

Gorenjski Glas

TOREK, 27. DECEMBRA 2011

Leto LXIV, št. 103, cena 1,50 EUR, 13 HRK

ODGOVORNA UREDNICA: MARIJA VOLČJAK

ČASOPIS IZHAJA OB TORKIH IN OB PETKIH

INFO@G-GLAS.SI

WWW.GORENJSKIGLAS.SI

Z gradu ukradli tri Groharjeve slike

Neznani storilci so z Loškega gradu odnesli tri umetniške slike Ivana Groharja, še dve so poškodovani.

SIMON ŠUBIC

Škofja Loka - Iz prostorov Loškega muzeja na Loškem gradu so v noči na petek neznani storilci odnesli tri umetniške slike Ivana Groharja, smo izvedeli včeraj. Direktorica Loškega muzeja **Jana Mlakar** je potrdila, da so tatovi odnesli tri impresionistova olja na platnu: Petermanovo Francko (1904, dimenzije 55x45cm), Deklico (1900, dimenzije 31x25cm) in Milevo Zakrajšek (1908, dimenzije 70x55 cm), ki velja za Groharjev najpomembnejši portret. Njihova skupna

vrednost je ocenjena na približno 210 tisoč evrov.

Policijska uprava Kranj je sprva sporočila, da so ukradli štiri Groharjeve umetniške slike; poleg omenjenih še portret Kmet iz Sorice (1894, olje na platnu, dimenzije 36x28 cm), skupaj vredne okoli 270 tisoč evrov. Mlakarjeva pa je včeraj pojasnila, da so sprva res pogrešali tudi Kmeta, saj so ga storilci vzeli iz okvirja, vendar so ga kasneje našli poškodovanega na tleh muzejske zbirke. Poškodovana je tudi Dekle iz Sorice (1893, olje na papirju, dimenzije 74x48 cm), ki so jo

tatovi prav tako vzeli iz okvirja in jo pustili kar v muzejskem stranišču.

"Vidnih znakov vloma ni videti. Kraja Groharjevih slik je bila zelo inteligentno in vnaprej naštudirano dejanje, storilec oziroma storilci pa so morali zelo dobro poznati prostore in način komunikacije v muzeju. Tako kot vse muzejske zbirke je bila sicer tudi ta zavarovana, vendar pa nam nobena zavarovalnica ne more vrniti slik. Vsi v muzeju smo nad tem barbarstvom zelo pretreseni," je dejala Mlakarjeva.

► 8. stran

Tatovi so z Loškega gradu med drugim odnesli portret Petermanova Francka (olje na platnu, 1904). V muzeju so sprva pogrešali tudi olje na platnu Kmet iz Sorice (1894), ki pa so ga kasneje našli poškodovanega na tleh. / Foto: Loški muzej

Sodobne ambulante in rentgen

Po novem letu bo v Zdravstvenem domu Kranj začel delovati nov digitalni rentgenski aparat, prenovili so štiri ambulante, največja težava pa ostaja pomanjkanje zdravnikov.

VILMA STANOVNIK

Kranj - V zgornjem nadstropju starega prizidka kranjskega zdravstvenega doma so minuli četrtek predali namenu ambulante, ki po prenovi ustrezajo sodobnemu načinu dela. "Prostori bodo namenjeni trem splošnim ambulantam in ambulanti za medicino dela. Žal bo ena ambulanta le delno izkoriščena, ker se ukvarjamo z velikim pomanjkanjem zdravnikov. Tako nam še vedno manjka devet zdravnikov na primarni ravni," je ob četrtkovem odprtju novih prostorov povedala direktorica Zdravstvenega doma Kranj **Lili Gantar Žura** in pojasnila, da je investicija v prenovu prostorov stala

okrog 390 tisoč evrov, ambulante pa bodo polno zaživele po novem letu. Prav tako bo po novem letu začel delovati

nov sistem, ki ga bo omogočil nov rentgenski aparat. V kleti zdravstvenega doma so namreč prenovili tudi hod-

nik in prostor za nov digitalni rentgenski aparat. Aparat bo eden izmed zelo sodobnih in bo sčasoma lahko prek projekta e-zdravje povezan z drugimi ustanovami. Predvsem pa bolnikom ne bo več treba prenašati rentgenskih slik, saj bodo po hiši poslani direktno na računalnik z izvidom. Prav tako ne bo stroškov s kemikalijami, kar pomeni, da bodo v zdravstvenem domu prihranili okoli petdeset tisoč evrov letno. Investicija je vredna 430 tisoč evrov.

Z obema pridobitvama pa investicije v kranjskem zdravstvenem domu še niso zaključene, saj naj bi v prihodnjem letu prenovili še šolski in kasneje še otroški dispanzer.

Simbolično so vrvice v prenovljene prostore prerezali direktor Osnovnega zdravstva Gorenjske **Jože Veternik**, direktorica Zdravstvenega doma Kranj **Lili Gantar Žura** in minister za zdravje **Dorjan Marušič**. / Foto: Gorazd Kavčič

Intervencijski ukrepi veljajo pol leta

Zamrznili so večino socialnih transferjev, pokojnine in plače javnih uslužbencev.

SIMON ŠUBIC

Ljubljana - Državni poslance in poslanci so v petek soglasno sprejeli zakon o intervencijskih ukrepih, po katerem se večina socialnih transferjev, pokojnine in plače javnih uslužbencev v prvem polletju leta 2012 ne bodo usklajevali. Izjema so nadomestila za čas brezposelnosti, katerih rasti ne bodo zamrznili. Nova vlada bo tako imela čas do konca junija, da pripravi strukturne reforme, predvsem pokojninsko in zdravstveno, ki bodo lahko prinesle prihranek državnim financam. Državni zbor je tudi sklenil, da se javnim funkcionarjem znižajo plače

za štiri odstotke za celotno leto 2012.

Z intervencijskim zakonom, ki bo prinesel približno 65 milijonov evrov prihranka, se strinja večina sindikatov, medtem ko v Sindikatu policistov Slovenije napovedujejo začetek zbiranja podpisov za referendum, s čimer bi ustavili izvajanje zakona. Soglasje k zakonu so dali tudi v Zvezi društev upokojencev Slovenije. Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve so pojasnili, da bodo prejemnikom socialnih transferjev zagotovili nemoteno prejemanje transferjev, saj bodo izplačevali njihove akontacije, po izdaji novih odločb pa bodo zneske poračunali.

GORENJSKA

V Cerkljah načrtujejo medicinski center

Občina Cerklje je z vložitvijo stvarnega vloška v obliki zemljišča podprla pobudo zasebnega investitorja, ki namerava ob načrtovanem domu starejših občanov zgraditi sodoben medicinski center.

9

770352666018

3

GORENJSKA

Najbolj veseli so računalniške učilnice

Tik pred božično novoletnimi počitnicami so v prenovljeni podružnični šoli na Trsteniku pripravili slovesnost, učenci pa so povedali, da so najbolj veseli prenovljene računalniške učilnice.

5

SNOVANJA

Kranjčani, vsakega nekaj

V zadnjih letih v starem mestnem jedru Kranja ob različnih gradbenih posegih potekajo t. i. zaščitna arheološka izkopavanja. Kaj nam za našo prihodnost sporočajo Kranjčani izpred tisoč in več let, pojasnjujeta Rafko Urankar in dr. Milan Sagadin.

10, 11, 12

SNOVANJA

Podeželje - rajski vrt ali iluzija raja?

Sta Sloveniji dve - podeželska in mestna, ruralna in urbana? Kateri pripadate, ste meščan(ka) ali podeželan(ka)? Ali veste, da je bil na gradu Jable pri Mengšu 7. decembra "iniciran" slovenski podeželski parlament?

20, 21

VREME

Danes in jutri bo precej jasno. V četrtek dopoldne bo še jasno z meglo po kotlinah, popoldne pa se bo od zahoda pooblačilo, zvečer bodo že padavine.

-5/4°C

jutri: precej jasno

Proračun sprejeli na izredni seji sveta

DANICA ZAVRL ŽLEBIR

Škofja Loka - Potem ko so morali s prejšnje seje občinskega sveta Škofja Loka umakniti predlog proračuna za leto 2012, ker ni bila opravljena javna razprava, so svetniki o njem odločili na izredni seji prejšnji teden. V javni obravnavi so na proračun prejeli štiri predloge in eno pripombo, vendar so v občinski upravi ocenili, da nobena ni primerna za sprejetje. Zakaj sploh izredna seja? Župan **Miha Ješe** je svetnikom pojasnil, da jo je sklical zato, da bi bil proračun sprejet še pred začetkom novega leta, s čimer se izogonejo začasnemu finan-

ciranju. Od vloženih štirih amandmajev (naj se poveča postavka za Škofjeloški pasijon, naj več namenijo za materialne stroške osnovnih šol Škofja Loka - Mesto in Ivan Grohar, naj dodelijo dvajset tisočakov za delovanje Župnijskega zavoda Sv. Jurija in naj se zagotovi denar za ureditev cestne problematike na Logu) je bil sprejet le tisti za osnovni šoli. Tako dopolnjen proračun so sprejeli z 19 glasovi za, glasovanja pa so se vzdržali svetniki SLS in NSi, nam poroča svetnik SLS **Tomaz Paulus**. Hkrati s proračunom so svetniki sprejeli še načrt ravnanja z nepremičnim premoženjem.

Uspešno tudi v kriznem času

Hranilnica Lon tudi v kriznem času uspešno posluje. Prihodnje leto bo na lokaciji nekdanje Merkurjeve Gradbinke na Primskovem začela graditi novo poslovno stavbo.

CVETO ZAPLOTNIK

Kranj - "Leto, ki se končuje, bo spet uspešno, saj smo zastavljene cilje dosegli in večinoma tudi presegle," pravi **Teodor Žepič**, predsednik uprave Hranilnice Lon in dodaja, da zato še bolj samozavestno vstopajo v leto 2012.

Kako kažejo poslovni rezultati za letos?

"Bilančno vsoto smo do konca novembra v primerjavi s koncem lanskega leta povečali za 15 odstotkov, na 178 milijonov evrov. V tem obdobju smo dosegli nekaj manj kot 1,3 milijona evrov bruto dobička, to je petino več, kot je znašal dobiček ob koncu lanskega leta. Pri dolgoročnih vlogah prebivalstva smo v primerjavi z lanskim letom beležili 27-odstotno rast, kar nomi-

nalno pomeni deset milijonov evrov novih zbranih sredstev. Že nekaj let dosegamo med bankami najvišjo donosnost na kapital, ta je konec leta 2010 znašala 14,49 odstotka, letos pa je preseгла 16 odstotkov."

Gospodarska kriza se nadaljuje. Kako vpliva na poslovanje?

"Krizi se nismo mogli izogniti, vendar smo njene učinke precej zmanjšali, saj smo sledili lastni poslovni strategiji, v okviru katere se nismo izpostavljali tveganim naložbam, kot so finančni holdingi, gradbeni posli in menedžerski odkupi. V krizi smo lahko izkoristili nekatere nove priložnosti in nadaljevali uspešno poslovno pot. Še večji poudarek smo namenili poslovanju s pravnimi osebami, ki potrebujejo v času krize hitro in ustrezno finančno podporo."

Foto: Gorazd Kavčič

Teodor Žepič, predsednik uprave Hranilnice Lon

Kaj načrtujete v prihodnjem letu?

"Načrtujemo razširitev poslovne mreže z odprtjem nove, že dvanajste poslovne enote, širitev ponudbe z novimi storitvami ter praznovanje

20-letnice ustanovitve Hranilnice Lon. Letos smo kupili zemljišče bivše Gradbinke - Merkur v Kranju, kjer bomo prihodnje leto tudi začeli graditi novo poslovno stavbo. Nova stavba nam bo zagotovila kakovostnejše delovne razmere in omogočila nadaljnjo rast poslovanja, v njej pa bo tudi nova poslovna enota s posebnim oddelkom za samostojne podjetnike in podjetja."

Kako boste praznovali 20-letnico obstoja?

"Praznovanje bo priložnost, da komitentom in poslovnim partnerjem izkažemo hvaležnost za zaupanje. Vse leto bomo ponujali različne ugodnosti ter pripravljali akcije in nagradne igre, vrhunec pa bo 7. maja, ko bo v Cankarjevem domu koncert Velikega simfoničnega orkestra Gimnazije Kranj, katerega pokrovitelj smo že od začetka."

Radio Triglav
Radio Triglav (Jeminec, d.o.o., Triglavova Cesta 4, Jeminec)
Gorenjska 96 MHz
RADIO ZA RADOVEDNE

Prisluhnite nam -
polepšali vam bomo dan.
TELE SAT 91,0 MHz
TELE TV
TURISTIČNI RADIO POTEPUH
www.potepuh.com

Darilo
izžrebanemu naročniku časopisa
Gorenjski Glas
Knjigo prejme ANICA VENGUST iz Smednika.

KOTIČEK ZA NAROČNIKE

Novoletni gala koncert

Na Bledu se bo novo leto kot že 21 let zapored začelo z gala koncertom, ki bo v nedeljo, 1. januarja 2012, ob 18. uri, v Festivalni dvorani. Tokrat so k sodelovanju povabili Simfonični orkester SFK pod taktirko dr. Ernesta Hoetzla, kot solista bosta nastopila sopranistka Mateja Potočnik in tenorist Gabriel Lipuš. Simfonični orkester, ki bo igral dunajske valčke in polke, je bil ustanovljen leta 2002 z namenom, da bi združil nadarjene glasbenike iz Slovenije, Furlanije in Koroške. Če ste naročniki Gorenjskega glasa in se želite potegovati za par vstopnic, odgovorite na nagradno vprašanje: Kaj pomeni kratica SFK? Odgovore s svojimi podatki pošljite čim prej, a ne kasneje kot do četrtega dopoldne na naslov Gorenjski glas, Bleiweisova 4, Kranj, ali na: koticek@g-glas.si.

Nagrajenci

Predstavo Sneguljčica na ledu sta si ogledala naročnika Aleš Erman iz Lesc in Edvard Krvina iz Radovljice, predstavo Carmen na ledu pa Mirjam Janko iz Cerkelj in Franc Pogačnik iz Zg. Besnice.

Nagradna križanka z geslom Berko v Sokolskem domu je nagradila Darinko Avsec iz Zg. Besnice, Anko Zihrel iz Vodice, Dani Jerše iz Šenčurja in Vinka Rihtaršiča iz Selca. Čestitamo!

Rusko kapelico bodo obnovili spomladi

Objekt, katerega lastnik je država, so po novembrski kraji bakra zaščitili, obnovili pa ga bodo spomladi.

MARJANA AHAČIČ

Kranjska Gora - Rusko kapelico pod Vršičem so pred mesecem dni poškodovali neznanca, ki so želeli priti do bakrene pločevine, ki je ščitila betonski cokel na kapelici ter streho na križu. Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ki je lastnik kapelice, so povedali, da je Zavod za varstvo kulturne dediščine takoj po dogodku opravil ogled poškodb na objektu ter pozval Restavratorski center v Ljubljani, da pripravi oceno škode in izvede začasno zaščito kapelice pred vremenskimi vplivi. Škoda je ocenjena na 15 do 20 tisoč evrov. "Restavratorski center je že namestil ustrezno zaščito in pripravil predračun sanacije. Država bo poskrbela, da se bo sanacija izve-

Obnovo poškodovane Ruske kapelice bodo začeli spomladi.

dla prihodnje leto spomladi, takoj ko bodo vremenske razmere dopuščale nemoteno izvedbo," so še povedali na ministrstvu.

Rusko kapelico so pred skoraj stoletjem postavili v spomin na tristo vojnih ujetnikov, ki jih je leta 1916 med gradnjo ceste čez Vršič zasul

plaz. Zanj so vsa leta skrbeli domačini iz Kranjske Gore, v zadnjih desetletjih pa je postala simbol slovensko-ruskega prijateljstva.

Dvorec Visoko vsaj delno na ogled

BOŠTJAN BOGATAJ

Visoko - Dvorec dr. Ivana Tavčarja, letos smo praznovali 160. obletnico pisateljevega rojstva, bo občina Gorenja vas-Poljane v sodelovanju s Kulturnim dru-

štvom Poljane delno obnovila in odprla vrata za obiskovalce. "Podjetje Hosting, s katerim se več let pogovarjamo o oživitvi dvorca Visoko, se na naše klice ne odziva," na vprašanje o smiselnosti delne obnove odgo-

varja župan Milan Čadež in nadaljuje: "Na pobudo občinskega svetnika Jurija Krvine bomo deloma odprli vrata: obnovili in opremili bomo vežo in vzhodno sobo ter ju napolnili s Tavčarjevo vsebino. Mislim, da je tako

prav, saj moramo najprej nekaj narediti sami in pokazati svetu, da je dvorec turistično zanimiv." Hostinga v Gorenji vasi še niso popolnoma odpisali, zavedajo pa se, da je finančno-gospodarska kriza prispevala svoje k zastoju projekta. Vložek občine v obnovo dveh sob bo po zagotovilih župana zelo majhen.

Podprli drugi osnutek proračuna

V Železnikih so svetniki brez večjih težav podprli drugi osnutek občinskega proračuna. Prvega so namreč zavrnili, nato pa je občinska uprava po posvetovanju s svetniškimi skupinami pripravila novega.

DANICA ZAVRL ŽLEBIR

Železniki - Seje občinskega sveta ni več vodil Mihael Precv, saj mu je dan poprej s potrditvijo poslanskega mandata prenehala funkcija župana v Železnikih. Začasno županske dolžnosti opravlja podžupan **Janez Ferlan**, ki mu je za čas do volitev novega župana ugasnila tudi glasovalna pravica v občinskem svetu. Občinska finančnica **Cirila Tušek** je predstavila nov osnutek občinskega proračuna. Od starega se razlikuje za osemsto tisoč evrov prihodkov in je višji kot kadarkoli doslej: 11 milijonov evrov. Več prihodkov namepravajo zagotoviti s prodajami počitniškega doma v Portorožu, deleža v škofjeloški Kašči in enega od občinskih stanovanj. Petsto tisoč evrov, kolikor prenašajo iz leta 2011 v prihodnje leto, je namenjeno dokončanju začelih naložb. Med večjimi naložbami leta 2012 je obnova bazena v Železnikih (sredstva od prodaje počitniškega doma so namensko za to naložbo), nadaljevanje obnove kulturnega doma (v več fazah), sanacija plazov in vodovod Češnjica-Log. Potrebo po čim prejšnjem sprejemu proračuna narekuje dejstvo, da je občina Železniki prijavljena na več projektov, ki so tudi evropsko podprti, izvajati pa jih morajo začeti najkasneje marca, sicer lahko že odobreni denar tudi izgubi-

Pravočasno sprejetje proračuna je bilo potrebno tudi zaradi evropsko financiranih projektov: eden takih je obnova trgov v Železnikih, ki se je letos začel pri plavžu (na sliki), nadaljuje pa se prihodnje leto pri cerkvi sv. Antona. / Foto: Tina Dokl

jo. V primeru začasnega financiranja pa bi bile na škodi tudi krajevne skupnosti. Obnove kulturnega doma se bodo lotili fazno, smo slišali na seji, denar pa prihaja iz občinskih virov (115 tisoč evrov, ki so bili zbrani v humanitarni akciji) in 60 tisoč evrov iz krajevne skupnosti. **Andreja Čufar** je predlagala, naj se iz proračuna nameni denar tudi za javno razsvetljavo in pločnik (morda tudi kanalizacijo) na Jesenovcu, vendar je dobila odgovor občinskega uradnika Darka Gortnarja, da je to ob regionalni cesti in se je za naložbo treba dogovarjati z direkcijo

za ceste. Podobno pozornost kot zahodna si po njegovem zasluži tudi vzhodna vpadnica. **Peter Mesec** je znova spomnil, da bo počitniški dom v Portorožu prodan pod ceno in da bi leta 2007 zanj iztržili dvakrat več. **Matjaž Čemažar** je opozoril na nujno obnovo 150 metrov ceste v Sorici, kjer potekajo šolski prevozi, **Branka Petrina Krek** pa, naj se najde denar za obnovo Krekovega doma v Selcah. **Jurij Demšar** je spomnil na težave, ki se pojavljajo ob prenosu lastništva s krajevnih skupnosti na občino, in naj se pri bazenu ne ponovi-jo napake, kakršne so opaža-

li pri prenosu stanovanj. Bo pred ureditvijo kolesarskih poti kak posvet z lastniki zemljišč, je zanimalo Petra Mesca. Kakšne so možnosti, da bodo tisti, ki bodo izgubili zemljo, dobili drugje nadomestno? Dobil je odgovor, da se bo idejni projekt vsekakor predstavil lastnikom zemljišč, v zvezi s potekom kolesarskih poti čez njihovo zemljišče pa bodo sklepali tudi služnostne pogodbe. V zvezi z načrtovano gradnjo vodohrana pa je **Tomaž Demšar** zanimalo, ali ga občina lahko zgradi brez zunanjeja sofinanciranja. Dobil je odgovor, da žal ne.

Zavrelo zaradi občinskega proračuna

Tržiški občinski svetniki bodo proračun morda sprejemali na petkovi izredni seji.

MATJAŽ GREGORIČ

Tržič - Tržiški občinski svet je imel na dnevnem redu četrtkovne redne seje tudi predlog odloka o občinskem proračunu za leto 2012, vendar so se občinski svetniki z večino glasov odločili za umik. Po mnenju svetnika **Matjaža Hrgovića**, ki je tudi predlagal umik, je namreč osnutek proračuna pripravljen slabo, pred sejo tudi ni bil sklican dogovorjeni sestanek svetniških skupin, poleg tega pa je bila podana vrsta predlogov za spremembe, ki niso bile upoštevane. Župan **Borut Sajovic** je v odgovoru dejal, da se je občinska uprava potrudila, sklicani so bili številni sestanki z odbori, upoštevali so amandmaje in pobude, zato se ni strinjal z umikom, vendar je bila volja svetnikov močnejša.

Za razširitev dnevnega reda pa je poskrbel nekdanji župan, zdaj občinski svetnik **Pavel Rupar**, ki je predlagal ustanovitev komisije za pregled projekta obnove komunalnih vodov iz kohezijskih skladov. Po Ruparjevem mnenju se namreč na terenu pojavljajo številna vprašanja glede izvedbe del in tudi kdo plačuje večkratna popravila opravljenih del. Za delovanje komisije neodvisnih strokovnjakov naj bi

zagotovili štirideset tisoč evrov iz občinskega proračuna, saj nadzorni odbor ne more odkriti vseh nepravilnosti, je bil prepričan Rupar. Sajovic je menil nasprotno, namreč, da se nadzorni odbor sprti seznanja z nepravilnostmi in napakami, pri čemer mu je pritrdila tudi vodja projekta Jasna Kavčič, ki na občini vodi urad za urejanje prostora. Kljub temu so svetniki izglasovali ustanovitev nove komisije.

Kot kaže, pa v Tržiču nastaja nova neformalna koalicija, ki je v izjavi za javnost, pod katero je poleg Matjaža Hrgovića podpisan še občinski svetnik **Uroš Pivk**, navrgla še vrsto drugih obtožb na župana račun. Tako mu med drugim očitajo izrekanje neresnic v zvezi s financiranjem in delovanjem športnih in kulturnih društev in zavajanje javnosti glede poklicnega opravljanja županske funkcije.

Občinska uprava bo kljub temu proračun skušala spraviti skozi svetniški glasovalni stroj do konca leta; za jutri je napovedan sestanek svetniških skupin, na katerem bo obravnavana omenjena komisija, prav tako pa naj bi se dogovorili za izredno sejo, ki naj bi bila do petka dopoldne.

Načrtujejo medicinski center

Občina Cerklje je z vložitvijo stvarnega vložka v obliki zemljišča podprla pobudo zasebnega investitorja, ki namerava ob načrtovanem domu starejših občanov zgraditi sodoben medicinski center.

JASNA PALADIN

Cerklje - Občina Cerklje v okviru naselja Taber med vasema Poženik in Šmartno že več let načrtuje gradnjo doma starostnikov, ki naj bi se v letu 2012 le začel graditi, kot kaže, pa bo v neposredni bližini zrasel tudi sodoben medicinski center za bolezni srca in ožilja.

Ker podatki iz že delujočih domov za starostnike kažejo, da uporabniki tovrstnega institucionalnega varstva poleg oskrbe potrebujejo tudi zdravstveno nego, je Občina podprla pobudo dveh zasebnih podjetij, ki sta pripravljena na občinskem zemljišču zgraditi bivalno enoto z dopolnilno zdravstveno oskrbo.

V ta namen je bilo konec novembra 2011 že ustanovljeno skupno podjetje KNRC, razvoj, diagnostika in zdravljenje, d. o. o., z osnovnim kapitalom v višini 621.500 evrov, ki sta ga v deležu vsak po petdeset odstotkov vložila družbenika Medioplan, družba za načrtovanje in razvoj projektov, ter podjetje Strokovnost, raziskave in razvoj. V družbo pa kot družbenica zdaj vstopa tudi Občina Cerklje, ki bo s stvarnim vložkom - zemljiščem v velikosti 1313 kvadratnih metrov v vrednosti slabih 109 tisoč evrov - pridobila 14,92-odstoten lastniški delež v družbi KNRC, razvoj, diagnostika in zdravljenje. Občinski svetniki so namreč ta sklep na seji konec decem-

bra podprli soglasno in z zadovoljstvom, da želijo zasebni investitorji vlagati tudi v občino Cerklje.

"Z vstopom v družbo želimo znižati začetne stroške izvedbe projekta na območju naselja Taber, saj je v našem interesu, da se takšna bivalna enota zgradi na tem območju in tako z načrtovano gradnjo doma starostnikov oblikuje območje z vsebinsko povezanimi zdravstvenimi in socialnovarstvenimi storitvami," je povedal župan **Franc Čebulj**. Z odzivom občine je zadovoljen tudi direktor družbe KNRC **Rajko Sjekloča**: "Podpora občine je osnova izvedbe projekta v lokalnem okolju, prav tako bomo s tem sodelovanjem lažje prišli do ev-

ropskih sredstev. Zdravstveni turizem se povečuje in takšni sodobni zdravstveni centri se iz mestnih središč selijo na podeželje," je med drugim povedal in dodal, da načrtujejo center za rehabilitacijo, preventivo in kurativo na področju bolezni srca in ožilja. V njem bo zaposlenih okoli 120 ljudi, tudi več vrhunskih strokovnjakov, za določene storitve pričakujejo koncesijo, sicer pa naj bi center omogočal nadstandardne storitve in s tem privabljal premožnejše bolnike tudi iz tujine. Družba sodeluje s švicarskimi in nemškimi podjetji, medicinski center pa bo predvidoma zgrajen osemnajst mesecev po pridobitvi gradbenega dovoljenja.

Gorenjski Glas

ODGOVORNA UREDNICA
Marija Volčjak

NAMESTNIKA ODGOVORNE UREDNICE
Cveto Zaplotnik, Danica Zavrl Žlebir

UREDNIŠTVO
NOVINARJI - UREDNIKI:

Marjana Ahačič, Maja Bertoncelj, Boštjan Bogataj, Alenka Brun, Ana Hartman, Igor Kavčič, Suzana P. Kovačič, Jasna Paladin, Urša Peternel, Mateja Rant, Vilma Stanovnik, Simon Šubič, Ana Volčjak, Cveto Zaplotnik, Danica Zavrl Žlebir, stalni sodelavci:

Matjaž Gregorič, Jože Košnjek, Milena Miklavčič, Miha Naglič

OBLIKOVNA ZASNOVA
Jernej Stritar, Illover Stritar d.o.o.

TEHNIČNI UREDNIK
Grego Flajnik

FOTOGRAFIJA
Tina Dokl, Gorazd Kavčič

LEKTORICA
Marjeta Volžič

VODJA OGLASNEGA TRŽENJA
Mateja Žvižaj

GORENJSKI GLAS (ISSN 0352-6666) je registrirana blagovna in storitvena znamka pod št. 9771961 pri Uradu RS za intelektualno lastnino. Ustanovitelj in izdajatelj: Gorenjski glas, d.o.o., Kranj / Direktorica: Marija Volčjak / Naslov: Bleiweisova cesta 4, 4000 Kranj / Tel.: 04/201 42 00, fax: 04/201 42 13, e-pošta: info@g-glas.si; mali oglasi in osmrtnice: tel.: 04/201 42 47 / Delovni čas: ponedeljek, torek, četrtek in petek od 7. do 15. ure, sreda od 7. do 16. ure, sobota, nedelje in prazniki zaprti. / Gorenjski glas je poltednik, izhaja ob torkih in petkih, v nakladi 19.000 izvodov / Redne priloge: Moja Gorenjska, Letopis Gorenjska (enkrat letno), TV okno in osemnajst lokalnih prilog / Tisk: Delo, d. d., Tiskarsko središče / Naročnina: tel.: 04/201 42 41 / Cena izvida: 1,50 EUR, letna naročnina 2011: 156,00 EUR; redni plačniki (fizične osebe) imajo 10 % popusta, polletni 20 % popusta, letni 25 % popusta; v cene je vračunan DDV po stopnji 8,5 %; naročnina se upošteva od tekoče številke časopisa do pisnega preklica, ki velja od začetka naslednjega obračunskega obdobja / Oglasne storitve: po ceniku; oglasno trženje: tel.: 04/201 42 48.

89.8 91.1 96.3
Gorenjski prijatelj
Radio Sora d.o.o.,
Kapucinski trg 4, 4220 Škofja Loka,
tel.: 04/506 50 50, fax: 04/506 50 60,
e-mail: info@radio-sora.si
RADIO SORA

PLUS ACTIVE
SPECIAL SERVICES
FOR PHARMACIES

Iščemo:
OSEBO na območju KRANJA

za delovno mesto:

SVETOVALEC V LEKARNAH

PONUJAMO: profesionalno in ugledno delo, redno zaposlitev ali sodelovanje preko s.p. Zagotovljen dohodek, stimulacija, plačani stroški.

PRIČAKUJEMO: resenost, urejenost, reprezentativen nastop in komunikativnost.

Prijave z življenjepisom pošljite na elektronski naslov:
razpis@preline.net

Dodatne informacije: **www.dermaconsultant.com**

Preline d.o.o., Dekani 3A, 6271 Dekani

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE **RDEČI KRIŽ KRANJ**

*Leto, ki pride,
ko zdajšnje odide,
naj vam pred vrata
pripelje darila bogata,
zraven pa vrečo
nabasano s srečo!*

Območno združenje Rdečega križa Kranj se zahvaljuje za darovano kri in prostovoljno delo krvodajalcem in prostovoljcem v mestni občini Kranj ter občinah Cerklje, Jezersko, Naklo, Preddvor in Šenčur!

Vsem občanom pa želi zdravje ter vošči vesele božične praznike in srečno novo leto 2012!

WWW.GORENJSKIGLAS.SI

Božični potop v jezero

Po Gorenjskem so božič slavili tudi s ponekod že tradicionalnim potapljanjem v jezera.

KATJA ŠTRUC

Bled, Preddvor - Vsako leto bolj znana legenda o potopljenem zvonu je zaznamovala tudi letošnji božič na Bledu. Ob Grajskem kopališču je bil na jezeru minulo nedeljo spektakel, v katerem so blejski turistični delavci združili uprizoritev legende o potopljenem zvonu in tradicionalni potop blejskih potapljačev v jezero. Legenda pripoveduje o "zvončku želja", ki ga je okrog leta 1530 dala vlti žalostna mlada vdova, ki je v tem času živela na Blejskem gradu. Moža so ji ubili razbojniki, njegovo truplo pa vrgli v jezero. Zato je vdova zbrala svojo zlatnino in iz nje dala vlti zvon za kapelo na otoku. A na poti na otok je zvon potopil vihar. Obupana vdova je nato prodala vse svoje imetje, ga darovala za novo cerkev na otoku, sama pa odšla v samostan. Po njeni smrti je papež posvetil nov zvon in ga poslal na Blejski otok. Kdor pozvoni s tem zvonom, si nekaj zaželi in željo sporoči "gospe z jezera", se mu želja izpolni ... Po končani uprizoritvi legende so blejski potapljači v slo-

LJUBLJANA

Dobrodelno koledovanje

Med božičem in praznikom svetih treh kraljev bo v Sloveniji znova potekalo koledovanje ali trikraljevska akcija. Organizator je Misijonsko središče Slovenije, z njo pa koledniki zbirajo darove za uresničitev projektov misijonarjev za pomoč revnim. Koledniki obiskujejo domove, prinašajo veselo sporočilo božiča, želijo srečo v novem letu in pri ljudeh razvijajo čut za stisko bližnjega. **J. K.**

Blejski potapljači v slovo od starega leta izvedli tradicionalni potop v jezero z baklami.

vo od starega leta izvedli tradicionalni potop v jezero z baklami. Pri temperaturi le nekaj stopinj nad lediščem se jih je v vodo potopilo okrog štirideset. Ob tem je operna pevka **Janja Hvala** zapela Sveto noč, gledalce pa je s pletnjo prišel pozdraviti tudi dedek Mraz in vsem skupaj zaželel sreče, zdravja, veselja in vsega v izobilju. "Prireditve že sodi med tiste, brez katerih si božičnih praz-

nikov na Bledu skoraj ne moremo več predstavljati," je povedala direktorica Turizma Bled **Eva Štravs Podlogar**.

Tudi v Preddvoru je bila v nedeljo v organizaciji Turističnega društva Preddvor, Občine Preddvor in Hotela Bor podobna prireditve. "Petnajst potapljačev Potapljaškega kluba Som iz Kranja in pet spremljevalcev je izvedlo že enajsti tradicionalni potop božičnega drevca

v jezero Črnavo. Dogodek je vezan na legendo o Hudičevem borštu. Okrog osemsto obiskovalcev je navdušila tudi izvrstna pevka **Katja Križnar**, ki je s tremi pesmi, vezanimi na praznični čas, brez kakršnekoli spremeljave pospremila potop," je povedal **Brane Likožar**, predsednik Turističnega društva Preddvor. Otroci so se najbolj razveselili Božička, ki jih je obiskal že pred potopom.

Tradicionalni blagoslov konj

Včeraj, na štefanovo, so po številnih krajih blagoslovili konje in živino.

MATJAŽ GREGORIČ

Naklo, Škofja Loka - Včeraj so po številnih gorenjskih krajih že po tradiciji blagoslovili konje. Sveti Štefan je namreč tudi na Gorenjskem še vedno eden najbolj priljubljenih svetnikov, kot zavetnika živine in konj pa ga najbolj častijo prav kmetje in konjerejci. V Naklem so tradicionalni blagoslov konj tokrat pripravili že sedemnajstič. Domače konjeniško društvo je spreved, ki se je končal

pred cerkvijo, kjer je živali in njihove lastnike blagoslovil župnik **Janez Zupanc**. Udeležba je bila letos sicer nekaj manjša kot v najboljših letih, ko je bilo na blagoslovu tudi po sedemdeset konj.

Šestič pa so konje blagoslovili tudi v Škofji Loki. Po oceni predsednika Konjeniškega kluba Škofja Loka **Andreja Štremflja** se je zbralo okoli petdeset konj in oslov in precej več gledalcev, ki ji je bilo skoraj petsto. Konjeniki so se začeli zbirati že ob

deveti uri zjutraj, na kmetiji pr' Pirman so se ustavili na malici, nato pa v sprevedu skozi vasi nekaj pred enajsto prispeli na prireditveni prostor v Škofji Loki, kjer je po blagoslovu zbrane nagovoril tudi župan **Miha Ješe**.

Blagoslovi konj so tudi letos potekali v Nevljah, Zgornjem Tuhinju, Šentvidu pri Lukovici, Žireh, Dolenji vasi, Žirovnici, Hrašah, Blejski Dobravi, Kranjski Gori, Srednji vasi pri Šenčurju, na Štefanji Gori in drugod.

V Naklem je blagoslov konj opravil tamkajšnji župnik Janez Zupanc. / Foto: Tina Dokl

21. novoletni gala koncert

Simfonični orkester SFK
(Slovenije, Furlanije, Koroške)
DIRIGENT Dr. Ernest Hoetzel
SOLISTA Mateja Potočnik (sopranistka), Gabriel Lipuš (tenorist)

Festivalna dvorana Bled, 1. januar 2012 ob 18. uri
Prodaja vstopnic: TIC Bled, tel.: 04 5741 122
www.eventim.si, cena: 30 EUR

Veseli računalniške učilnice

Tik pred božično-novoletnimi počitnicami so v prenovljeni podružnični šoli na Trsteniku pripravili slovesnost, učenci pa so povedali, da so najbolj veseli prenovljene računalniške učilnice.

VILMA STANOVNIK

Trstenik - "Zgodovina trsteniške šole je že dolga, vmes pa je šola za nekaj let tudi zamrla, saj je bilo otrok premalo. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je število otrok spet naraslo in na pobudo krajanov je s pomočjo kranjske občine spet začela delovati. Leta 1997 so šolo obnovili in dogradili telovadnico, zmanjkalo pa je denarja za obnovo oken. Pred štirimi leti je šola dobila še zunanje igrišče in igrala, letos pa smo obnovili računalniško učilnico, zamenjana so bila zunanja okna, prav tako pa je obnovljena tudi kurilnica," je ob slovesnem odprtju novih pridobitev poudaril ravnatelj Osnovne šole Simona Jenka Kranj **Rudolf Planinšek**, saj je šola na Trsteniku njihova podružnična šola, ki jo v tem letu obiskuje petinštirideset učenek in učencev.

Prenovljene šole so se seveda najbolj razveselili do-

Za blagoslov prenovljene šole je poskrbel domači župnik Branko Balazič, učenci pa so gostom ponosno pokazali računalniško učilnico. / Foto: Gorazd Kavčič

mačini in učenci, ki so gostom pripravili poučen program, vmes pa so povedali, da jim je najbolj všeč računalniška učilnica, pa tudi prepaha ob oknih sedaj ni več.

"V občini si želimo, da imajo tako otroci na podeželju in v mestu enak standard, zato smo se odločili, da je potrebna tudi prenova te šole na Trsteniku. Investicija je vredna okoli 166

tisoč evrov," je povedal župan Mestne občine Kranj **Mohor Bogataj** in dodal, da si bodo v občini še naprej prizadevali za enakovreden razvoj mesta in podeželja.

RADOVLJICA

Neprofitna stanovanja za štiri družine

Radovljiški župan Ciril Globočnik je v četrtek, tik pred prazniki, štirim najemnikom izročil ključne občinskih neprofitnih stanovanj. Božič so tako v prenovljenih občinskih stanovanjih praznovali šestčlanska, petčlanska, tričlanska in dvočlanska družina. "Stanovanjski problem so rešili občani, ki so bili najvišje uvrščeni na prednostni listi za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem, so povedali na občini Radovljica. Lista čakajočih na neprofitna stanovanja je bila oblikovana na osnovi leta 2010 izvedenega javnega razpisa, na katerega se je prijaviло 58 prosilcev," je povedala Alenka Langus, vodja oddelka za gospodarstvo na občini Radovljica. "Na podlagi razpisa je bilo izdanih petdeset odločb za dodelitev neprofitnih stanovanj, sedem vlog je bilo zavrnjenih, en prosilec pa je odstopil od vloge." Kot je še pojasnila, je trenutno v zaključni fazi ureditev še dveh stanovanj v Kropi in obnova dveh stanovanj v Radovljici, občina pa bo na začetku prihodnjega leta objavila tudi razpis za subvencioniranje stanovanjskih kreditov, za kar v proračunu namenja 13 tisoč evrov. **M. A.**

Tik pred prazniki je radovljiški župan Ciril Globočnik štirim družinam izročil ključne občinskih neprofitnih stanovanj.

3703/11 - Ponudba velja od 27.12.2011 - 31.12.2011

Za vsako gospodinjstvo. Poštnina plačana v gotovini. Velja do razprodaje akcijskih zalog v tem terminu.

OBI

www.obisi.si

16 strelna ognjemetna baterija

trajanje: cca. 44 sekund

Bober Bonus cena

~~17,49~~
Prihranite 42%
9,99

Nevihča

16 strelna velika ognjemetna baterija, efekt: zlati zrcalni kometi in tuleče vrtavke se razpočijo v modro krizantemo, belo in rdečo zvezdo ter goreče nebo, več strelni finale, efekt doseže višino 40 m, kategorija 3, št.art.: 768128 1

Vse za vaš ognjemet!

efekt doseže višino 25 m

~~7,99~~
5,99

Kaktus
19 strelna mala ognjemetna baterija, katere efekt je: beli kometi se razpočijo v večbarvne, prasketajoče krizanteme, efekt doseže višino 25 metrov, kategorija 2, št.art.: 768125 7

trajanje cca. 76 sekekund

Ploha
6-delni komplet srednje velikih raket cilindrične oblike, različni efekti, kategorija 2, št.art.: 957734 7

Jesensko cvetje
30 strelna rimska svečka, katere efekt je, večbarvne zvezde z zlato sledjo, pakiranje 12/1, kategorija 2, št.art.: 793686 7

efekt doseže višino 45 m

~~2,99~~
2,49

Polarni sij
36 strelna ognjemetna baterija, efekt: zlati prasketajoči polžki se razpočijo v rdečo-belo prasketajočo zrcalno krizantemo, zeleno in modro-belo zvezdo, 14 strelni finale, kategorija 3, št.art.: 768129 9

~~39,99~~
24,99

Lokostrelci leta

Tretjič zapored najboljši v državi: lokostrelka leta je Toja Černe, klub leta pa Lokostrelski klub Šenčur.

MAJA BERTONCELJ

Begunje - Najboljše za leto, ki se izteka, je izbrala tudi Lokostrelska zveza Slovenije. Na prireditvi, ki je bila v gostišču Avsenik v Begunjah, so za lokostrelko leta 2011 razglasili Tojo Černe iz LK Feniks Kranj, lokostrelca leta je Slavko Turšič iz Društva ljubiteljev lokostrelstva Ljubljana, klub leta pa je LK Šenčur.

V ospredju so bili znova Gorenjci. Toja Černe z Vikrč je lokostrelka leta v Sloveniji že

ljo na dvoranskem prvenstvu kot mladinka v kategoriji s sestavljenim lokom. Je tudi zmagovalka slovenskega pokala FITA 2011 v kategoriji članic s sestavljenim lokom.

Lokostrelski klub Šenčur pa je znova lokostrelski klub leta. Imajo 64 aktivnih tekmovalcev, dvanajst reprezentantov. V svojih vrstah združujejo predvsem mlade lokostrelce in le peščico tekmovalcev v članskih vrstah. Vseh članov v klubu je 159. V letu 2011 so osvojili 22 naslovov državnih prva-

Za Lokostrelski klub leta je bil znova razglašen Lokostrelski klub Šenčur. / Foto: arhiv kluba

tretje leto zapored, kar je glede na njeno mladost velik uspeh. Z lokostrelstvom se je začela ukvarjati konec leta 2007, potem ko jo je za sestavljeni lok navdušila prijateljica. V ta šport se je podala kot prva v družini, sledila sta ji mlajši brat Arne in nato še oče Tomo. Tudi onadva sta uspešna. Vsi trije so člani kranjskega LK Feniks. "Ko sem prvič ustrelila, sem vedela, da je to šport zame," se začetkov spominja **Toja Černe**. Po letnici rojstva je še mladinka, a že tretje leto zapored uspešno nastopa v državni tarčni in arrowhead reprezentanci kot članica. Na tekmi svetovnega pokala v Poreču je v kategoriji mešanih ekip skupaj s Slavkom Turšičem osvojila srebrno medaljo, pa bronasto medaljo v arrowheadu na evropskem prvenstvu v Italiji ter srebrno meda-

kov in postavili deset novih državnih rekordov. Pohvalijo se lahko s 137 zlatimi, 78 srebrnimi in 62 bronastimi medaljami. Njihov najboljši dosežek sezone je naslov evropskega prvaka na evropskem prvenstvu Popinjay, ki ga je osvojil Sandi Drame, kot drugo najboljšo posamično uvrstitev štejejo 4. mesto Andreje Izgoršek na 3D svetovnem prvenstvu v Dornsbachu v Avstriji, kot tretjo pa ekipno bronasto medaljo na evropskem prvenstvu Popinjay v Belgiji v sestavi, ki so jo osvojili Ksenija Podržaj, Aleš Marinko, Sara Žagar in Tilen Vidic. Prvo mesto v Slovenskem klbskem pokalu 2011 so osvojili z rekordnim izkupičkom točk. Poleg tega so njihovi tekmovalci osvojili deset posamičnih naslovov zmagovalcev slovenskega pokala in 3D pokala.

Odločili so zadnji streli

"To je državni naslov za dvig samozavesti," je včeraj na Pokljuki po zmagi na tekmi s skupinskim startom dejal biatlonc Klemen Bauer. Pri članicah državna prvakinja Teja Gregorin.

MAJA BERTONCELJ

Rudno polje - Včeraj so se za državne naslove na Pokljuki na tekmi s skupinskim startom pomerili biatlonci. Državna prvaka sta postala Teja Gregorin in Klemen Bauer.

Pri članicah so Bauer, Marič in Fak na zadnje streljanje prišli skupaj, brez zgrešenega strela pa je v zadnji krog odšel le Bauer. S skupaj tremi zgrešenimi strelji je za slabih 39 sekund prehitel Janeza Mariča, ki je bil v zadnjem krogu v smučini hitrejši od Jakova Faka. Oba sta bila nenatančna štirikrat. "Tekma mi je kar uspela, skorajda tako, kot sem si zamislil. Na zadnjem streljanju sem naredil tisto, kar znam, kar delam tudi na treningih, kjer trenerji velikokrat vidijo podre vse tarče. Prepričan sem, da mi bo v prihodnje to večkrat uspelo tudi na tekmah," je po sedmem naslovu državnega prvaka povedal **Klemen Bauer** in dodal, da je ta naslov za dvig samozavesti pred nadaljevanjem sezone. "Upam, da se bo na prihodnjih tekmah svetovnega pokala končno vse izšlo: material, streljanje, dnevna forma. Prepričan sem, da smo vsi trije sposobni uvrstitve med najboljših deset," je še dodal biatlonc iz Ihana. **Janez Marič** je v zadnjem krogu iz sebe iztisnil vse atome moči in čeprav se zjutraj ni najbolje počutil, je v smučini uspel prehiteti tudi Faka. Slednji je po uvodnih treh postajah svetovnega pokala (Östersund in dvakrat Hochfilzen) v skupnem seštevku na 22. mestu najvišje uvrščeni Slovenec. "Danes je bila zelo zanimiva tekma. Dobro je, da je v ekipi čim večja konkurenca. Z uvodom v sezono pa res nisem zadovoljen. Rezultati so nekoliko nižji kot pričakovanja in to bomo skušali izboljšati. Moja novo-

Klemen Bauer (levo) je bil najboljši v troboju za naslov državnega prvaka. Drugi je bil Janez Marič (v sredini), tretji pa Jakov Fak (desno).

letna želja pa je predvsem zdravje, potem bo že prišlo tudi ostalo," je dejal **Jakov Fak**.

Teja do naslova v zadnjem krogu

Napeto je bilo tudi pri članicah, pa čeprav sta bili v igri za naslov le Teja Gregorin in Andreja Mali. Slednja je z vsemi zadetimi strelji v zadnji krog šla nekaj pred Gregorinovo, ki je bila hitrejša v smučini. Razlika med njima je bila v cilju vsega dobrih sedem sekund. "Pričakovala sem težko tekmo. Sem uživala," je **Teja Gregorin** komentirala tekmo državnega prvenstva, nekaj besed pa namenila še začetku sezone: "Nisem zadovoljna. Počutila sem se zelo utrujeno. Čeprav sem imela prehlad, pa to ne bi smel biti razlog za težave v teku. Minuli teden sem zato namenila počitku in naredila le nekaj lažjih treningov. Ta teden bom skušala stopnjevati formo do Oberhofa, kjer še nisem dosegla vidnejših uspehov, a ob podpori takšnega občinstva mi je tam v užitek tek-

movati." Novoletna želja trenutno 28. biatlonke v skupnem seštevku svetovnega pokala pa je predvsem zdravje.

Slovenski biatlonci bodo ta teden trenirali na Pokljuki. "Tukaj bomo do 30. decembra, za čez novo leto gremo domov, 2. januarja pa v Oberhof. V tem času ne potrebujemo kaj veliko narediti. Samo sreča se mora na tekmi obrniti v našo korist. Formo pa tempiramo za svetovno prvenstvo v začetku marca v Ruhpoldingu, kjer pričakujemo nabito polne tribune in tudi proga s strmimi vzponi nam tam ustreza," je povedal glavni trener **Uroš Velepec**.

V slovenski reprezentanci z uvodom v sezono ne morejo biti povsem zadovoljni, čeprav **Velepec** pravi, da ocena ni tako slaba: "Začetek je bil boljši kot vsa leta z izjemo lanske sezone. Lani smo tudi formo tempirali drugače, da bi na Pokljuki decembra naredili čim boljši rezultat, kar nam je tudi uspelo." Če tekaška forma pri večini ni vprašljiva, pa se je kot problem znova pokazalo streljanje.

"Tehnično vsi znajo pravilno streljati, problem je v glavi. Glava odloča o dobrem ali slabem strelskem nastopu. Streljanje s treningov prenesti na tekmo je edina pot do uspeha. In na treningih streljajo dobro," je optimističen trener **Tomaš Kos**, ki bedi nad strelskim treningom.

Nekaj težav je bilo tudi z materialom, predvsem v Östersundu, čeprav se trojka v servisu trudi po najboljših močeh. Razlika v primerjavi z velikimi reprezentancami je neprimerljiva. "Mi imamo na voljo 13 tisoč evrov za celoten servis, za vse, kar porabimo čez zimo. Za primerjavo: samo predelani kamion, ki ga ima nemška reprezentanca, stane 450 tisoč evrov, in to brez materiala. Imajo šeststo parov smuči, mi pa šest, sedem parov na enega tekmovalca. Kljub vsemu naš servis dela odlično," je nekaj primerjav dodal **Velepec**, ki bo v reprezentanci za tekme svetovnega pokala v Oberhofu na novo imel včeraj četrtega Simona Kočvarja. Slednji bo zamenjal Petra Dokla.

6. SILVESTROVANJE ZA OTROKE NA BLEDU, 31. decembra 2011 ob 15. uri

Program:

- Fifi in cvetličniki ● plesno glasbena zabava z Alenko Kolman
- mlade pevke Glasbene šole Osminka na čelu s Floro Emo Lotrič (top finalistko šova Misija Evrovizija)
- dedek Mraz ● zajček Sporty ● medved Čalapinko
- pujssek Papi ● Pika Nogavička ● pismonoša Aljoša
- Blejski grof ● animatorka Alja Kump - brezplačna poslikava obraza.
- Program bo vodila Aida Kralj, voditeljica otroških oddaj na TV PINK.SI.

Drugo:

- razdelili bomo tristo originalnih blejskih kremnih rezin,
- baloni za vse otroke
- simbolično odštevanje zadnjih sekund starega leta s podžupanom Tonijem Mežanom in županom Janezom Fajfarjem
- otroški šampanjec za vse obiskovalce silvestrovanja.

Lokacija: TPC - Trgovski center Bled, spodnja ploščad

Več na www.silvestrovanje-bled.si ali na 041/710 970
Organizator: Občina Bled;
soorganizator: Športna agencija Sporty

Plaketi Rebcu in Brezniku

MAJA BERTONCELJ

Kranj - Balinarska zveza Slovenije praznuje šestdeseto obletnico delovanja. Zaznamovali so jo s slavnostno skupščino, na kateri so razglasili najboljše v sezoni. Za najuspešnejšega balinarja je bil razglašen **Aleš Borčnik**. Podelili so tudi posebno priznanje zaslužnim članom, klubom in organizacijam.

Najvišji priznanji, plaketi za življenjsko delo, sta prejela Gorenjca Ivan Breznik in posmrtno dosednji predsednik Balinarske zve-

ze Slovenije **Jože Rebec**. Slednji je od leta 1964 živel v Radovljici, kjer je sodeloval pri ustanovitvi balinarskega kluba Radovljica, ki mu je ostal zvest vse do konca življenjske poti. Za svoje neutrudno delo je prejel številna priznanja v balinanju, kot so zlata krogla Balinarske zveze Jugoslavije in zlata značka BZJ ter zlata značka Balinarske zveze Slovenije. Leta 2003 mu je bila podeljena Bloudkova plaketa za življenjsko delo na področju balinanja in plavanja. Zaradi smrti pa ni mogel prejeti državnega

priznanja za življenjsko delo na področju prostovoljnega amaterskega delovanja niti najvišjega priznanja Balinarske zveze Slovenije za življenjsko delo v tem športu. Plaketo je prevzel njegov sin Aleš Rebec. Aktivna balinarska pot **Ivana Breznika - Janija** pa se je začela leta 1951 v Ljubljani. Leta 1958 se je preselil v Škofjo Loko in je zapisan kot ustanovitelj BK Trata leta 1960 in njegov igralec. Aktivno je prenehal igrati leta 1995. Obsežno je tudi njegovo strokovno delo v balinarskih organizacijah.

Svetla stran temne čokolade

Stvari niso takšne, kot se zdijo. Črna čokolada nima le temnih strani, bela in mlečna pa ne le svetlih, kot je videti na prvo žogo. Z uživanjem drugih dveh pridobivamo na kalorijah in kilogramih, ob zobjanju prve pa naj bi kilogrami z nas polzeli kot polzi čokolada po našem grlu. A to ni njena edina odlika ...

PAVLA KLINER

V čokoladi se skriva vsaj petsto naravnih sestavin, od katerih nekatere vplivajo na boljše počutje. Ena od njih je denimo teobromin, šibek naravni stimulans, ki spodbuja osrednji živčni sistem na podoben način kot kofein. No, tudi slednji je v manjši meri prisoten v čokoladi.

Naklonjena srcu ...

Začnimo pa s srcem, saj naj bi bila grenko sladka temna čokolada v prvi vrsti prav zaveznica tega najpomembnejšega človekovega organa. Kakav slovi po izjemno veliki vsebnosti antioksidantov, zlasti flavonoidov, ki dobrodejno vplivajo na arterije. Z rednim, vendar zmernim uživanjem čokolade, bogate s kakavom, naj bi si izboljšali sposobnost širjenja žil in krvni pretok, zniževali krvni tlak in zmanjševali možnost nastanka krvnih strdkov in posledično srčne in možganske kapi. Zmanjšali naj bi se tudi vsebnost slabega LDL holesterola v krvi in verjetnost za pojav Alzheimerjeve bolezni.

S čokolado gre vse gor ...

Če se nekoliko pošalimo, lahko rečemo, da se čokoladi ženska tako težko upre kot moški seksu. No, čokolada je že od vsega začetka povezana s seksom - povečevala naj bi

željo in zmožnost za tovrstne aktivnosti pozno v jesen življenja. Montezuma, kubanski vladar izpred nekaj stoletij, o katerem je bilo govora že v prejšnjem članku, naj bi pred svojim resnim vsakodnevno opravilom - odhodom v harem - zaužil cel kelih grenkega čokoladnega napitka. Čokolada naj bi pri ljubezenskih podvigih, ki še danes navdihujejo neštete ljubimce, stala ob strani tudi najbolj razvpitemu osvajalcu ženskih src - Giacomu Casanovi. Afrodizične zmožnosti čokolade pa niso le mit, saj znanstveniki s svojimi študijami vse bolj potrjujejo, da je temna čokolada resnično koristen naravni afrodiziak, zlasti za predstavnike močnejšega spola. Košček ali dva čokolade bo torej mnogo bolj zalegel kot steklenica piva ... Zanimivo, pri ženskah je ravno obratno, a to je že druga zgodba ...

V objemu čokolade

Temna čokolada vpliva na lepoto in počutje ne le, če jo redno in zmerno uživamo, pač pa tudi, če v njen objem odenemo celotno telo. Kakavovo maslo, pridobljeno iz kakavovih zrn, deluje kot izjemno naravno vlažilno sredstvo, saj vsebuje encime, aminokisliline, minerale in antioksidante. Masaža kože s temno čokolado izboljšuje teksturo kože, gladi gube, podari ji gladkost, svežino,

Bodo čokoladni srčki, ko jih odvijemo, prave barve, to je zdaj vprašanje.

Praznična pomaranča ...

svilnat otip in nebeški vonj. Če ste hedonist po duši, ne oklevajte, le brž se prepustite objemu sladke omame.

Potem pa svizec ...

Uporaba in ne zloraba temne čokolade je, kot smo ugotovili, precej smotrna, celo v boju proti zobni gnilobi naj bi segli po njej. Zobni gnilobi? Ja, in potem svizec zavije čokolado, boste rekli.

Ampak pozor, zadnje študije ne le, da vse bolj podirajo mit o tem, da temna čokolada povzroča zobno gnilobo, grede še veliko dlje - kakavovo maslo v temni čokoladi, pravijo, ima zmožnost, da celo preprečuje nastanek zobnih oblog. Za konec članka in konec leta pa le še podatek - s temno čokolado si lahko neobremenjeno tlakujemo tudi pot do dolgoživosti! Pa srečno!

KUHARSKI RECEPTI

ZA VAS IZBIRA DANICA DOLENC

Tedenski jedilnik

Nedelja - kosilo: goveja juha z vlivanci, svinjske zarebrnice, pečene v kosu v pečici, pire krompir, zeljnata solata s fižolom, makova potica; **večerja:** narezek s siri in pršutom, ržen kruh, oljke in melona.

Ponedeljek - kosilo: špinačna kremna juha, pečenka Štefani, francoski krompir, puding s tolčeno smetano in narezanimi lešniki; **večerja:** cesarski praženec, višnjev kompot.

Torek - kosilo: enolončnica z rumeno kolerabo in prekajeno vratovino, palačinke s pomarančnim namazom, sadni sok; **večerja:** okisan krompir, jetrna pašteta, zrnat kruh.

Sreda - kosilo: sarme v kislem zelju, s koščki sveže svinjine in klobase v rimskem loncu, krompir v kosih; **večerja:** koruzni žganci z ocvirki, vroče mleko.

Četrtek - kosilo: fižolova juha z močnikom, krvavice, dušena kislja repa, drobno pecivo; **večerja:** dušen por s slanino, ržen kruh z orehi, bela kava.

Petek - kosilo: česnova juha s kruhovimi kockami, pečen losos, peteršiljev krompir, motovilec v solati; **večerja:** započene skutne palačinke, jabolčni kompot.

Sobota - kosilo: segedin golaž, polenta; **silvestrska večerja:** hladni bife po domače. Na mizo postavite vse, kar imajo vaši domači in gostje najraje, in jedi, ki jih lahko pripravite vnaprej, da bo tudi gospodinja imela praznik. Recimo: hladna pečenka, kuhana ali pečena šunka, tatarski biftek in maslo z rožico, nadevana jajca, mali piščančji kosci po pariško ali dunajsko, male hrenovke, okisana žolca s čebulo, narezki taki ali drugačni, skutni namaz, francoska solata, dobra krompirjeva solata z majonezo, smetanov in jabolčni hren, riževa solata, marinirani jajčevci ali bučke, pečene paprike, kisle kumarice in gobice, srebrna čebulica v kislu, oljke, ajvar, lutenica, več vrst kruhov, naj ne manjka domači hlebec ali francoska štruca, toast itd. In seveda naj bo na mizi potica, orehova, lešnikova in še kakšna, več vrst drobnega peciva, presenetite pa lahko tudi s kakšno odlično vanilijevo ali vinsko kremo v pečljatih kozarcih.

Vsi pa naj poskrbijo za dobro razpoloženje: naj bo večer kar se da vesel in sproščen. **SREČNO!!!**

Vanilijeva krema

Potrebujemo: 3 jajca, 3 žlice sladkorja, 1 vrečka vanilin sladkorja, 3 dl mleka.

V kotličku stepemo cela jajca s sladkorjem in vanilinom. Ko se zmes dobro speni, prilijemo vrelo mleko. Pristavimo vodno kopel (kotliček damo v večjo kozico z vrelo vodo) in stepamo toliko časa, da se zgosti. Kremo takoj odstavimo, vlijemo v stekleno skledo ali posamezne skodelice in pustimo, da se strdi. Pazite: krema ne sme zavreti, ker se sicer sesiri. Tik pred vretjem jo odstavimo in še kakšno minuto mešamo.

Nočni San Francisco

ALENKA BRUN

Ko se spusti noč, San Francisco ponuja praktično vse, kar od tovrstnega mesta lahko pričakujete. Dobre restavracije, filmske in odrske predstave, klube.

V njem že dolgo živi Floriana Petersen, s katero smo v San Franciscu preživeli kar nekaj časa. Povabila nas je k sebi na večerjo, nam razkazala košček nočnega življenja mesta, nas spoznala z restavracijo, ki je bila nekoč kino in v njej še danes lahko gledate črno-bele filme. Projicirajo jih na steno pritlične terase, ki je del restavracije. Tu ne strežejo piva, le koktajle in vino - tudi slovenskega, pa hrano seveda. Nekoč kino je znan še po zunanem dvigalu, ki te popelje na streho stavbe, kjer me ne bi presenetilo, če ti poleti ob kavi ne zaračunajo tudi pogleda na mesto.

Zanimiva izkušnja, pa čeprav te v vsem večeru za šankom ogovori le en fant, pa še ta od ene od natakarič, tako da na koncu dvema razlagaš, kako je slovenščina lep jezik, vendar Slovenija ni ravno na meji z Romunijo.

Floriana in Gorazd pa se poznata že več let in če se prav spomnim, sta se prvič srečala po naključju, na neki degustaciji slovenskih vin, morda na slovenskem večeru v eni od restavracij. Floriana je Ljubljanka, ki se je po končanem študiju umetnostne zgodovine in etnologije odpravila na obisk k prijateljem v San Francisco, nameravala pa je nadaljevati potovanje še v Južno Ameriko. A je potem ostala kar v San Franciscu, ker se je tu počutila bolj ustvarjalno. Starja je bila 25 let. Do danes ji je

Floriana, Matic in moja malenkost

uspelo s svojim znanjem in entuziazmom zgraditi uspešen in prepoznaven posel. Če potrebujete nekoga, da vam dekorira notranjost stanovanja ali hiše, preden jo začnete prodajati, da vam samo osveži vaš notranji design ali le izbere pravo sliko ali drugo umetniško delo,

potem poiščite Floriano. Danes Floriana s hčerko Adriano in psom živi na eni lepših lokacij, na najbolj sončnem delu San Francisca. V prvem nadstropju zanimive hiške, ki že na zunaj deluje pravilno in ima jedilnico obdano z vseh strani s steklom, tako da je pogled na okolico

San Francisca tako ponoči kot podnevi poseben, sta Petersenovi našli svoj mir pod soncem.

Floriana je še vedno zaljubljena v Slovenijo in se rada vrača. Pravi, da ji razpeltost med Slovenijo in Kalifornijo ustreza.

(Se nadaljuje)

OBLJUBLJENA DEŽELA

Z dobrim delom manj žrtev

MATJAŽ GREGORIČ

Brdo pri Kranju - V četrtek je v kongresnem centru na Brdu pri Kranju potekala slavnostna prireditev ob praznovanju 40-letnice preventivnega delovanja na področju varnosti cestnega prometa. Preventivna dejavnost se je na slovenskem začela sicer že znatno prej, preprečevanje prometnih nesreč namreč sega že v leto 1874, ko je bil v času cesarja Franca Jožefa sprejet prvi zakon o cestnem prometu, je dejal direktor Agencije Republike Slovenije za varnost prometa (AVP) **Ljubo Zajc**. Dodal je, da se danes s prometno preventivo ukvarja več kot trideset nevladnih organizacij in več kot štiri tisoč prostovoljcev, ki letno opravijo več kot šestdeset tisoč ur prostovoljnega dela, za kar jim gre vsa zahvala. V zadnjih petih letih nam je na slovenskih cestah uspelo krepko zmanjšati število smrtnih žrtev, naš cilj mora biti prepolovitev te številke do leta 2021, kar predvideva tudi nov nacionalni program varnosti cestnega prometa.

Aleš Zalar, ki opravlja funkcijo ministra za notranje zadeve, je poudaril vlogo policije in Ministrstva za notranje zadeve pri zagotavljanju prometne varnosti, tako z represivnega kot preventivnega vidika ter predstavil nekatere najbolj odmevne policijske akcije na področju prometne varnosti. "Pri prometni varnosti precej pričakujemo tudi od formacije skupin strokovnjakov za presojevanje prometnih nesreč in infrastrukture, ki bodo začele delovati v prihodnjem letu," je dodal Zalar.

Pohvalo dobrim rezultatom na področju prometne varnosti je izrekel tudi **Antonio Avenoso**, predstavnik največje nevladne organizacije na evropski ravni, ki deluje na področju prometne varnosti. Vanjo je vključenih 45 različnih organizacij, med katerimi so tudi inštituti in univerze, prihodnje leto se jim bo pridružila slovenska AVP. Avenoso je poudaril dosežek Slovenije pri zmanjšanju števila prometnih nesreč s smrtnim izidom za petdeset odstotkov, kar je več od evropskega povprečja.

Za rojstni dan bo doma

Sirec Mahmud Alhalal, ki je bil v Sloveniji priprt od oktobra, bo lahko novo leto in štirideseti rojstni dan praznoval v krogu družine.

SIMON ŠUBIC

Kranj - Na Okrožnem sodišču v Kranju so v petek po hitrem postopku obsodili **Mahmuda Alhalala**, ki zadnjih trinajst let prebiva v Atenah, ker je oktobra pomagal petčlanski kurdski družini pri nezakonitem vstopu v Evropsko unijo. Po samo dvajset minut dolgem sodnem postopku mu je sodni senat storitve zaradi kaznivega dejanja prepovedanega prehoda državne meje izrekel pogojno kazen enajst mesecev zopora s preizkusno dobo dveh let, plačati pa bo moral tudi štiri tisoč evrov stranske denarne kazni in sodne stroške.

Alhalala, ki bo 1. januarja dopolnil štirideset let, so policisti prijeli na brniškem letališču, kamor je 20. oktobra priletel na skupaj s petčlansko kurdsko družino iz Sirije, ki je iz Istanbula letela v Belgijo. Pri mejni kontroli so

policisti ugotovili, da imajo Kurdi v potnih listinah nalepljena ukradena dovoljenja za bivanje v Grčiji, katera naj bi jim priskrbel ravno obtoženi Alhalal, je navedla državna tožilka **Olga Troha**.

Obtoženi Sirec, prav tako Kurd po narodnosti, se je zagovarjal, da je družino naključno srečal v istanbulskem hotelu, in ko je slišal kurdsko govorico, se jim je približal. "Ne poznam jih, pomagal pa sem jim le zato, ker niso znali govoriti turško. Njihovih potnih listov nisem imel v roki, čeprav oni trdijo drugače. Oddali so jih nekemu moškemu, niti ne vem, kako so jih dobili nazaj. Sam sem bil v Bruselj namenjen k svojemu prijatelju. Grčijo sem v trinajstih letih zapustil šele drugič," je senatu pojasnjeval Alhalal, ki ima po lastnih besedah v Atenah zasebno podjetje z osmimi zaposlenimi. Kljub njegovim navedbam se na

Mahmuda Alhalala so po sojenju izpustili iz pripora.

odločitev sodišča ne bo pritožil.

Sodni senat je po končanem dokaznem postopku verjel navedbam tožilke, ki je ocenila, da je prav Alhalal organiziral ali vsaj soorganiziral pot kurdske družine in ji tako hotel omogočiti nelegalen vstop v Evropsko uni-

jo, v katero sirski državljani ne morejo potovati brez ustreznega dovoljenja, lahko pa vstopajo z dovoljenji za bivanje v Grčiji. "V zadnjih letih mejni organi na brniškem letališču beležijo največ takih primerov s ponarejenimi dovoljenji iz Grčije," je poudarila tožilka.

GG | PLAČILO LETNE NAROČNINE

www.gorenjskiglas.si

Majica Gorenjski glas

Dežnik Gorenjski glas

Knjiga Nabiramo zdravilne rastline 2

Knjiga Po bučelah se višje

Knjiga Vino v starih slovenskih jedeh

Knjiga Šipkov cvet

Kapa Gorenjski glas

Knjiga Jabolko na dan

Knjiga Slovenske domače jedi 2

Knjiga Rožice

Knjiga Rožice za vse letne čase

Dragi naročniki, kot vsako leto smo tudi letos za vas pripravili nekaj praktičnih daril, med katerimi boste lahko izbrali, ko boste prišli k nam poravnat **letno naročnino na Gorenjski glas**. Na sedežu Gorenjskega glasa, na Bleiweisovi cesti 4 v Kranju (zraven nebotičnika), vas bomo od ponedeljka do petka pričakovali od 7. do 15. ure, ob sredah od 16. ure. Ko boste na obisku pri nas, vam bomo postregli tudi z brezplačno kavico. Naročnina za 105 številok (ena več kot lani) v letu 2012 znaša 157,50 evra.

PRI PLAČILU LETNE NAROČNINE VAM PRIZNAMO 25-ODSTOTNI POPUST, ZATO ZA VAS ZNAŠA LE 118,12 EVRA (PRIHRANITE KAR 39,38 EVRA).

Gorenjski Glas

Z Loškega gradu ukradli tri Groharjeve slike

1. stran

Direktorico Loškega muzeja preseneča, da so ukradli slike, ki so precej galerijskega značaja. "Po moji presoji so ukradene slike lahko zanimive le za najbolj zagretele zbiralce, saj jih bodo morali skrivati v domači zbirki," je ocenila.

Tri omenjene slike (Kmet iz Sorice, Petermanova Francka in Deklica iz Sorice) so iz stalne zbirke Loškega muzeja, Milevo Zakrajšek in Deklico pa sta Loškemu muzeju odstopila zasebna zbirate-

lja za razstavo slikarjevih portretov Moč pogledov, ki naj bi na Loškem gradu ob stoletnici Groharjeve smrti potekala od 17. maja do 2. oktobra, a so jo kasneje zaradi velikega zanimanja podaljšali. Podrli so jo nedavno, saj so v Galeriji Ivana Groharja postavili novoletno razstavo likovnih del iz zbirke Loškega muzeja, ki poteka od 20. decembra do 3. januarja. Omenjene ukradene oziroma poškodovane slike so sedaj visele v muzejski zbirki, je še pojasnila Mlakarjeva.

KRANJ

Previdno s pirotehniko

Od včeraj in do 2. januarja je dovoljena uporaba ognjemetnih izdelkov kategorije 1, katerih glavni učinek je pok, vendar ne v strnjenih naseljih, zgradbah in zaprtih prostorih, v bližini bolnišnic, v prevoznih sredstvih in na površinah, kjer potekajo javni shodi in javne prireditve. Policija opozarja, da pirotehniko uporabljajte v skladu z navodili proizvajalca. Ne kupujte je na črnem trgu, ker ni zagotovila, da je varna.

HRUŠICA

Rop na počivališču

V soboto zvečer je na počivališču Hrušica na gorenjski avtocesti prišlo do roparske tatvine. Zakonca iz Hrvaške sta po krajšem postanku s počivališča po avtocesti odpeljala proti Ljubljani in kmalu opazila, da imata prazno pnevmatiko. Med menjevanjem gume je do vozila pritekel neznanec in iz vozila odtujil moško torbico. Oškodovanec ga je ujel, med pririvanjem pa je tat torbico odvrnil v Hrvata z nožem prezal po roki. Nazadnje je zbežal. **S. Š.**

Snovanja

77, 78, 79 Priloga Gorenjskega glasa

UREDNIK: MIHA.NAGLIČ@SIOL.NET

Recimo najprej: podeželska kultura in kultura podeželja. Je to eno in isto ali je razlika? Jo čutite? Ko sem se nedavno udeležil prvega sklica Slovenskega podeželskega parlamenta na gorenjskem vzhodu (na gradu Jable pri Mengšu), sem se vprašal tudi, kako je s kulturo našega podeželja?

Kultura podeželja

MIHA NAGLIČ

Ko rečemo "podeželska kultura", se to sliši precej omalovažujoče. Če jo primerjamo z mestno, se podeželska kultura navadno izkaže kot nekaj manjvrednega. Urbana kultura naj bi bila visoka, ruralna nizka ali vsaj nižja. V mestu imamo gledališča, dramo, opero in balet, koncertne dvorane in simfonične orkestre, še delujoče kinematografe, muzeje in galerije, zgodovinske arhive, knjižnice in knjigarne, umetniške šole ... Na vasi ali v manjših podeželskih mestih pa najdemo kvečjemu kakšno izpostavo mestnih kulturnih institucij, sicer pa predvsem razna društva, v okviru katerih delujejo amaterske ("ljubitelske") gledališke in folklorne skupine, pevski zbori in pihalne godbe, dislocirani oddelek glasbene šole, komaj še kak kino, ponekod imajo manjšo muzejsko zbirko, izpostavo mestne knjižnice, samostojna knjigarna pa se ne bi mogla preživeti ...

No, da ne bo nesporazuma: tudi v društvih se dogaja in dosega kakovostna kultura. A ni stalnica, odvisna je od tega, če se najdejo pravi ljudje ob pravem času na pravem mestu. Ne da bi se hvalil, naj navedem dva primera iz svoje osebne kulturne prakse. V žirovskem muzeju, ki ga upravlja Muzejsko društvo Žiri, postavljamo novo stalno muzejsko razstavo o čevljarstvu na Žirovskem. Zbirko so nabrali že naši predhodniki, novo postavitev pa smo poverili etnologinji mag. Titi Porenta, kustodinji Mestnega muzeja Radovljica, po novem tudi predsednici Slovenskega etnološkega društva; oblikovanje razstave pa arhitektki Beti Poljanšek Koman. Tako dobivamo v sodelovanju društvenih delavcev (posebej bi izpostavil dejavno vlogo Roka Klemenčiča, skrbnika žirovskih muzejskih zbirk) in strokovnjakinj privlačno muzejsko postavitev, urejeno po vseh načelih sodobne muzejske stroke. V istem društvu izdajamo v sodelovanju z založbo Pegaz In-

ternational (ki jo v Ljubljani vodi naš rojak) tudi domoznanski zbornik Žirovski občasnik, ki se je v treh desetletjih izhajanja uvrstil med boljše primere tovrstnih publikacij na Slovenskem. Hočem reči, da gre za dva kulturna "produkta", ki sicer sodita pod sintagmo podeželska kultura, hkrati pa dvigata kulturo našega podeželja.

Bili so časi, ko je imel vsak večji kraj na slovenskem podeželju vsaj svoj kino. Ko sem bil v prvi polovici šestdesetih žirovski osnovnošolec, so bile redne večerne filmske predstave trikrat na teden, ob sobotah, nedeljah in sredah. Osnovnošolci teh seveda nismo smeli obiskovati, bil pa je zmagoslaven občutek, ko smo šli že prvo soboto po končanem osmem razredu demonstrativno v večerni kino; to je bil svojevrsten vstop v svet odraslih. Pred tem pa smo lahko hodili gledat Vinetouja v nedeljsko matinejo (ob devetih dopoldne, ta ura je bila izbrana tudi zato, da bi šlo manj otrok k nedeljski maši), pozneje so bile matinee premaknjene na 17.

uro. V zadnjih desetletjih 20. stoletja pa je bila hoja v kino dvojno udarjena; najprej jo je televizija, potem pa še pojav videokaset in devetdesetih; oboje je omogočilo gledanje filmov kar doma. Sedanja žirovska kinodvorana je bila odprta leta 1961. Pol stoletja pozneje lahko ugotovimo, da so na gorenjskem jugu redne filmske predstave samo še v Žireh in Škofji Loki. Včasih so bile, a jih že dolgo ni več v naslednjih okoliških krajih: Idrija, Cerklje, Železniki, Poljane, Vrhnika, Logatec. Zdaj so razen Žirov in Škofje Loke le v večjih, tudi več kot 40 kilometrov oddaljenih mestih: Kranj, Ljubljana, Postojna, Tolmin ... Si lahko mislite, da prej naštetih kraji oziroma mesta sploh nimajo več rednih filmskih predstav! Njihovi meščani in okoliški vaščani si sicer lahko filme ogledujejo doma, tudi v vaseh pod Blegošem ali na Vojskem, ali pa se zapeljejo v kak velikomestni Kolosej. A to ni isto, hoja v kino je ritual, način preživljanja sobotnih ali nedeljskih večerov. Informacijsko-komunikacijska glo-

balizacija je filmu omogočila vstop v vsako vas in v samotne hribovske domačije, uničila pa je vaške in male mestne kinematografe. Rešili ali od mrtvih obudili bi jih lahko le podeželani sami, če bi se zavestno odločili, da bodo začeli spet "ritualno" hoditi v kino in tako po svoje prispevali k dvigu kulture podeželja?

Vso reč bi lahko postavili tudi drugače. Recimo, da vzamemo gorenjsko kulturno sceno kot celoto in jo postavimo ob bok ljubljanski. V tem primeru se je ne bi sramovali, a po mojem ne gre za to. Bolj ustrezna je notranja obravnava gorenjske kulture in delitev na urbano in ruralno znotraj nje. Vzemimo samo Kranj. Letos je dobil novo in sodobno Mestno knjižnico Kranj, tu sta Prešernovo gledališče in Gorenjski muzej, Enota za Gorenjsko zgodovinskega arhiva Ljubljana, kinematografa "Kolosej De Luxe" (kakšno grozno preimenovanje legendarnega Kina Center!) in Planet Tuš ... To pač ni podeželska kultura niti kultura gorenjskega podeželja proti Ljubljani, to je čisto s(p)odobna urbana kultura. Vprašajmo se raje, kako je s kulturo podeželja na Gorenjskem, zlasti v krajih, ki nimajo poklicnih kulturnih ustanov in so prepuščeni predvsem (ne)dejavnosti društev? Na to vprašanje si mora odgovoriti vsak v svojem kraju. In se hkrati vprašati, kaj lahko vsakdo od nas prispeva k dvigu te kulture? Bodisi za aktivnim udejstvovanjem v njej bodisi s "pasivnim", a rednim obiskovanjem kulturnih prireditev - navsezadnje je tudi to dejavna kulturna drža. Kulturo podeželja lahko dvignemo le podeželani sami. Urbani umetniki in kulturniki lahko sodelujejo, a le na našo pobudo. Brez te prebujenja ne bo. Pa srečno in čim bolj kulturno novo leto 2012!

Kulturo podeželja lahko dvignemo le podeželani sami. Urbani umetniki in kulturniki lahko sodelujejo, a le na našo pobudo. Brez te prebujenja ne bo. Pa srečno in čim bolj kulturno novo leto 2012!

Žirovski občasnik 2011, s(p)odoben primer kulture podeželja, ovitek oblikoval Stane Kosmač.

V zadnjih letih v starem mestnem jedru Kranja ob različnih gradbenih posegih in rekonstrukcijah mestne infrastrukture potekajo tako imenovana zaščitna arheološka izkopavanja. Nazadnje so arheologi raziskovali teren okrog kranjske župne cerkve, kjer so v preteklosti že izkopavali (v letih 1953, 1973-74 in 1984). Okrog cerkve in v njej so doslej odkopali okrog 1200 grobov, samo 222 letos novembra. Kaj nam za našo prihodnost sporočajo Kranjčani izpred tisoč in več let? K razlagam sem povabil vodjo izkopavanj arheologa Rafka Urankarja in izjemnega poznavalca zgodnje krščanskega obdobja in srednjega veka pri nas dr. Milana Sagadina, s strani Zavoda za varstvo kulturne dediščine zadolženega za nadzor nad izkopavanji.

Kranjčani, vsakega nekaj

DR. MILAN SAGADIN, RAFKO URANKAR

IGOR KAVČIČ

Najbrž ni prav prijetno okrog prvega novembra odpirati grobove okrog kranjske farne cerkve, kjer je letos med drugim potekal del zaščitnih arheoloških izkopavanj?

Rafko Urankar: "Okrog cerkve smo delali skoraj ves november. Izkopavali smo na vzhodni strani cerkve ob Tavčarjevi ulici in sicer od cerkvenega zidu do že obnovljenega cestišča nasproti nekdanje študijske knjižnice. Že spomladi pa so izkopavanja potekala tudi na južni strani med cerkvijo in Prešernovim gledališčem. V preteklosti se je tu deloma sicer že izkopavalo."

Ste glede na to, da se je okrog cerkve že izkopavalo, sploh lahko računali na še kakšno novo pomembno najdbo? Kakšna so bila pričakovanja?

Dr. Milan Sagadin: "V dokumentaciji iz leta 1953, ko je okrog cerkve izkopaval arheolog Jože Kastelic, je razvidno, da je bilo na južni strani cerkve izkopano le območje v razdalji šestnajstih metrov od cerkve proti gledališču, zato smo vztrajali, da se razišče območje celotnega platoja med obema stavbama. Kljub nasprotovanjem Krajevne skupnosti Center se je izkazalo, da smo imeli prav, saj je Rafko dobil še 98 grobov. V petdesetih letih so bila izkopavanja manj radikalna in temu primerno verjetno tudi manj natančna, kot so danes. Tako smo tudi na površini, ki je bila že izkopana, še vedno našli grobove. Opo-gumljeni s tem smo pričakovali podoben "uspeh" na predelu vzhodno od cerkve. Pričakovanja so se izpolnila."

Mar to pomeni, da ste kopali globlje?

Urankar: "Izkopavali smo do geološke osnove, to je konglomerata oziroma ilovi-

ce, zato je bila globina, do katere smo šli, zelo različna. Ponemoglo je bil konglomerat že slabega pol metra pod površjem, spet drugje smo kopali več kot meter globoko. Do te globine bi zagotovo segli vplivi gradbenih posegov."

Sagadin: "Pokopavali so tudi bolj globoko. Če pogledate južno steno cerkve, boste na njej videli, da je bil teren včasih višji kot sedaj. Obdelani del fasade točno kaže sled, od kod naprej je bil nekoč zid pod zemljo, zdaj pa je ta spodnji del viden. Vsaj pol metra ga je. Vidi se, da teren ni bil raven, ampak je izrazito padal v smeri proti Kokri."

Kaj je bilo tisto, kar je nagradilo vaša pričakovanja in na neki način potrdilo izkopavanja na tem območju v preteklosti?

Urankar: "Pomembno je predvsem odkritje najstarejših grobov, s katerimi se izpopolnjuje slika celotnega grobišča okrog farne cerkve. Z zadnjimi izkopavanji bomo tako dobili bolj natančno število pokopov, na drugi strani pa se nam bo izrisal tudi obseg grobišča. Kaže se namreč, da to ni bilo vezano zgolj na bližnjo okolico cerkve, ampak je bilo bistveno večje. Grobovi segajo naprej pod temelje trgovine Elita, prav tako pa pričakujemo, da so v celotnem predelu Glavnega trga do Poštne ulice. Mestna hiša zagotovo stoji nad nekdanjim pokopališčem."

Omenili ste najstarejše grobove? Koliko stare in kako ste to ugotovili, nedvomno po grobnih pridatkih. Menda se je ob kranjski farni cerkvi pokopavalo več kot tisoč let ...

Sagadin: "Dejansko gre za nekaj najstarejših grobov, ki so bili najdeni na tem območju. Njihova datacija pa je še problem, podobno kot pri številnih srednjeveških arheoloških izkopavanjih v Slove-

Arheologa dr. Milan Sagadin in Rafko Urankar se ta čas intenzivno ukvarjata s kranjsko zgodovino v času pozne antike in zgodnjega srednjega veka. Številne pomembne podatke pri raziskovanjih sta pridobila na grobiščih okrog kranjske farne cerkve. / Foto: Igor Kavčič

niji. Sam se zavzemam za razlago, da gre za grobove iz druge polovice 7. stoletja. Najdba v enem izmed enajstih grobov, ki jih je že leta 1973 identificiral arheolog Andrej Valič, govori o tem, da bi lahko šlo za drugo polovico 7. stoletja, prav tako tudi uhani iz groba, ki ga je dvajset let pred tem izkopal Kastelic.

Na kaj se pri tej trditvi opiram? Najstarejši grobovi, med njimi so tudi nekateri letos odkopani, se nizajo okrog temeljev najstarejše cerkve in ne posegajo v cerkev. Ob tem lahko sklepamo, da je v času pokopa še obstajala prvotna zgodnjekršćanska cerkev, in da so grobovi, ki so spoštovali to cerkev, pripadali pokristjanjenemu prebivalstvu. Hkrati pa je bil to čas, ko še ne moremo računati s pokristjanjenimi Slovani. Namreč pokristjanjevanje na območju oglejskega patriarhata ni zaživelo vse do leta 811, ko je Karel Veliki z državno intervencijo omogočil misijonarjenje po teh deželah. To v času, ko so bili tu Langobardi, ni bilo dovoljeno. Ko pa Karel Veliki podjarmi lango-

bardsko kraljestvo, vzpostavi enoten sistem in na območju celotnega imperija se aktivira misijonarstvo. Tudi na območju južno od Drave. Medtem ko je severno od Drave pokristjanjevanje vsaj petdeset let starejše. V letih 746 do 749 je karantanski knez Hotimir pripeljal v deželo prve duhovnike. No, to je vsekakor dolga zgodba, na podlagi katere je moč domnevati, da so grobovi najkasneje iz 8. stoletja, sam pa domnevam, da so vsaj še pol stoletja starejši. Lahko bi to bili tudi priseljenci od drugod."

To bo vsekakor mogoče preveriti s kemičnimi analizami skeletov in predvsem organskih ostankov, mar ne ...?

Urankar: "Nekaj vzorcev bomo seveda poslali na radiokarbonsko analizo (analiza ogljikovih izotopov), tako imenovano analizo C-14. To so recimo tudi vzorci grobnih konstrukcij, desk, kosti in drugih organskih ostankov ..."

Mar pridatkov, kot so broške, zaponke, kakšen kos orožja in podobno, v grobovih ni bilo?

Sagadin: "Ti najzgodnejši grobovi skorajda nimajo pridatkov."

Urankar: "Prepoznavni so predvsem po globini in načinu pokopa, pridatkov pa res skorajda ni. Natančno starost pokopa bodo, kot rečeno, pokazale šele naravoslovene analize."

Sagadin: "Ampak ravno to, da ni pridatkov, je spet značilnost grobov iz sedmega stoletja. Taki so recimo tudi najkasnejši romanski pokopi, ki jih je na Pristavi na Bledu že identificiral arheolog Timotej Knific. Prav s krščanstvom se spremeni način pokopa ..."

Zanimivo, v novejši dobi krščanstva pa so znova v krsto začeli dodajati nakit pokojnika, kakšen njegov osebni predmet in podobno ...

Sagadin: "Ampak to je že del folklorne, ne pa zato, da bi pokojniku v krsto dodajali stvari, ki jih bo potreboval na onem svetu. Vedeti moramo, da je krščanstvo močno spremenilo pogled na posmrtno življenje."

Kot je na nedavnem srečanju v spomin arheologu

"Grobovi segajo naprej pod temelje trgovine Elita, prav tako pa pričakujemo, da so v celotnem predelu Glavnega trga do Poštne ulice. Mestna hiša zagotovo stoji nad nekdanjim pokopališčem."

ARHEOLOGIJA

Snovanja

Andreju Valiču povedal dr. Andrej Pleterski, je grobišče okrog kranjske farne cerkve edinstveno v Srednji Evropi. Da gre za več kot dva tisoč registriranih grobov, a bolj kot velika številka preseneča dejstvo, da se je na tem prostoru kontinuirano pokopavalo več kot tisoč let, od 7. stoletja pa do jožefinskih reform, konec 18. stoletja. Kako razložiti visoko številko in kontinuiteto uporabe pokopališča?

Sagadin: "Uvod v vse to je vzpostavitev prafarnega središča v Kranju. Vsa mala vaška grobišča, govorimo seveda o zgodnjem srednjem veku, kot so Gorenja Sava, Srednje Bitnje, Drulovka, Mlaka ..., so grobišča, ki se začinjajo z naselitvijo Slovanov, ampak vsebujejo samo grobove prve, zgodnejše tako imenovane karantanske faze, potem pa prenehajo. In takrat "razcvet" doživi grobišče okrog farne cerkve. Očitno je nastopila neka oblast, neka ureditev, ki je prebivalcem nalagala, da se pokopava samo še ob farni cerkvi. Konec koncev pa je pokopališka pravica prinašala tudi dohodek.

Kar ste tiče širjenja pokopališča, poznamo vertikalno ali horizontalno stratigrafijo. Torej, lahko so starejši grobovi spodaj in nasprotno, bližje površju smo, mlajše je grobišče, lahko pa se grobišče začne na eni strani in se širi na drugo stran cerkve. Dosedanja izkopavanja nam dajo vedeti, da je grobišče bilo v 9. stoletju že v polnem zagonu in je delovalo na celotnem območju, ki smo ga doslej izkopavali. Torej je v nadaljevanju šlo predvsem za vertikalno stratigrafijo."

... in pri izkopavanjih torej lahko naletite na situacijo, da je spodnji grob tristo let starejši kot tisti nad njim?

Urankar: "Imeli smo tudi situacijo, ko je bilo na dvajset centimetrih globine pet skeletov. Pri takih primerih je potrebno še posebej pazljivo in natančno odkopati posamezen skelet. Tudi zato so izkopavanja tako dolgotrajna. Ne delamo z bagrom ali krampom, ampak z zelo majhnimi orodji, kot so majhne lopatke, žličke, čopiči ... Na drugi strani pa smo v delu grobišča pred gledališčem na primer izgubili cel kup podatkov, ker je nekoč očitno nekdo zelo radikalno posegel v zemljo. Veliko je bilo namreč uničenega z gradbenimi posegi v preteklosti. Zaščitna arheološka izkopavanja se pravzaprav izvajajo tam, kjer je to potrebno, kjer bi sicer z gradbenimi posegi uničili arheološko dediščino."

Sagadin: "Arheologi bi med ljudmi radi dosegli preskok v pogledu na raziskave, da nismo mi tisti, ki "povzročamo" izkopavanja, ampak ta zavezujejo tistega, ki izvaja gradbeni poseg. On je povzročitelj izkopavanj in tej logiki sledi tudi zakon. Ljudje pa imajo še vedno občutek, da mi arheologi to počnemo za svoj *gušt* in iz dolgočasje ..."

Če se vrnem k farnemu grobišču, kaj se poleg številnosti skeletov in obsežnosti območja z grobovi še potrjuje z zadnjimi izkopavanji?

Urankar: "Predvsem smo dobili kvalitetne nove podatke."

Sagadin: "Z novimi metodami, ki jih je že omenjal Rafko, bo mogoče datirati zlasti najstarejšo plast grobišč, poleg tega pa so se potrdile nekatere domneve iz leta 1984, ko smo izkopavali v notranjosti cerkve in je eden izmed meščanov trdil, da je na Cankarjevi ulici v hodniku lastne hiše dobil ostanke grobišč. Ko je Rafko izkopal del skeleta izpod temeljev Elite, smo vedeli, da mora biti nekaj na tem."

Ne boste rekli, da je v hišah še moč kaj najti?

Urankar: "Je, ker starejši posegi niso bili tako uničujoči. Arheologija se enako kot vse druge vede izboljšuje, izpopolnjuje, v odnosu do najdišč pa je nekaj prinesel tudi demokratski sistem v naši državi, ki le omogoča večje spoštovanje strokovnih standardov, seveda tudi na področju arheologije."

Sagadin: "No, kar se naselbinskih podatkov tiče, smo jih velikokrat dobili tudi v hišah."

Urankar: "Vsi moderni gradbeni posegi zahtevajo globlje kopanje, kar vsekakor pomeni, da moramo skopati prav do tako imenovanih sterilnih plasti. Včasih to zaradi manjše destrukcije plasti najbrž ni bilo potrebno in niso kopali naprej."

Sagadin: "Danes nobeden ne bi dopuščal takih temeljenj, kot so jih včasih. Če vzamemo za primer kar župno cerkev, o kateri gre govor. Ta je namreč povsem brez temeljev. Do skale so temeljeni samo oporniki in zvonik, sicer pa so "malo pohodili travo" in začeli zidati cerkev, ki stoji že 500 let."

Mar ne stoji del današnje cerkve na temeljih njene predhodnice?

Sagadin: "Prva sled starejše cerkvene arhitekture na tem mestu je bila odkrita severno od današnje cerkve. Tam je leta 1973 izkopaval Andrej Valič. Najpomembnejše odkritje je osmerokot-

na krstilnica, ki je z dvema zidovoma nakazovala povezanost z nekim objektom v notranjosti cerkve. Vsi smo mislili, da se bo hodnik nadaljeval v cerkvi in bomo neke sredi cerkvene ladje našli eno lepo staro cerkvico. Izkazalo se je, da se zid res navezuje na cerkev, ampak ta severna stena zgodnjekrščanske cerkve, ki jo datiramo v drugo polovico 6. stoletja, predstavlja temelje sedanji severni steni. Medtem ko severna ladja sedanje cerkve predstavlja dva stranska prostora na severni stani zgodnjekrščanske cerkve, je južna stena zgodnjekrščanske cerkve potekala na meji med srednjo in južno ladjo sedanje cerkve. Za pozno antiko je bila to že kar velika stavba, dolga kakih 25 metrov in široka okrog 12 metrov. Cerkev so potem najbrž porušila ljudstva, ki so vpadala na to ozemlje. Samo Madžari so v prvi polovici 10. stoletja menda štiriindvajsetkrat prečkali naše ozemlje. Viri poročajo, da takrat na tem ozemlju ni bilo nobene cerkve več."

Zakaj je kranjska situacija tako pomembna tudi v evropskem merilu? Kontinuiteta iz pozne antike v zgodnji srednji vek je tem bolj ohranjena, čim bolj proti zahodu gremo. Na vzhodu, na območju današnje Slovenije pa je Kranj edini primer. Namreč, naselitveni val, ki ga po eni strani pomenijo Slovani, na drugi pa Madžari, dlje na zahod ni segel. Germanska ljudstva, ki so tam ustanovljala države, so neka ko prevzemala kulturo pozne antike, poznega rimskega imperija in so se inkulturirala, prevzela so krščanstvo, stavbno dediščino ... Ko so se tu naseljevali Slovani, še niso bili na taki stopnji, da bi prevzemali vzorce z zahoda."

Torej ne le Prešernova Savica in Blejski otok, tudi Kranj je bil pomembno zgodnjekrščansko središče ...

Sagadin: "Kranj je v tistem času živel tako kot Ajdna ali pa Sv. Jakob nad Potočami, le da je bil neprimerno večji od obeh."

Urankar: "Trebpa pa je poudariti, da je bilo vse to v Kranju tudi iz drugega razloga. Že iz prazgodovine je bilo tu močno središče, izredna lokacija pa je narekovala močno poselitev. Torej bi bilo postavljanje prafare kjerkoli drugje nesmiselno."

Sagadin: "Da je bil Kranj že v prazgodovini močno središče, kažejo tudi zadnja izkopavanja na Pungertu in na Vodopivčevi ulici. Več, prazgodovinska naselbina je bila večja kot pa srednjeveški Kranj."

Načrt grobišča ob farni cerkvi, ki ga je izdelal Andrej Valič. Na njem je vrisano doslej izkopano območje (zelena črta) in novo odkrite grobove (rdeče).

Zakaj v Kranju ni "Rima"?
Sagadin: "Saj je."

No, nobene velike Emone ...

Sagadin: "Emone pa res ni. To je posebna zgodba, ki se vklaplja v neki sistem, ki ga počasi spoznavamo. Na tem območju je bila intenzivna rimska poselitev, vendar zelo kratkotrajna. Gre za dobo približno stotih let, od petdeset pred Kristusom do petdeset po njem. Nič več. In ve se zakaj. V zgodnji fazi romanizacije so se Rimljani najpogosteje naselili v starejših naselbinskih središčih, tudi v Kranju, ki je bil v mlajši železni dobi kar močno poseljen. Da so bili tu Rimljani, smo lahko ugotovili z različnimi najdbami, tudi takimi, ki so kazale na prisotnost vojakov. Kranj je bil v začetku zanimiv, ker je bil vključen v vzpostavljene komunikacije, ki so vodile na severozahod proti Noriku. Konec rimskega zanimanja za Kranj pa je povezan z dokončno vzpostavitev mreže rimskih mest, v katero pa Kranj ni bil vključen. Emona je bila enostavno preblizu, omogočala pa je tudi večji razvojni potencial ..."

Kot Ljubljana v današnjem času?

Urankar: "Takrat je bil Kranj tudi del emonskega agra."

Sagadin: "Ja, bil je gospodarsko zaledje Emone, kamor je sodila celotna Gorenjska. Kranj je bil zaradi svoje lege zanimiv v nevarnih časih, ko se je bilo treba pred kom braniti, za širok odprt razvoj pa ni bil primeren. Mesto je imelo problem že z vodo, tako do struge Save kot Kokre je bilo sorazmerno daleč. Saj je znana ti-

sta Valvasorjeva navedba, da je v Kranju več vina kot vode. Poleg tega so prebivalci imeli tudi težak dostop do poljedelskih površin.

Kranj se je sicer romaniziral, a je usahnil kot večje središče. Podobno je bilo v Vrhniko. Nasprotno pa je zaživelelo podeželje, pojavile so se številne tako imenovane *vile rustice*. Taka je bila pred leti izkopana v Mošnjah, okrog Kranja in tja do Mengša jih je bilo odkopanih vsaj šestindvajset. Te vile so bile jedra rimskih latifundij (veleposestev), kmetijstvo pa je bila hrbtenica rimskega gospodarstva. Naselbinska slika tistega časa kaže, da so Rimljani imeli zelo premišljen sistem naseljevanja."

Urankar: "Rimska država je bila brez kakršnih koli računalnikov zelo urejena država."

Kdaj je Kranj spet postal zanimiv za naseljevanje?

Sagadin: "V 4. stoletju, ko se spet začinjajo nevarni časi."

Urankar: "Bil je vmesna postojanka v času preseljevanj ljudstev ..."

Sagadin: "... ker je zapiral prehode v Italijo. Bil je neke vrste pribežališče."

In ljudstva so se med seboj spet pomešala. Kdo smo pravzaprav sploh Kranjčani?

Sagadin: "Andrej Pleterski je nekoč izjavil, da smo Slovenci avtohtoni, ker smo tukaj nastali. Pravzaprav pa smo ena velika mešanica. Tako kot vsi narodi po Evropi."

Urankar: "Saj narod je tako ali tako bolj politična konstrukcija."

Sagadin: "Uporaben, kadar je bilo potrebno skupaj spraviti velike armade. Včasih je bil mobilizacijski

"Imeli smo tudi situacijo, ko je bilo na dvajsetih centimetrih globine pet skeletov. Pri takih primerih je potrebno še posebej pazljivo in natančno odkopati posamezen skelet."

ARHEOLOGIJA

Snovanja

"Kranjčani smo se izoblikovali tukaj na tem mestu iz vseh substratov, ki so tu bili, in tistih, ki so prišli od drugod. Prevladal je slovanski jezik in je kasneje postal naš identifikacijski faktor."

faktor vera, ko to ni več "prijelo", je bilo potrebno uveljaviti nacionalno pripadnost, ko tudi to ne gre več, pa pride na vrsto ideologija. Narod je romantična kategorija.

Kranjčani smo se izoblikovali tukaj na tem mestu iz vseh substratov, ki so tu bili in tistih, ki so prišli od drugod. Prevladal je slovanski jezik in je kasneje postal naš identifikacijski faktor."

Menda imamo Evropejci precej podobno gensko zasnovo ...

Urankar: "Na podlagi razlik v DNA zapisu je menda mogoče ugotoviti, da celotna evropska populacija izvira od sedmih različnih žensk. Na gensko zasnovo narodov gledamo skozi sodobne oči, veliki genocidi so namreč zelo moderna pogruntavščina, včasih je bilo življenje veliko bolj pomembno kot danes. Zato je prišlo do mešanja prebivalstva. Tema je seveda občutljiva in predvsem bolj kompleksna, kot se zdi na prvi pogled."

Sagadin: "No, ženske so tako ali tako vedno pripadale zmagovalcem. Zgodovinar Peter Štih je rekel, da so tisti, ki so ob umiku Langobardov šli z njimi, postali Langobardi, tisti, ki pa so ostali, so postali Slovani."

In tega Kranjčana v zadnjih arheoloških izkopavanjih pravzaprav iščete ...

Sagadin: "V bistvu smo ga že našli, ker imamo zdaj raziskane vse naše korenine na tem mestu. Kranj je ravno zato taka posebnost v Sloveniji, ker imamo toliko elementov, toliko etničnih skupin na enem območju v tako kratkem obdobju. Imamo staroselce, Langobarde, Bizantince, Franke, Gote, Alamane, Slovane ... Evropo v malem."

Kaj naj "Kranjci" torej bomo? V kakšnem zgodovinskem smislu velja promovirati Kranj, kaj je tisto v naši preteklosti, na kar gre v prihodnosti staviti in to povedati tudi drugim?

Urankar: "Zelo pomembna je kontinuiteta poselitve. Na območju današnjega Kranja življenje v večjem ali manjšem obsegu obstaja neprekinjeno skoraj 7000 let. Pri tem ne gre le za lokalno kulturno dediščino, ampak je Kranj, glede na to, da imamo opraviti z velikimi selitvami, z različnimi ljudstvi, sprva tudi plemeni, biser svetovne dediščine in kot takega bi ga po moje tudi morali predstaviti. Mogoče mesto danes ob vseh teh avtocestah deluje obrobno, v zgodovi-

ni pa je bil Kranj center, ki je združeval različne kulture in v katerem je bilo ves čas življenje.

Konec koncev Slovenci nismo lastniki dediščine, človeštvo v celoti je njen lastnik, mi pa imamo dediščino tega dela sveta trenutno samo v upravljanju. Trenutno je v Kranju uradni jezik slovenščina in kot narod prevladujemo Slovenci. Kot taki smo tukaj čuvarji te dediščine in imamo moralno in etično odgovornost, da jo ohranimo potomcem, kdorkoli ti že bodo. Zato se arheologi trudimo, da tam, kjer pride do uničenja, poskušamo dediščino kolikor se da zaščititi, tudi če ne ostane ničesar v materialnem smislu, ostanejo pa vsaj podatki, da se ve, kaj se je dogajalo tu na tem območju. Ne smemo spet pasti v prazgodovino brez pisnih virov. Mi smo zapisovalci te zgodbe in hkrati tudi sami njen del."

Sagadin: "Tako kot danes ne sme priti do izbrisa naroda, etnične manjšine, tako ne smemo dopustiti, da pride do izbrisa tistih, ki so Kranj ustvarjali. Ne smemo dopustiti izbrisa kulturnega deleža ljudstev, ki so tukaj ustvarjala in na neki način ves čas gradila temelje za nas. Konkretno - že nekaj časa se trudimo, da bi posebnost, o kateri je govoril Rafko, mislim na kontinuiteto bivanja, še posebej v cvetočem obdobju Kranja, ki ga predstavlja čas preseljevanja ljudstev in zgodnjega srednjega veka, predstavili kot tisto, česar druga mesta v Sloveniji nimajo. To nas razlikuje od drugih in to bi morala biti promocija Kranja. Žal pa smo s predstavami arheoloških ostalin v Kranju zelo šibki.

Uspelo nam je predstaviti vsaj tri elemente, ki kažejo na velik pomen Kranja v pozni antiki in v zgodnjem srednjem veku. To je krstilnica ob farni cerkvi, ki jo je raziskoval Valič, potem je tu steklarska delavnica na pristavi Kieselsteina, ki kaže na specialno produkcijo, kakršne ni bilo ravno v vsaki vasi in obzidje, ki s svojim obstojem kaže na velik pomen naselja v srednjem veku. To troje je nekako predstavljeno *in situ*, na licu mesta. So pa tu še številne druge stvari, recimo v doglednem času bi veljalo predstaviti tako imenovani Kndelov vrt s frankovsko trdnjavo.

Zanimivo, že županske insignije so bile zasnovane tako, da kažejo vso etnično pestrost prebivalcev Kranja. Sam sem sodeloval z oblikovalcem le-teh. V njih so stilizirani elementi različ-

nih kultur, ki so se zvrstile v Kranju, izhajali pa smo od romanskega do germanškega in slovanskega nakita ... Ponudili smo tipične kranjske spominke, ki bi bili lahko v originalnih kovinah protokolarni, v drugih materialih pa turistični spominek, predlagal sem, da bi v kranjskih lokalih naredili majhne vitrine ter v njih umestili kopije najdb in dodali kratke zapise. Tako bi lahko uredili arheološko pot po mestu ..."

Pravkar govorite še o enem pomembnem vidiku arheologije v današnjem času ... z njeno pomočjo lahko tudi promoviramo mesto v turističnem smislu?

Sagadin: "Če nas ne vodijo zgolj hitro komercialni nagibi, je to, o čemer sem govoril, vsebinska obogatitev prostora, v katerem živimo. Mislim, da je popolnoma drugačen občutek, če živiš v bloku zgrajenem pred dvema letoma ali pa v neki hiši, ki ima slavne prednike, ki v sebi nosi zgodbe ..."

Kaj vas v programu zaščitnih arheoloških izkopavanj še čaka v prihodnje? Doslej ste izkopali Pungert, Vodopivčevo ulico, raziskan je del Cankarjeve ulice, kam se bo po novem letu selila arheološka ekipa?

Sagadin: "Naj dodam, da je pred tem v zadnjih sedmih, osmih letih že bil izkopan Maistrov trg, pa Prešernova, Tomšičeva, Tavčarjeva, Jenkova in Reginčeva ulica, ostal je le še centralni del starega mesta."

Urankar: "V letu 2012 je v načrtu dokončanje Cankarjeve ulice in Glavnega trga, naslednje leto pa bo na vrsti še Poštna ulica."

Pričakovanja?

Sagadin: "Kar sva že omenjala. Zanima nas, ali grobišče res sega do Mestne

hiše, kot kažejo indici. Potem se znajo izkopavanja tudi podaljšati."

Urankar: "Ni nujno. Vse je namreč odvisno od polen, ki jih bomo dobili pod noge. Pojavljajo se nerazumne zahteve glede poteka del. Predlagano je bilo celo izkopavati v treh izmenah, kar je seveda popolnoma nemogoče."

Sagadin: "Taka preprosto ni narava tega dela."

Urankar: "Če bi lahko sami izbirali površino odkopa, bi lahko zaključili v časovnih rokih, ki so bili določeni s pogodbo, problem pa je, ker so ob začetku del celo mesto razrezali na faze, ki jih je morala potrditi krajevna skupnost in le teh se zdaj drži kot pijanec plota, čeprav so tako arheološka kot tudi gradbena dela pokazala nove spremenljivke, zaradi katerih bi bilo potek del potrebno spremeniti. To nam onemogoča normalno delo, izgubljam čas in energijo. Ko mi nekeje zaključimo izkopavanja, bi morali takoj nadaljevati na lokaciji poleg. Seveda je potrebno delo optimizirati, ampak zahteva po delu v treh izmenah to vsekakor ni. Nam optimizacija predstavlja delo na večji površini, ko lahko prerazporejamo kadre tako, da delo teče kontinuirano, brez zastojev, čeprav pride do npr. povečanja obsega dokumentiranja ne nekem mestu. Kot vodja izkopavanj moram biti vseskozi tudi prisoten na terenu. Saj lahko delam dve izmeni na dan, a bom čez dva meseca pregorel. Koordinator del na občini Boštjan Zavrl se sicer zelo trudi, a ima bolj ali manj zvezane roke."

Sagadin: "To je specifični slovenski problem. Diktatura proletariata ima dolgoročne posledice, vsak misli, da se spozna na vse, tudi strokovno delo, kot je naše. Spominjam se, ko smo pred leti izkopavali na Maistrovem trgu, koliko zmerjanja je bilo s strani ljudi. Kaj vse je moral kolega arheolog Draško Josipovič poslušati z robam, kjer smo izkopavali. Ko smo pozimi zaključili z delom, pa je vse skupaj celo pomlad stalo, da je v izkopanih jamah zrasla trava. Na koncu so ljudje seveda rekli, da je to zaradi arheologov."

Kje smo trenutno v novejši zgodovini kranjskih arheoloških izkopavanj?

Sagadin: "Sam sem s strani kranjske enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine zadolžen za opravljanje nadzora nad izkopavanji. Vključim se, če pride do večjih zapletov med investitorjem in izvajalcem ... Lahko rečem, da imam z izvajalci izkopavanj doslej zelo dobre izkušnje in sem prepričan, da je Kranjska zgodovina v dobrih rokah.

Poleg tega skušam objaviti svoje "stare grehe", gre za objave iz mojih petintridesetletnih izkopavanj. Ker se tiče Kranja, pa skupaj z Gorenjskim muzejem in podjetjem PJP, za katerega dela Rafko, skušamo pripraviti serijo objav, ki bi obsegle tudi izkopavanja kolegov Draška Josipoviča in Judite Lux, morda bi s v tem sklopu našlo mesto tudi za objavo moje disertacije. Zaenkrat je to šele zamisel, brez resnih finančnih temeljev in soglasja vseh avtorjev (zlasti Draška Josipoviča in Judite Lux)."

Urankar: "V začetku januarja bomo predvidoma začeli izkopavati v južnem delu Glavnega trga, saj bi radi čim prej zaključili z delom trga pred gostinskimi lokali, da bi ti pomladi lahko že nemoteno obratovali. Upam na več razumevanja s strani krajevne skupnosti Center."

Kranjčan izpred tisoč let? Detajl iz groba 7.

Konec novembra je izšla monografija o opusu stavbenika Josipa Slavca. Na pročelju nekdanjega hotela Stara pošta v Kranju, ki ga je gradilo prav Slavčevo podjetje, so postavili tudi doprsni kip. "Josip Slavec je bil vizionar in je znal hoditi za svojimi sanjami," razmišlja avtorica knjige, zdravnica, prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec.

Gradil je z vizijo

IGOR KAVČIČ

Podjetje Josipa Slavca je zgradilo okoli osemdeset mostov, številne ceste, postavilo več hotelov, številne stanovanjske vile in druge objekte. V Kranju, na Bledu, po Gorenjskem, vsej Sloveniji in tudi na Hrvaškem. Leta 1929 je takrat komaj osemindvajsetletni stavbenik zmagal na licitaciji državnih železnic v Ljubljani in dobil svoje največje naročilo med mostovi v Zidanem Mostu. Zgradil je veličasten 151 metrov dolg železniški most s tremi velikimi in dokaj plitvimi loki. Most je bil izziv zanj in velik dosežek za takratno slovensko gradbeno stroko. Cesti Preddvor-Jezersko in Podvin-Lesce, del ceste na Vršič; v Kranju Andrašičeva hiša, nekdanji hotel Stara pošta, Adamičeva hiša, arkade Rožnoveškega stopnišča in Prešernovega gledališča, rovi pod Kranjem, Gaščejski klanec in druge gradnje, ki še danes dajejo pečat mestu Kranju in gorenjski pokrajini, pa hotela Park na Bledu in Jelen v Kranju, ki ju ni več in ju je odnesel čas, zadnjega natanko pred letom dni, ter številne povojne gradnje. A vendar mojstrovine Josipa Slavca nam in bodočim rodovom ostajajo ohranjene v knjigi z naslovom Dosežki slovenskega gradbeništva (1918-1941) in opus stavbenika Josipa Slavca, avtorice Zvonke Zupanič Slavec, žene Josipovega vnuka Aleša Slavca, ki danes s proizvodnjo gradbenih ma-

terialov nadaljuje podjetniško tradicijo svojega deda.

Široko, ravno izpeljite cesto ...

... ki nam držala bo v svobode mesto; čvrst most nam sezidajte čez prepad, da zopet mogel bo do brata brat. Stavbeniku Josipu Slavcu, mojstru za ceste in mostove. V Ljubljani 2. 9. 1943, Oton Zupančič. Ti verzi so posvetilo pesnika Otona Zupančiča stavbeniku Josipu Slavcu, s katerim je bil septembra 1943 skupaj na zdravljenju v Šlajmerjevem domu v Ljubljani. Zapisana misel je več kot primeren uvod v slikovito monografijo o projektih Josipa Slavca, ki jo je s sodelavci zapisala in uredila dr. Zvonka Zupanič Slavec. "Na nedavni predstavitvi na Inženirski zbornici Slovenije, ta je tudi sodelovala pri projektu monografije in postavitve doprsnega kipa Josipu Slavcu, so sogovorniki jasno povedali, da je gradbeništvo med obema vojnama na Slovenskem še vedno velik nepopisan list, zato je ta knjiga pravo odkritje in je referenčno delo, ki tudi preko bogatega slikovnega gradiva nagovarja k nadaljnjemu raziskovalnemu delu," je povedala Slavčeva.

Slavčevi imajo namreč v domači zbirki nad tisoč fotografij, saj se je Josip očitno dobro zavedal pomena gradenj, ki jih je vodil, zato je vse to skrbno dokumentiral. Gre za pomembno vsebino, ki ne pritiče le družini Slavec, ampak širši slovenski

Prof. dr. Zvonka Zupanič Slavec ob delu svojih knjig

javnosti, saj gre za kulturno in tehniško dediščino. "Slavčevo delo je vredno pozornosti strokovne slovenske javnosti, hkrati je del lokalnega okolja in ljudi."

Sama je bila pobudnica knjige, hkrati pa se je vseskozi lahko zanesla na pomoč Josipovega sina Saše. Biografsko knjigo o Josipu Slavcu sta na dokumentaren način leta 2001 že napisala prof. Majda in prof. Jože Žontar, v novi knjigi pa s 400 fotografijami spoznamo njegov gradbeni opus. V sodelovanju z Zavodom za

turizem Kranj je Slavčeva hkrati pripravila dve razstavi o stavbeniku in podjetniku ter njegovih delih. V kranjskih rovih so bile predstavljene njegove stavbe v Kranju, v Kranjski hiši pa tudi njegove gradnje drugod po Sloveniji in na Hrvaškem ter razlastitvena usoda in nastanek jedra Gradisa iz njegovega podjetja.

Čustva in strokovnost

"Josip Slavec je bil z delovnim značajem in bogatim znanjem v gradbeništvu poseben človek: bil je vizionar, ki je znal hoditi za svojimi sanjami. Zato sem že na začetku pisanja knjige razmišljala tudi o postavitvi doprsnega kipa, s katerim so se kasneje identificirali v Inženirski zbornici Slovenije, saj gre za pomembnega slovenskega gradbenika. Prav tako so se s postavitvijo kipa na pročelje nekdanjega hotela Stara pošta strinjali v družini Gorjanc, ki je danes spet lastnica večjega dela stavbe, ki jo je leta 1929 za njih gradil prav Josip Slavec," o ideji in postavitvi doprsnega kipa razmišlja Zvonka Zupanič Slavec in dodaja: "Mislim, da je kip v Kranju privilegij za mesto. Slavec je namreč pomemben vseslovensko, a Kranj si je izbral za svoj

dom. S postavitvijo kipa na pročelju Stare pošte v Kranju, ki je zaščiten kot spomenik, so se strinjali tudi na Zavodu za varstvo kulturne dediščine, ki sicer daje soglasje za tovrstne posege v mestu."

Doprsni kip je čudovito ustvarila akademska kiparka Irena Brunec - Tébi in po besedah sogovornice je bilo sodelovanje z njo žlahtno. "Tastu so se orosile oči, ko je videl osnutek kipa v glini, saj je v njem prepoznal lik svojega očeta," se spominja Zupanič Slavčeva. Stavbenikovo prepoznavnost v Kranju so na najboljši način potrdili številni Kranjčani, ki so prišli na odkritje kipa.

Kot je povedala pobudnica celotnega projekta, je osebna iniciativa, ki običajno prihaja s strani sorodnikov, posledica čustvene naveze, ki je gonilo ohranjanja spomina, hkrati pa je potreben argumentiran pristop z delom predstavljenega, ki osebnost postavi na pravo mesto v družbi.

"V projektu, ki je trajal dve leti, je sodelovala celotna družina Slavec, od Josipovega sina Saše, ki je vestno čuval slikovno gradivo, njegove žene Tatjane, ki hrani izjemno bogat spomin nanj, vnuka Aleša, njegove hčere Ksenije, ki je povzela biografijo Žontarjevih in jih citirala, in obeh sinov, Marka in Mateja, ki sta urejala slikovno gradivo, ga iskala po arhivih in ga pripravljala za nadaljnjo obdelavo. S svojimi nasveti pri izbiri avtorjev uvodnih besedil in knjigi je sodeloval mož Aleš," razlaga avtorica knjige, ki se za sodelovanje zahvaljuje tudi sodelavcem v Gorenjskem muzeju, kranjski enoti Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Zavodu za varstvo kulturne dediščine ...

"Pomembno je, da tudi širši javnosti predstavljamo ljudi, ki so narodu v preteklosti dali čvrste korenine, mu vlivali samozavesti in gradili njegovo identiteto. Menim, da so v Kranju in na Gorenjskem še zamlčane, a širše pomembne osebnosti, zato naj se njihovi sorodniki povežejo s kompetentnimi ustanovami in ohranijo like narodove zgodovine," še dodaja Zvonka Zupanič Slavec. Znani podjetnik in stavbenik Josip Slavec ima odslej v Kranju svoje mesto.

"Mislim, da je kip v Kranju privilegij za mesto. Slavec je namreč pomemben vseslovensko, a Kranj si je izbral za svoj dom."

Stavbenik in podjetnik Josip Slavec na začetku svoje profesionalne poti. Stoji na stavbi Tekstilne šole na Tomšičevi ulici v Kranju leta 1926.

KONSERVATORKA

Snovanja

Konservatorka-restavratorka Gorenjskega muzeja Marjanca Ambrožič Jeglič je pred nedavnim prejela najvišje stanovsko priznanje, nagrado Mirka Šubica za življenjsko delo. "Nesebična, pozorna do kolegov in vselej pripravljena pomagati ter svoje strokovno znanje in izkušnje posredovati naprej," berem v obrazložitvi, ob obisku v njeni konservatorski delavnici pa jo spoznavam tudi kot dobro dušo vseh številnih predmetov, velikih in majhnih, ki se jih v vsem njihovem sijaju ogledujemo na razstavah Gorenjskega muzeja.

Skrbi za počutje in dobro formo muzejskih predmetov

MARJANCA AMBROŽIČ JEGLIČ, VIŠJA KONSERVATORKA-RESTAVRATORKA

IGOR KAVČIČ

Torej, konservator pripravlja muzejske predmete, artefakte, umetnine ... za hrambo, medtem ko jih restavrador obnavlja oziroma ponovno spravlja "v življenje"?

"Konserviranje je zaščita pred propadanjem z namenom upočasnitve nadaljnjih procesov propadanja in predmet v osnovi še vedno ostane tak, kot je, restavriranje pa je naslednja faza, ki vključuje neposredne posege na poškodovanih in propadlih predmetih kulturne dediščine z namenom njihovega lažjega razumevanja z istočasnim upoštevanjem njihove estetske, zgodovinske in fizične celovitosti, ko se predmet na primer za razstavo ali da bi ga bolje razumeli in razložili, dopolni, vendar še vedno tako, da se točno ve, kaj je originalno in kaj dopolnjeno. Če vzameva

za primer stol, ki mu manjka noga. Med restavriranjem mu dodelamo nogo, ki je čimbolj podobna originalu. Ta je pripravljen, da stoji in ga lahko razstavljamo v njegovi funkciji. Če bi ga "zgolj" konservirali, bi ostal brez nog in ne bi mogel stati."

Medtem ko se restavradorji že več let lahko šolajo na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost, pa za konservatorje ni specialne šole ali programa ...

"Včasih je bil študij za restavriranje likovnih umetnin mogoč le kot podiplomski študij slikarjev in kiparjev na Akademiji za likovno umetnost, zdaj pa že nekaj generacij obstaja posebej program dodiplomskega študija restavratorstva. Prav tako so na isti akademiji uvedli tudi študij muzejskega konservatorstva. Z razliko od časov, ko sem na pot konservatorstva stopila jaz, je danes za pridobivanje strokovne izobrazbe poskrbljeno.

Po osnovni izobrazbi sem sicer kemičarka. Pred štiriin-tridesetimi leti sem se javila na razpis Gorenjskega muzeja, kjer so za konservatorsko delavnico potrebovali prav kemijskega tehnikarja. Razpis mi je takrat prekrizal pot in odločila sem se za službo, ki jo opravljam še danes. Imela sem veliko srečo, da me je v uk vzela nestorka slovenskega muzejskega konservatorstva, ing. Nada Sedlarjeva iz Narodnega muzeja Slovenije v Ljubljani. Prav ona nas je konservatorje kasneje tudi povezala med seboj, da si pomagamo drug drugemu in držimo skupaj. Kot vodja konservatorske delavnice narodnega muzeja je nenehno bedela nad vsemi konservatorskimi delavnicami. Njena posebna zasluga je, da je Gorenjski muzej leta 1991 pridobil in prenovil prostore za konservatorsko delavnico, tako, kot jo sedaj imamo. Če je recimo nek konservator strokovnjak posebej za tekstil, se

bomo drugi za zahtevnejša konserviranja zagotovo obrnili nanj.

V naslednjih letih smo se tako izobraževali na različnih delavnicah in tečajih, ki so jih od ustanovitve leta 1993 naprej ogromno organizirali v okviru Društva restavradorjev Slovenije. V njem nas je danes približno 350, ko sem prišla v službo, pa nas je bilo nekaj več kot sto. Tisti, ki so se izobraževali v tujini, nas seznanijo z novostmi na področju stroke, drug drugemu pa naprej posredujemo tudi praktična znanja, ki jih z leti pridobivamo z izkušnjami."

Menda ste v muzejski konservatorsko-restavratski delavnici dolga leta delovali sami, preden ste dobili sodelavce?

"Medtem ko je kolegica Irena Jeras Dimovska zadolžena predvsem za restavriranje slik, kipov in muzejskih predmetov, ki so povezani z likovnimi deli, sem za kon-

servacijo vseh drugih muzejskih predmetov enaindvajset let skrbela sama. Potem se je prižgala zelena luč za kadrovske okrepitve. Prišel je France Jelenc, v zadnjih letih pa tukaj v delavnici, ki jo imamo v prostorih župnišča, sodelujeva z Zdenko Kramar. Oba sta s svojim znanjem, marljivostjo in inovativnostjo bistveno pripomogla k večji učinkovitosti konservatorske delavnice."

Kakšna znanja potrebuje človek v vašem poklicu, ko gledam po delavnicah, imam občutek, da morate biti predvsem ročno spretni, pa tudi tehnično znanje pri vašem delu ni zanemarljivo ...

"V mojem poklicu moraš vsekakor biti čimbolj ročen, kot se reče. Je pa res, da se z leti naučiš različnih spretnosti, od obdelave lesa, šivanja, dela s kamnom ali kovino ... Kadar so bile za kakšno stvar potrebne moške roke, sem "na pomoč" poklicala muzejske moške roke, predvsem so mi bili v veliko pomoč naši hišniki."

Po kakšnem sistemu posamezne muzejske predmete sprejemate v delo, mar obstaja celo neke vrste "urgenca"?

"Lahko bi temu tako rekli. Urgentne stvari vedno delamo prednostno, bodisi predmete, ki jih je potrebno prednostno zaščititi, ker so v tako slabem stanju, bodisi tiste predmete, ki so namenjeni za kakšno razstavo ali predstavitev. Sicer pa, ko pride določen predmet s terena ali iz depoja, je potem konservator tisti, ki ga vseskozi spremlja na njegovi poti po muzeju, od preventivne konservacije na začetku aktivne obdelave v konservatorski delavnici do razstavnega prostora ali pa mesta, ki ga dobi v depoj. Odločim se, ali bom opravila samo preventivno ali pa aktivno konservacijo, slednjo, kadar je predmet v tako slabem stanju, da je to nujno. Takrat predmet ohranim takšnega,

"V mojem poklicu moraš vsekakor biti čimbolj ročen, kot se reče. Je pa res, da se z leti naučiš različnih spretnosti, od obdelave lesa, šivanja, dela s kamnom ali kovino ..."

Marjanca Ambrožič Jeglič med konserviranjem kataloga vzorcev blaga iz nekdanjega Tekstilindusa. / Foto: Matic Zorman

KONSERVATORKA

Snovanja

kakršen je, bistveno je, da upočasnim nadaljnje propadanje.

Pri našem delu morajo biti vsi postopki in materiali reverzibilni, torej raztopni. Predmeti se starajo, hkrati pa se vedno znova rojevajo novi postopki za njihovo zaščito. Ko nek postopek zastari in ga nadomesti novi, je treba staro zaščito odstraniti in predmet zaščititi na nov način. Razvoj v stroki je zelo hiter."

Kako torej potem svojo pot nadaljuje nek, naj mu rečemo, "običajen predmet", ki pride v vašo delavnico ...

"Prva stvar je dokumentiranje. Potrebno ga je stehtati, zmeriti, zrisati, fotografirati ... Slednje zdaj v času digitalne fotografije ni več tak problem. Podatki se vnesejo v računalnik, inventarna številka ga spremlja vso njegovo muzejsko pot. Nekateri predmeti gredo na razstavo, spet druge shranimo v depoje. Predmete seveda spremljamo tudi naprej, da vidimo, kako se kot tak obnaša. Če se še vedno kvari, gre znova skozi konservacijski postopek. Prav tako pa stalno bdimo nad eksponatom, ki gre v depo. Pri tem je seveda dobrodošlo, da tudi kustosi posameznih področij spremljajo predmete iz svojih zbirk in me opomnijo, če je kakšna potreba po vnovični konservaciji. Vedeti morate, da je v našem muzeju okrog 60 tisoč različnih muzejskih predmetov, pisnih dokumentov in drugih muzealij, pa različnih artefaktov in arheoloških ostalin. *Tako včasih komično rečemo, da je v depojih moč najti vse, od paleolita do satelita.* Gorenjski muzej ima več lokacij za depoje, od najbolj urejene na Gubčevi 1 - imenovani Podmornica, Lužah, pa na podstrešju Mestne hiše, na Sejmišču, na Savski cesti 34, kjer se trenutno na začasni lokaciji nahaja tudi muzejska uprava ..."

Menda ste prav vi tisti, ki tako rekoč za vsak predmet veste, v katerem depoju in na kateri polici se nahaja ...

"To je včasih res. Dolgo časa sem že v muzeju in večina predmetov gre skozi moje roke. Za muzealijo, ki sem jo konservatorsko obdelala, še posebej, če je bila obdelava zahtevna, še kako dobro vem, kam sem jo pospravila. V tem času smo poskusili že več načinov, kako spremljati lokacije posameznih predmetov, da jih je v depoju čim lažje najti oziroma da vemo, kje se nahajajo."

Pred leti, ko sem bil v enem od muzejskih depojev, se

spomnim tistega šopka plastičnih rož, ki je bil aktualen ob odprtju karavanskega predora ...

"Ta je v "podmornici", mislim, da vem, na kateri polici."

Bržkone gre za cel projekt, ko je potrebno posamezne predmete, nekateri imajo tudi trištevlično težo in so njihove dimenzije v metrih, seliti iz depoja na razstavo ali z ene lokacije na drugo?

"To, kako se bo predmet premikal iz ene lokacije na drugo, je tudi del preventivne konservacije. Ponavadi, posebej za večje predmete, če je le mogoče, poskrbimo tako, da jih premikamo skupaj s podlago oziroma embalažo, v kateri je shranjen. Vsako spreminjanje okolja je lahko za eksponate škodljivo, pri tem mislim na hitre spremembe temperature, vlage in podobno ... Recimo glavnik iz kosti, ki so ga letos izkopali arheologi in je star več tisoč let hranimo med konservatorsko obdelavo na zemlji in v hladilniku ..."

Zakaj?

"Tako shranjen ohranja enako vlago, kot jo je glavnik imel v zemlji, preden je bil odkopan. To vlago zemlje počasi nadomeščamo s kemičnim utrjevalcem. Glavnik zahteva zelo vlažno okolje, kajti ko pride zraven kisik, bi pri sobni temperaturi lahko nastopile plesni in bi se vanj naselile glivice, izsušitev bi povzročila pokanje. Oboje bi bilo za glavnik lahko pogubno. Zdaj ga vsakih nekaj dni premažem s tem utrjevalcem, in ga postopoma pripravljam za razstavo. Pisatelj Janez Jalen je nekoč dejal, da je treba staro rož'co kupiti s tegelcem. To velja za živo rastlino, še bolj pa za predmete kulturne dediščine častitljive starosti."

O strpnosti in natančnosti, ki zahtevata veliko časa, pri vašem delu ne dvomim ...

"Hitrost je v našem poklicu sicer precej relativna stvar. Če se dobro pripraviš na delo, potem to dobro steče. Res pa je, da je pri našem delu potrebno biti predvsem zelo temeljit. Na primer - pri predmetu, kjer to ni vidno na oko, je najprej potrebno raziskati, iz kakšnega materiala je, iz kakšnega kamna, kovine. Ko pri tem tudi naše izkušnje in naš mikroskop ni dovolj, predmet pošljemo v Narodni muzej ali na Inštitut Jožef Stefan ali na katerikoli institucijo, ki nam pri tem lahko pomaga. Pomembno je, da vemo, koliko ima določen predmet še uporabnega jedra, ali je bil v

Hladilnik v delavnici je poln "kemije", brez katere pri konserviranju muzejskih predmetov ne gre.

Nekaj tisoč let star glavnik se najbolje počuti na zemlji ob stalni temperaturi, v kakršni je bil, preden so ga izkopali.

svoji zgodovini že kdaj do delan in popravljen ali ne ... No, njegova diagnoza potem odloča, skozi kakšen postopek bo predmet šel. Pri tem vselej sodelujem s kustosom, v katerega tematski resor sodi predmet. Če ima Irena zlomljen kos keramike, pride k nama z Zdenko, da ga zalepiva, in obratno, če ima predmet kakšne poslikave, pokličeva Ireno. Vse to bo lažje, ko bo enkrat zaživel načrtovani Center za premično kulturno dediščino, kamor se bosta selila tudi obe konservatorski in restavratorski delavnici. Ta bo na Savski cesti 34, v nekdanjem Intexu, kjer se trenutno še nahaja muzejska uprava."

Kaj vas je pri vašem delu najbolj pritegnilo ... Se spominjate kakšnega predmeta, s katerim ste imeli še posebej veliko veselja?

"Teško bi rekla. Spominim se, ko sem obnavljala neki stari dežnik, ki je zdaj na razstavi v Planšarskem muzeju v Stari Fužini. Ko ga zdaj vidim na razstavi, sicer ni videti nič posebnega, takrat pa se spomnim, mi je bila njegova obnova velik izživ. Dežnik je bil močno strgan, obledel in precej zdelan. Potrebno je bilo poiskati pravo blago, zato smo se povezali s tovarno Zvezda, kjer smo prišli do tako imenovanega "centelina", potem je prišel na vrsto dežnikar, ki je v njegovo obnovo vložil vse svoje znanje ... Skratka bil je cel projekt za en običajen star dežnik. Sicer pa sem v vseh teh letih

največ opravkov imela s predmeti, ki nekako sodijo v etnološke zbirke. Tu sem postala tudi bolj domača in sem mogoče delala z večjim veseljem ..."

Se je kdaj zgodilo, da postopek konservacije ni uspel?

"Naredi se. Takrat pride prav - takrat se zaveš, kaj pomeni reverzibilni postopek, ko vse materiale lahko odstraniš in se obrneš na kolege, če je kdo v svoji delavnici že imel tak primer. Nekateri muzeji imajo namreč tudi specialistične delavnice za posamezne materiale. V zadnjem času sem se ravno ukvarjala z barvanjem konjske žime, ki jo potrebuje ena naših kustosinjak za svoje delo, pa sem povprašala kolegico s Ptujca, ki je v tej zadevi bolj domača. Te dni jo bom poslala njej v obdelavo. Seveda pa tudi drugi za pomoč prosijo mene. Moram reči, da smo slovenski konservatorji-restavratorji, kar se medsebojnega sodelovanja tiče, pravi vzorčni primer, kako je to lahko uspešno."

Kaj je trenutno v središču vaše pozornosti?

"Trenutno s kolegico predvsem pripravljava muzejske predmete, ki bodo šli v stalno zbirko, ki se pripravlja v Kieselsteinu. Pravzaprav, odkar so začeli obnavljati grad in smo v muzeju naredili koncept razstave Prelepa Gorenjska, ponos si mi ti, pospešeno pripravljamo eksponate, ki bodo tam na ogled. Že sedaj lepo povab-

ljeni na odprtje in ogled. Veste, tudi muzejski predmet se mora dobro počutiti. Zanj mora biti vselej dobro poskrbljeno. Ko si na primer predmet ogledujemo na razstavi, ga občudujemo v vsej njegovi izpovedni vrednosti, a preden ta pride na razstavo, mi vidimo marsikaj, kar je obiskovalcu skrito. Na predmetu na primer vidiš sledi rok, ki so tolikokrat prijale ročaj neke posode, lahko čutiš toplino, s katero je bila ta narejena, sicer skromnimi sredstvi, a je njen izdelovalec vseeno imel voljo in čas, da jo je naredil tako lepo ... Pogledaš žensko obleko in vidiš, kolikokrat je bila ta oblečena, ker je že močno oblečena, razen tam, kjer je skrbna gospodinja čez imela predpasnik ... V predmetih tako začutim dušo in vidim njih zgodbe."

Službo kraj odnesete tudi domov, mislim na to, koliko vam je zlezla pod kožo in je z vami tudi v siceršnjem življenju?

"Seveda ti taka služba zleze pod kožo, delo iz delavnice vedno hodi skupaj z mojimi mislimi. Ko smo doma v hiši menjali okna in stekla v njih, sem le-te prinesla v delavnico, češ kdo ve, mogoče jih bom pa kdaj potrebovala. To so stara stekla, ki niso ravna in kot kaže bodo ravno pravšnja za okna, ki smo jih dobili s terena, pa nimajo stekel ... in bodo na razstavi *Prelepa Gorenjska*, *ponos si mi ti.*"

Pred dobrim mesecem ste prejeli stanovsko nagrado Mirka Šubica za življenjsko delo na področju konservatorstva in restavratorstva. Kako gledate nanjo?

"Priznanje za življenjsko delo, je nedvomno veliko priznanje za moje dolgoletno delo. Predvsem me veseli, da so moji stanovski kolegi opazili delo in trud naše delavnice ter napredek, ki smo ga dosegli v vseh teh letih. Moji predlagatelji so rekli, da je pravi čudež, da ena oseba obvlada vse te lokacije muzejskih postavitev, razstav, depojev ... Mi konservatorji smo sicer ena taka skrita služba muzeja, s tako nagrado pa se na neki način odprejo tudi vrata naših delavnic. Seveda pa je nagrada tudi odgovornost več zame. Delati dobro in skrbno kot doslej."

Je letos že vse "h kraju"?

"Vedno imam občutek, da nekaj ostane za prihodnje leto. Tudi letos je bilo tako. Kaj "padalskega" je padlo noter, pa je zato kaj rednega počakalo."

"Vsako spreminjanje okolja je lahko za eksponate škodljivo, pri tem mislim na hitre spremembe temperature, vlage in podobno ... Recimo glavnik iz kosti, ki so ga letos izkopali arheologi in je star več tisoč let hranimo med konservatorsko obdelavo na zemlji in v hladilniku ..."

Zbirka Slovenski književniki, ki jo že sedem bogatih let piše in ustvarja slovenistka in literarna poznavalka Marjeta Žebovec, je nedvomno edinstveno tovrstno knjižno delo pri nas. Obstajajo različni knjižni izbori slovenski literatov, predvsem po literarnih smereh oziroma obdobjih, zagotovo pa je posebnost knjiga, v kateri so na zanimiv način predstavljeni vsi slovenski avtorji, razporejeni po datumih rojstva. Vsi, ki dobro pišejo, ne glede na to, koliko so napisali in iz katerega dela Slovenije ali sveta prihajajo. Pravkar sta izšli knjigi tistih, ki so bili rojeni v tridesetih letih prejšnjega stoletja.

Knjiga o tistih, ki jih pišejo

IGOR KAVČIČ

V sedmih letih šest knjig; pravzaprav osem, saj ste starejše avtorje predstavili v prvi, ki je izšla leta 2005, v letu 2009 je izšla še ena dodatna knjiga starejših avtorjev, lani pa ste obe izdali v drugi, urejeni in dopolnjeni izdaji. Ste si na začetku predstavljali, da bo nastala takšna zbirka Slovenski književniki? Jabolka, v katerega ste zagrizli, namreč kar noče zmanjkati ...

"Skoraj vsako leto je kaj, ja. Nikakor pa si maja 2004, ko sva se z direktorjem Založbe Karantanija Davidom Tasičem začela dogovarjati o projektu, nisem predstavljala, da v Sloveniji toliko ljudi piše leposlovje. Menila sva se namreč za eno samo knjigo, vendar smo že čez dobrega pol leta vedeli, da bodo vsaj tri, zdaj pa, ko sem spoznavala literate, rojene od leta 1930 do 1939, sem se v polnosti zavedela tega, da smo Slovenci zelo ustvarjalni narod in da nam prav umetniška ustvarjalnost - ne le literarna, tudi likovna in glasbena - pomaga živeti in nas vedno znova poživlja."

Od kod spodbuda za zbirko, je prišla, kot bi rekli od zunaj, ali ste tudi sami začutili, da v raznih izborih slovenskih literarnih ustvarjalcev manjkajo avtorji iz naše okolice, ki sicer niso širše slovensko prepoznavni in ne prejema nagrad, a ravno tako pišejo dobro. Ste tudi sami želeli izvedeti več ...?

"Pobuda je prišla od direktorja Založbe Karantanija. Potem ko je videl, kako sem napisala življenjepis pisatelja Janeza Jalna, me je vprašal, ali bi na podoben način predstavila tudi druge slovenske leposlovne ustvarjalce. Njegovo ponudbo sem

zagrabila z obema rokama, saj sem vedno rada brala, sploh dela slovenskih avtorjev. Pri tem me seveda zanima človek, ki piše: njegovo zasebno, poklicno in umetniško življenje, posebej me pri vsakem zanimata otroštvo in mladost, ki vsekakor predstavljata temelj za človeka, njegov pogled na svet in življenje. Pomembne so tudi fotografije človeka v različnih življenjskih obdobjih in situacijah, da si bralec lahko predstavlja, kakšna je oseba, katere dela prebira, poslušala ali jih gre gledat v gledališču."

Nekateri avtorji iz takih ali drugačnih razlogov tudi odklonijo sodelovanje v tej knjigi. Kako sami sprejemate to? Vas kdaj preganja občutek, da je izbor zato, čeprav ne po vaši krivdi, nepopoln?

"Vsekakor je vsak človek pri tem svoboden. Če ne želi tovrstne predstavitve, jo lahko odkloni. Po drugi strani pa lahko pride tudi do tega, da jaz nisem pripravljena objaviti predstavitve osebnosti, če ne dovoli objave slik ..."

Vem, da ne gre za primerjanje posameznih avtorjev med seboj, pa vendarle drug ob drugem se lahko najmeta dva z zelo različnimi literarnimi dosežki, ob Prešernovem nagrajencu recimo avtor, ki je napisal zgolj pesniško zbirko ali kakšno knjigo?

"Ja, tudi to se dogaja. Veliko avtorjev, ki so predstavljeni v knjigah, je začelo ustvarjati v zrelih letih in nekako ob upokojitvi ali malo pozneje so izdali prvo knjigo. Nekateri so nosili v sebi toliko tega, kar so hoteli povedati, da so v desetih ali petnajstih letih izdali veliko del v knjigah, drugi - zlasti če gre za pesnike - le eno zbirko. To so kljub tem dejstvom kakovostni avtorji, znani v svojem okolju, v celotni Slo-

Avtorica edinstvene knjižne zbirke Slovenski književniki Marjeta Žebovec

veniji pa večinoma ne. To, da je nekdo dobil veliko nagrad, drugi pa ne, nikakor ne pomeni, da dela nenagrajenega avtorja niso dobra."

Pri knjigah, ki sta izšli letos v novembru, ste opravili tudi precej terenskega dela, saj je veliko avtorjev, rojenih v letih 1930-1939, še živih, starih sedemdeset in več let. Se je od prvih knjig narava dela spremenila?

"Terenskega dela je bilo veliko od knjige, v kateri so predstavljeni avtorji, rojeni od leta 1900 do 1919 naprej, saj je večina imela potomce ali druge sorodnike, tudi za nekatere starejše avtorje so bili sorodniki dosegljivi in sem jih obiskala ter dobila fotografije in podatke o njihovem zasebnem življenju in odnosu sorodnikov do literata, na primer. Res sem pa prevozila že celo Slovenijo in veliko večino zamejstva, le na druge celine ne grem, tam si pomagam z elektronsko pošto, telefonom, včasih stike navežem tudi s klasično pošto. Velikokrat je bilo potreb-

nega veliko truda in vztrajnosti, da sem prišla do podatkov o ljudeh - in včasih slišala vesele glasove po telefonu, ko so spet slišali nekoga iz domačih krajev."

V obeh knjigah so tako avtorji, ki so se že v šolskih letih in izobrazbeno usmerili v literaturo in so danes širše uveljavljeni pisci, kot avtorji, ki so se pisanja učili ob mentorjih, ali so pisati začeli šele v tretjem življenjskem obdobju ...

"In oboji so vredni vsega spoštovanja. Nekateri se zaradi življenjskih razmer niso mogli šolati, to, kar so hoteli izpovedati, pa jih je pripeljalo do tega, da so se začeli učiti nekaj, s čimer do takrat v življenju niso imeli veliko stika."

Skupna značilnost avtorjev iz vaših najnovejših knjig je, da so drugo svetovno vojno doživljali kot otroci in jih je zaznamovala na različne načine ...

"Drži, o tem sem veliko napisala v predgovorih."

Tudi prve objave so nekateri našli v revijah, drugi so jih začeli s prijatelji sami izdati, tretji so ustvarjali izza meja matične domovine ...

"Slovenci smo tako ali tako po vsem svetu - taki, kakršni smo: ustvarjalni in iznajdljivi."

Se strinjate z piscem Markom Hudnikom, da ljudje čedalje manj berejo domače avtorje? So vaše knjige na neki način spodbuda za vse, da bi pisali ali pa več brali naše avtorje?

"Vsekakor je to ena izmed mojih velikih želja, saj sem prepričana, da bi bilo marsikaj lažje premagljivo, če bi brali več domačega leposlovja. Vsakdo lahko najde kaj zase, kaj, kar mu bo pomagalo prepoznati to, kar se dogaja v njem - in lažje bo našel rešitev."

Mar že zbirate podatke, naslove, telefonske številke tistih literarnih ustvarjalcev, ki so se rodili med vojno?

"Vsekakor. Že nastaja seznam."

"To so kakovostni avtorji, znani v svojem okolju, v celotni Sloveniji pa večinoma ne. To, da je nekdo dobil veliko nagrad, drugi pa ne, nikakor ne pomeni, da dela nenagrajenega avtorja niso dobra."

OBLIKOVANJE STEKLA

Snovanja

Marjan Česen iz Velesovega svojo domišljijo v oblikovanju stekla sicer sprošča celo leto, a prav december je čas, ko steklenih izdelkov za darila, aranžmaje in dekoracije izdelava največ.

Prazniki ujeti v steklu

JASNA PALADIN

Čeprav je od zunaj videti kot povsem običajna garaža v domači hiši, so delovni in razstavni prostori Marjana Česna iz Velesovega v občini Cerklje prava galerija v malem. Kot prostora sicer zavzemajo velika električna steklarska peč, pult z različnim orodjem in pripomočki, škatle stekla in praški za barvanje steklenih izdelkov, a preostale stene se skrivajo za regali, polnimi živobarvnih steklenih umetnin - različnih skled in skledic nepravilnih oblik, stenskih slik, ur, križev in obeskov ter drugega nakita, iz stropa visijo stekleni lestenci, police pa polnijo tudi adventni venčki s steklenimi dodatki in različno novoletno okrasje.

Zadnje tedne steklarska peč obratuje praktično cele dneve, povpraševanje po steklenih umetninah je v teh prazničnih dneh namreč večje kot po navadi. Oblikovanje stekla, ki ga danes označuje za svojo veliko strast, je umetnost, s katero se je Marjan Česen prvič srečal iz gole potrebe. Že vrsto let je zaposlen v tehnični službi zavoda Protokolarne storitve Republike Slovenije na Brdu pri Kranju in aranžmaji ter smisel za oblikovanje mu nista bila tuja. "A vedno znova smo pri tem uporabljali iste stvari, čeprav so bile stranke vedno bolj zahtevne, nenehno je bilo treba dodajati kaj novega, posebnega. Začel sem razmišljati, kako bi jim lahko ustregel in kaj bi se dalo narediti.

Ker se v trgovinah stvari, ki sem jih želel, ni dalo dobiti, sem se oblikovanja stekla preprosto lotil sam. Kupil sem steklarsko peč, se udeležil kratkega tečaja, prebral nekaj knjig ter se začel učiti, poskušati in ustvarjati," se svojih steklarskih začetkov pred sedmimi leti spominja **Marjan Česen**, ki ima oblikovanje stekla danes registrirano kot dodatno dejavnost. Priznava, da so prva leta spremljali kupi popokane steklovine, izdelki, ki se zaradi učenja, preizkušanja prave temperature v peči in ostalih tehnik pač niso posrečili. Čeprav se še vedno zgodi, da že skoraj končani izdelki popokajo, je tega vse manj - izkušnje pač delajo svoje, samozavestno priznava, medtem ko odpre peč z ravno pečenimi izdelki. Živopisane steklene slike z motivi sadja in rož, ki jih v zadnjem obdobju najraje izdeluje, so uspeli, čeprav jih čaka še nekaj obdelave. Od nekdanj v vse svoje izdelke najraje vpleta naravo, tako je bilo tudi pri letošnji kolekciji adventnih venčkov, ki so bili poleg steklenih dodatkov polni najrazličnejših storžev, plodov in drugih sestavin, ki jih sam nabira v naravi.

Medtem ko spretno pripravlja vse potrebno za izdelavo preprostih steklenih snežink - okraskov za novoletno jelko, opiše postopek, ki se sliši preprosto, a dela je zelo veliko, prav tako do zadnjega ne veš, kaj boš pobral iz peči, razlaga. Steklena plošče, ki so osnova vseh njegovih izdelkov, na poljubne dimenzije razreže s posebnim nožem z diamant-

Marjan Česen v svoji delavnici, ki je hkrati tudi razstavni atelje. Regale in stene namreč polnijo živobarvni stekleni izdelki, od najrazličnejših skled, stenskih slik in ur, križev, obeskov ...

"Ker se v trgovinah stvari, ki sem jih želel, ni dalo dobiti, sem se oblikovanja stekla preprosto lotil sam. Kupil sem steklarsko peč, se udeležil kratkega tečaja, prebral nekaj knjig in se začel učiti, poskušati in ustvarjati ..."

nim rezilom in posamezne koščke - denimo za snežinko ali križ, naloži enega na drugega v obliko, ki jo želi. Tako pripravljene izdelke romajo v peč, ki je na dnu enakomerno posuta s prahom; ta preprečuje, da bi se stopljeno steklo oprijelo površine, ter segreje na 960 stopinj Celzija. "Pri tej vročini se steklo stopi skupaj, pomembno pa je, da se pol dneva segreva in nato pol dneva ohlaja, saj peč ne smemo odpreti prej kot pri temperaturi 80 stopinj, saj steklo zaradi prevelike temperaturne spremembe popoka. Ko so izdelki tako staljeni in ohlajeni, jih posujem z oksidnim prahom zelene barve in nato ponovim postopek v peči, da

se prah stali skupaj s steklom in ga obarva. Če bi prah na steklo posul že pri prvi fazi, se prah ne bi lepo razporedil in izdelek ne bi bil tako lep," razloži triinpetdesetletnik. Pri tem ustvarjanju na tak način zлага več plasti stekla eno na drugo ali pa dodaja le posamezne koščke in oksid ter na tak način dobiva prav posebne efekte. Različne skledice, po katerih je najbolj znan, oblikuje na podoben način, le da krivine oblikuje ročno. Prav vsak izdelek na koncu zahteva še nekaj ročne obdelave, saj je ostre robove potrebno skrbno zbrusiti. Med dve plasti stekla dodaja tudi čipke ali pa druge dekorativne predmete.

"Tukaj, v delavnici, preživim prav vsako popoldne, večkrat ustvarjam do večera, tudi v noč ali pa celo vse do jutra, če mi kdaj kakšna stvar ne uspeva ali pa mi uspeva še posebej dobro, kar mi da dodatne energije. Možnosti v oblikovanju stekla so neomejene in mene to izredno sprošča," še pove in doda, da v zadnjem času vse več razstavlja - v Kamniku, Kranju, Predvoru, domačih Cerkljah in drugod ter da ga pri tem spodbujajo tudi odzivi obiskovalcev, kot denimo tale zapis v knjigi vtisov na eni od nedavnih razstav: "Lepota v steklu je ujeta, z njo domišljija se spretno prepleta, da čudi se duša in oko, zelo lepo, zelo lepo."

Steklo obarva tako, da izdelke, ki so enkrat že bili v peči, posuje z oksidnim prahom in znova segreje na 960 stopinj, da se vse skupaj stali. Steklena snežinka bo dobila modro barvo. / Foto: Matic Zorman

Kako bo ustvarjanje uspelo, ne ve, vse dokler ne odpre peči, saj občutljivo steklo zaradi temperaturnih sprememb rado popoka. A tudi tokrat so izdelki takšni, kot morajo biti. / Foto: Matic Zorman

Marjan Česen je v tem mesecu ustvaril največ božičnih in novoletnih dekoracij, a med izdelki je tudi tale steklen pladenj večplastnih rib, ki bo romal na steno enega od obdarovancev. / Foto: Matic Zorman

IMENOSLOVJE

Snovanja

Razvojna agencija Zgornje Gorenjske že tri leta popisuje stara hišna imena po gorenjskih občinah, s čimer ohranjajo tako jezikovno kot etnološko in zgodovinsko dediščino. Popisali in s tem ohranili so že skoraj 2300 hišnih imen v starem narečnem govoru.

Največ jih je Pri Kovaču

JASNA PALADIN

Projekt popisa starih hišnih imen se je na Gorenjskem najprej začel izvajati v Krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana, kjer so akcijo izvedli v okviru krajevne skupnosti in tamkajšnjega turističnega društva. Nato se je zbiranju in označevanju domačij v občini Jesenice posvetil Klemen Klinar, takrat še študent geografije, ki pa je kmalu zatem, že kot predstavnik Razvojne agencije Zgornje Gorenjske, projektno idejo predstavil še drugim občinam Zgornje Gorenjske, ki jih je zadeva zanimala, in v letu 2008 je pet občin - Bled, Gorje, Kranjska Gora, Radovljica in Žirovnica - oddalo prijavo na razpis Lokalne akcijske skupine Gorenjska košarica, ki na regionalnem nivoju razdeljuje evropska sredstva programa Leader.

"Izvedba tega projekta s še zdaj prepoznavnim imenom *Kako se pri vas reče?* se je začela konec leta 2009 in končala poleti 2010. Izvajalec vseh projektov je Razvojna agencija Zgornje Gorenjske. Konec leta 2009 se je na isti razpis uspešno prijavilo že šest občin (Bled, Bohinj, Gorje, Kranjska Gora, Preddvor in Žirovnica), aktivnosti so bile popolnoma zaključene pred kratkim. Med izvedbo tega projekta pa se je za kandidaturu na naslednji razpis zaradi precejšnje odmevnosti projekta odločilo združiti kar dvanajst občin Gorenjske (Bled, Bohinj, Cerklje na Gorenjskem, Gorje, Jesenice, Jezersko, Kranj, Kranjska Gora, Na-

Pobudnik in vodja projekta zbiranja starih hišnih imen na Gorenjskem je Klemen Klinar iz Razvojne agencije Zgornje Gorenjske.

klo, Preddvor, Radovljica in Šenčur). Projekt je bil vnovič odobren, trenutno potekajo administrativne formalnosti, ki morajo biti izvedene pred vsebinskim zagonom. Nekatere občine očitno v projektih nastopajo večkrat. Razlog za to je dejstvo, da je pri zbiranju potrebnega veliko terenskega dela, zaradi česar v enem letu ne obdelamo cele občine, temveč le eno ali dve krajevni skupnosti. Tako smo do zdaj z akcijami popolnoma pokrili le občino Žirovnica, a bomo po pričakovanjih z že odobrenim projektom vsa hišna imena zbrali tudi v občinah Gorje, Bled in Preddvor," nam je projekt, ki je med Gorenjci

požel precej zanimanja, predstavi njegov vodja **Klemen Klinar** iz Razvojne agencije Zgornje Gorenjske; na podlagi zbranih podatkov nam je posredoval številna zanimiva spoznanja.

Jezikovna, etnološka in zgodovinska dediščina

Projekt, katerega glavni cilj je ohraniti in oživiti ta del nesnovne kulturne dediščine, ki se zaradi opuščanja in sprememb nekdanjega podeželskega načina življenja vse bolj izgublja, zajema popis samo starih hišnih imen, torej tistih, ki imajo svoj izvor v obdobjih pred 2. svetovno vojno. Kot nam pojasni

Klinar, so se popisa hišnih imen lotili s tremi različnimi poudarki oz. vidiki. Jezikovnim, s katerim želijo ohraniti narečja in lokalne govore, zato imena tudi zbirajo in zapisujejo v obliki, ki jo danes izgovarjajo domačini; etnološkim, pri čemer jih zanima uporaba hišnih imen med sovaščani in ohranjanje tovrstne dediščine v vsakdanjem govoru, ter zgodovinskim vidikom hišnih imen, ki v sebi nosijo podatke o kraju, domačiji in njenem lastniku.

Do sedaj so jih zbrali že nekaj manj kot 2300, in to v 63 naseljih v sedmih različnih občinah. Do konca prihodnjega leta, ko se bo popis na-

daljeval na območju kar dvanajstih občin, pa naj bi obsežnemu seznamu dodali še najmanj 1500 hišnih imen.

Analiza do sedaj zbranih imen je pokazala, da so med starimi hišnimi imeni najpogostejša tista, ki imajo svoj izvor v osebnih imenih, poklicih ali statusnih položajih gospodarja. "Najpogostejše hišno ime na Gorenjskem je Pri Kovaču (dejavnost kovaštva), sledi hišno ime Pri Toncu (iz imena Anton, Tone), zelo pogosta pa so še Pri Mežnarju (skrbeli so za cerkev, bili so mežnarji), Pri Španu (status vaškega župana), Pri Kajžarju (domačija je imela status kajže), Pri Šuštarju (dejavnost čevljarstva), Pri Jurču (iz imena Jure, Jurij). Zanimivo je, da se kljub enaki osnovi hišnega imena v različnih koncih pojavljajo različice hišnih imen, ki so posledica različnih lokalnih govorov, npr. hišno ime Pri Šuštarju ima v Zgornji bohinjski dolini in Gornjesavski dolini obliko Pri Šoštarju. Osnovna značilnost hišnih imen je njihova stalnost, saj na domačiji praviloma ostajajo kljub menjavi priimka ali lastništva. Strokovna literatura si ni enotna pri tem, ali so bila prej hišna imena ali priimki, a so najbrž nastajala sočasno

Rezultat popisa ni le obsežen seznam z zanimivimi ugotovitvami, pač pa tudi lične in ročno izdelane glinene tablice, ki jih prejmejo lastniki domačij s starimi hišnimi imeni. Ta so na tablicah napisana v narečnem zapisu, na njih je odtisnjen tudi občinski grb.

V okviru projekta je bilo do sedaj zbranih že skoraj 2300 starih hišnih imen, nanje pa opozarjajo tudi ročno izdelane glinene tablice z narečnim zapisom imena. / Foto: Gorazd Kavčič

Rezultati projekta *Kako se pri vas reče?* so po posameznih krajevnih skupnostih zbrani tudi v seriji knjžic. / Foto: Gorazd Kavčič

IMENOSLOVJE

Snovanja

iz potrebe po dodatnem ločevanju ljudi, ko osebna imena niso več zadostovala. Izvora hišnega imena v veliko primerih ne moremo razložiti, saj ga ne poznajo niti domači. Pri tako veliki količini zbranih hišnih imen pa se kljub temu da dobro razločiti značilne motivacijske vzorce za nastanek imen," razloži Klemen Klinar, ki je na podlagi zbranih podatkov izdelal naslednjo klasifikacijo hišnih imen.

Imena po lastniku, lokaciji, poklicu ...

Ta vsebuje hišna imena, izhajajoča iz *osebnih imen* (npr. Pri Matijovcu - iz imena Matija, Pri Klemencu - iz imena Klemen, Pri Tomažku - iz imena Tomaž, Pri Bavantu - iz imena Valentin), hišna imena iz *priimkov* (npr. Pri Pretnarju - iz priimka Pretnar, Pri Vavčarju - iz priimka Lavtižar, Pri Biscu - iz priimka Vidic, Pri Šokljču - iz priimka Soklič), hišna imena iz *lokacije domačije* (npr. Pri Grabnarju - lokacije domačije pri potoku, Pri Hotunarju - domačija v delu vasi Krnica, imenovanem Hotunje, Pri Hribarju - lokacija domačije na hribu), hišna imena iz *geografskih imen* (npr. Pri Bohincu - iz imena Bohinj, od koder se je priselil gospodar, Pri Amerikanu - domačijo je zgradil povratnik iz ZDA, Pri Zljanu - iz imena Zilja, iz Ziljske doline je bil priseljeni gospodar), hišna imena iz *poklica* (npr. Pri Žnidarju - iz poklica krojača, Pri Pintarju - iz *poklica* sodarja), iz *statusa* (npr. Pri Španu - iz statusa vaškega župana, Pri Kajžarju - iz statusa domačije) in iz *značilnosti gospodarja* (npr. Pri Guharju - gospodar je bil gluha, Pri Puhlnu - gospodar je veliko kadil pipo in "puhal" dim), hišna imena iz *statusa ali funkcije stavbe* (npr. Pri Pažbarju - domačija je bila nekoč pažba, torej sušilnica za lan ali sadje, Farovž - domačija je bila ali je še župnišče) ter hišna imena iz *poimenovanj rastlin ali živali* (npr. Pri Medvedu - iz živali medved, Pri Tefkarju - iz hruške, sorte tepka).

Pri zbiranju imen sodelujejo tako strokovnjaki kot domačini. Klemen Klinar je k sodelovanju namreč povabil dr. Jožico Škofic z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki pomaga pri zapisovanju hišnih imen. Pri obeleževanju hišnih imen sodelujejo s Slovenskim rodoslovnim društvom, kjer zbrana hišna imena vključijo v njihov spletni Leksikon priimkov, kjer se zbirajo priimki in hišna imena celotne Slovenije. Popis

pa ne poteka samo na terenu. Da bi bil seznam hišnih imen čim bolj popoln in verodostojen, jih zbirajo na več različnih načinov. "Za zgodovinsko podlago služijo zapisi hišnih imen v župnijskih knjigah in katastrih habsburške monarhije, kjer so hišna imena zapisana kot podatek o domačiji ali lastniku. Hišna imena so nato zbrana s pomočjo starejših domačinov, s katerimi pregledamo imena v določenem naselju. V zbiranje predvsem z namenom ozaveščanja o pomenu in bogastvu hišnih imen vključimo tudi osnovnošolce, ki v okviru krožkov popišejo hišna imena in zberejo zanimive zgodbe o hišnih imenih. Končni sezname hišnih imen se nato oblikujejo na srečanjih z domačini, kamor povabimo vse domačine in z njimi pregledamo vsa zbrana hišna imena," pove Klinar in doda, da si na ta način želijo prebuditi lokalno zavest o tovrstni dediščini, saj domačini le na tak način projekte, kakršen je ta, vzamejo za svoje. "Poznavanje hišnih imen se precej razlikuje, glavna dejavnika sta starost domačinov in velikost oziroma 'kmečkost' naselij. Starejši domačini še zelo dobro poznajo hišna imena, tudi tista, ki jih v vasi ni več, in imena v sosednjih vaseh. Zaradi tega se pri zbiranju hišnih imen vedno obrnemo na najstarejše, ki poleg poznavanja imen tudi govorijo najbolj 'po domače'. Najmlajši po navadi poznajo le še hišna imena sosedov ali bližnje okolice doma. Značilno je tudi, da so hišna imena med domačini bolje ohranjena v manjših naseljih in tistih naseljih, kjer je kmetijstvo še živo. V urbaniziranih naseljih in naseljih, kjer je velik delež novogradenj, se hišna imena zelo izgublajo."

Glinene tablice nosi že skoraj 1400 domačij

Rezultat popisa starih hišnih imen pa ni le obsežen seznam z zanimivimi ugotovitvami, pač pa tudi lične in ročno izdelane glinene tablice, ki jih prejmejo lastniki domačij s hišnimi imeni. Razvojna agencija Zgornje Gorenjske jim pošlje dopis, s katerim jih pozovejo k podaji soglasja za namestitev table s hišnim imenom na njihovo hišo. Tisti, ki soglasje podajo, dobijo brezplačno tablo s hišnim imenom, ki jo agencija tudi brezplačno dostavi in namesti. V skladu s prizadevanjem po ohranjanju narečnega govora so imena na tablicah napisana v narečnem zapisu, na njih je odtisnjen

Tablico z domačim imenom ima tudi Čopova domačija v Žirovnici. / Foto: Gorazd Kavčič

S tablicami je danes na Gorenjskem označenih okoli 1400 domačij oz. približno tretjina tistih, za katere so znana stara hišna imena. / Foto: Gorazd Kavčič

Foto: Gorazd Kavčič

Žirovnica je doslej prva občina na Gorenjskem, ki so jo s popisom že uspeli pokriti v celoti.

tudi občinski grb. Na takšen način je danes na Gorenjskem označenih okoli 1400 domačij oz. približno tretjina tistih, ki ima znana tudi stara hišna imena. Poleg tablic v agenciji za vsako krajevno skupnost izdajo tudi knjižico z vsemi zbranimi imeni, ki so razvrščena v tabelo, ki vsebuje sedanjo hišno številko, staro hišno številko, zapis v starih župnijskih knjigah in Franciscejskem katastru iz leta 1827, hišno ime z narečnim zapisom ter poknjženo hišno ime.

Ker so si na Razvojni agenciji Zgornje Gorenjske

s tem projektom pridobili veliko izkušenj, jih je nedavno k sodelovanju povabila Slovenska prosvetna zveza iz Celovca. Skupaj jim je, tudi v sodelovanju s Krščansko kulturno zvezo v Celovcu in Gornjesavskim muzejem Jesenice, v okviru čezmejnega sodelovanja Slovenije in Avstrije, uspelo pridobiti sredstva EU za projekt Kulturni portal ledinskih in hišnih imen, v okviru katerega je predvideno tudi popisovanje ledinskih imen na območju najmanj treh gorenjskih občin v Karavankah.

Omenjeni projekt zbiranja starih hišnih imen sicer ni edini v Sloveniji, a Klemen Klinar priznava, da je večina drugih precej strokovno nenetnih ter da so se na Gorenjskem tega lotili strokovno dorečeno in enotno za celotno vključeno območje, kar popisu daje strokovno vrednost. Prav zato si želijo, da bi jim stroka nekoč tudi na formalni ravni izkazala določeno priznanje za opravljeno delo. Slovencem na avstrijskem Koroškem je tam popisana hišna in ledinska imena uspešno vpisati celo na Unescov seznam svetovne dediščine.

"Starejši domačini še poznajo hišna imena, tudi tista, ki jih v vasi ni več, in imena v sosednjih vaseh. Zaradi tega se pri zbiranju vedno obrnemo na najstarejše, ki poleg poznavanja imen tudi govorijo najbolj 'po domače'. Najmlajši po navadi poznajo le še hišna imena sosedov ali bližnje okolice doma."

PODEŽELJE

Snovanja

Sta Sloveniji dve - podeželska in mestna, ruralna in urbana? Kateri pripadate, ste meščan(ka) ali podeželan(ka)? Ali veste, da je bil na gradu Jable pri Mengšu 7. decembra "iniciiran" slovenski podeželski parlament? Je to znamenje, da se samozavest slovenskega podeželja znova krepi?

Podeželje - rajski vrt ali iluzija raja?

MIHA NAGLIČ

No, resnici na ljubo: kar se je zgodilo na gradu Jable, še ni bil "pravi" parlament, bila je "iniciacija", nekakšno uvajanje. Dogajalo se je v dveh delih, dopoldanskem in popoldanskem. Dopoldansko zasedanje je suvereno vodila dr. Marija Markeš, Gorenjka, ki na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano vodi sektor za podeželje, sicer pa se že vse svoje poklicno življenje posveča razvoju podeželja, s posebno pozornostjo tudi do varovanja narave. Zbrane so najprej pozdravili minister Dejan Židan, poslanec Franc Bogovič in aktivist Goran Šoster. Sledili so referati: dr. Matija Kovačič je predstavil vlogo podeželja v samostojni Sloveniji, angleški profesor in strastni ljubitelj podeželja Michael Dower pa evropska podeželska gibanja; sledila je bogata razprava številnih "deležnikov". Deležnikov, ne delegatov. Delegati ali poslanci so izvoljeni, tako kot v novem državnem zboru, značilni so za predstavniško demokracijo. Podeželski parlamenti pa sodijo v participativno demokracijo; to pomeni, da se zasedanja lahko udeležijo vsi, ki se čutijo k stvari poklicani, čeprav vanjo niso izvoljeni; so pa povabljeni. Inicijativni zbor sta sklicala MKGP in Društvo za razvoj slovenskega podeželja (DRSP).

Popoldanski del zborovanja je bil ubran na temo Slovensko podeželje po 20 letih samostojnosti. Po ministrovem pozdravu je zbrane nagovoril dr. Danilo Türk, predsednik republike. Sledil je pogovor z osebnostmi, ki so dejavno in prepoznavno oblikovale ta čas: gorenjski kmet in slovenski politik Ivan Oman; profesor dr. Franc Zagožen, strateg slovenskega kmečkega gibanja; prof. dr. Emil Erjavec, predstavnik slovenskega kmetijstva v pogajanjih za pristop k

O usodi slovenskega podeželja so na gradu Jable besedovali izbrani podeželani (z leve): Emil Erjavec, Mihaela Logar, Ivan Oman, Miha Naglič (voditelj pogovora), Franc Zagožen, Janja Kokolj Prošek in Goran Šoster. / Foto: Gorazd Kavčič

EU; gorenjska kmetica Mihaela Logar, ki se je zavzemala predvsem za boljši položaj kmečkih žena in deklet; krajska arhitektka Janja Kokolj Prošek, prva dama celostnega razvoja podeželja; Goran Šoster, predsednik DRSP.

Podeželski parlamenti

Ob prihodu na zborovanje v lepo obnovljenem gradu Jable je vsak dobil sveženj promocijskega gradiva in v njem knjižico z naslovom Podeželski parlamenti in podnaslovom Približevanje participativni demokraciji. Predgovor je napisal že omenjeni Michael Dower, tudi sicer ena najbolj markantnih figur tega dne. "Kot navdušenec nad razvojem podeželja potujem po evropskem podeželju že petindvajset let. V tem času sem približje spoznal prebivalce podeželja in njihove predstavnike v vseh sedemindvajsetih državah Evropske unije, pa tudi v tistih, ki jih vstop v Unijo še čaka. Če bi moral izbrati eno besedo, s katero bi označil temelj učinkovitega delovanja na področju razvoja podeželja, bi se odločil za tole - PONOS. Na ponos včasih gledamo kot na grešno last-

nost. Morda to res lahko postane, ko zadeva posameznika. Jaz pa govorim o kolektivnem ponosu vasi, skupnosti, pokrajine, etnične skupine. Če so ljudje ponosni na svoj kraj, svojo tradicijo, jezik, obrti, običaje, jedi in pijače ter vero, obstaja večja verjetnost, da si bodo prizadevali za ohranitev skupnega dobrega. Evropa - ter posebej evropsko podeželje - je še vedno prostor neznanske raznolikosti in bogastva krajev ter kultur, poln posebnih in zavednih lokalnih skupnosti. A ta raznolikost, ta 'krajevnost', je v 20. stoletju prejela številne udarce s strani dveh svetovnih vojn, vzpona totalitarnih ali centraliziranih režimov, prisilnega ali spontanega preseljevanja prebivalstva in naposled vzpona globalne kulture, ki jo hranijo množični mediji in vedno močnejša svetovna trgovina. Pod pritiskom teh globalnih silnic so mnoge podeželske skupnosti utrpeli boleče zmanjšanje števila delovnih mest, storitev, gospodarske moči, prebivalstva (s selitvijo mladih) in posledično tudi zmanjšanje kolektivne zavesti in ponosa. Nekatere skupnosti so se predale otopelosti zaradi

centralistične ali komunistične vlade ter postale odprav te vlade tudi odvisne, čakajoč na njene ukrepe, namesto da bi same vzele vaje v svoje roke. Spet druge so se soočale z izgubo svojih 'korenin', saj so se zaradi prisilnega preseljevanja prebivalstva znašle v krajih, ki zanje niso bili nosilci kolektivnega spomina ..."

V knjigi so v nadaljevanju prikazane izkušnje podeželskih parlamentov na Švedskem, v Estoniji, na Finskem, Nizozemskem, Slovaškem, v tistih državah, kjer so v teh rečeh prišli najdlje. Za nas pa je še posebej dragocen prispevek Gorana Šosterja, ki sledi Dowerjevu. Naslov: Perspektive civilne družbe v razvoju evropskega podeželja. Tudi to so doletele velike spremembe. "Življenjski ritem se je z globalizacijo povsem spremenil. Poprej je določala dnevni ritem ljudi dinamika naravne svetlobe in izmenjevanje dneva in noči. Spremembe letnih časov so zaznamovale obnašanje ljudi in njihove prehranske navade v vseh civilizacijah, vse do današnje. Vsa zgodovina je bila podrejena naravnim ritmom. Zdi se, da lahko sodobna civiliza-

cija preživi tudi drugače. Moderna družba teži k močnejšim ritmom, ki jih determinira umetna svetloba, video signali in elektronske povezave v realnem času. Sateliti in internet omogočajo, da sleherni trenutek zaznavamo ves svet. Svet se je skrčil in postal manjši kot prej; postal je predmet skupne odgovornosti vseh. Poplava informacij vsakodnevno manipulira z zavestjo moderne družbe. Na vsem lepem se zdi, da je umetni svet, ki ga producirajo množični mediji, človekovo primarno okolje. Sodobne tehnologije vsakodnevno ponujajo potrošnikom nove proizvode in storitve. Neskončne možnosti izbire potiskajo ljudi v domeno virtualne resničnosti. Slabo informiranemu državljanu se zdi, da sta del virtualne resničnosti tudi hrana in vsi naravni viri. Široka izbira hrane, v ponudbi velikih, gosto naseljenih mest, ne omogoča več časovnega ali krajevnega razlikovanja med živili. Potrošnik lahko vsak trenutek izbere katerokoli vrsto hrane iz vseh delov sveta. Hrana je zaradi procesa industrializacije kmetijstva in konkurence med najrodovitnejšimi območji sve-

Mnogi podeželani imajo pred očmi le še "iluzijo raja"; ta se jim prikaže, ko pridejo v megamarket, v katerem najdejo dobrote s celega planeta. Kupujejo jih, zapadli so v potrošništvo. Kako jih nagovoriti, da bi te dobrote spet pridelovali sami?

PODEŽELJE

Snovanja

ta, relativno poceni. Trg skrbi, da so cene hrane kar se da nizke, to pa pomembno vpliva na ekonomski in socialni položaj določenega dela družbe - tistega, ki hrano proizvaja. Ekonomsko vzdržna ostaja le industrijska pridelava hrane. Mali kmetje in samooskrbne kmetije se borijo za preživetje. Sleherno sezono je število tistih, ki vztrajajo, manjše. Biti kmet v 21. stoletju je vse prej kot privilegij."

In kaj lahko v dani situaciji storijo podeželski parlamenti? "Podeželski parlamenti ne zastopajo nobene politične stranke. So oblika družbenega boja brez izrazitih protagonistov. Mali kmetje, intelektualci, prebivalci podeželskih območij, delavci in podjetniki, mladi, odrasli in ostareli, vsi ti so zastopani v podeželskih parlamentih. Posamične vloge in interesi so prepleteni, pogledi različnih socialnih skupin pa so pogosto konfliktni. V največ primerih so podeželski parlamenti dogodki, ki trajajo nekaj dni. Na njih se zberejo zainteresirani posamezniki in predstavniki različnih interesnih skupin ter ugledni politiki. V podeželskih parlamentih se odraža narava organizacij, ki so dale pobudo za njihov nastanek. V njih se zbirajo ljudje iz podeželja ne glede na versko, politično ali razredno pripadnost. Zahteve podeželskih parlamentov presegajo ozke interese kmečkih sindikatov in različnih regionalnih, nacionalnih in evropskih kmečkih združenj. Vsi akterji, združeni v podeželskih parlamentih si prizadevajo za doseganje skupnih interesov podeželskih območij. Bolj kot razredno pozicioniranje je prisotno zastopanje teritorialnih interesov, ki se odzivajo na izzive globalne družbe. Podeželske mreže, pobudniki podeželskih parlamentov, predstavljajo pomemben del novih družbenih gibanj, ki postajajo naposled domena tako podeželskih kakor urbanih sredin."

Kaj je sploh še podeželje?

Iz Šosterjevega pisanja je očitno, da mu gre za celoto odnosov na podeželju, za tisto, kar poznamo tudi pod oznako "celostni razvoj podeželja". Slovenski podeželski parlament, ki se je poskusno sestel na Gradu Jable, je po mojem občutku zaenkrat zajel predvsem vse tiste, ki se v Sloveniji ukvarjajo s kmetijstvom. Na podeželju pa poleg kmetov živijo še drugi podeželjani. (Mednje se prištevam tudi sam, podeželski kulturnik in publicist.)

Med kmeti in drugimi podeželjani prihaja pogosto do konfliktnih situacij, zlasti ob priselitvi novih prišlekov; ti ponavadi trajajo, dokler se staro - in novoseleci ne uglasijo. Ob se nam zastavi tudi vprašanje, kaj sploh je podeželje, kje se neha ruralno in začne urbano. Akademik dr. Zdravko Mlinar, starosta slovenskih sociologov in utemeljitelj sodobne prostorske sociologije pri nas, pojasni, da nekdanja razvidna in ostra ločnica med obema vse bolj izginja, da gre vse manj za mejo in vse bolj za prehodnost med obema; med podeželjem in mestom ni več meje, med njima nastaja "kontinuum", neprekinjena povezanost.

Običajno merilo za ločevanje med ruralnimi in urbani območji je gostota prebivalstva. Na spletni strani Statističnega urada RS najdemo Projekt statistike razvoja podeželja. In v njem dva koncepta (OECD in Eurostat). Po konceptu OECD so podeželske občine tiste, ki imajo manj kot 150 prebivalcev na kvadratni kilometer. Ta koncept nadalje ločuje pretežno ruralne, zmerno ruralne in pretežno urbane regije. Pretežno ruralne so tiste, v katerih več kot 50 odstotkov prebivalstva posamezne regije živi v podeželskih občinah, zmerno ruralne so tiste, v katerih je ta delež 15-50 odstotkov, pretežno urbane pa tiste, kjer v ruralnih občinah živi manj kot 15 odstotkov prebivalstva. Pretežno ruralne regije v Sloveniji so pomurska, podravska, koroška, savinjska, spodnjeposavska, notranjsko-kraška, goriška, jugovzhodna Slovenija, zmerno ruralne pa zasavska, gorenjska, obalno-kraška, osrednjeslovenska ...

To je ena od predstav, ki jih ima o sodobnem podeželju brezosebna statistika. Povsem drugačna in bolj slikovita pa je tista, ki jo imajo podeželski otroci. V svojem referatu jo je prikazal dr. Matija Kovačič. Pred leti so v osnovni šoli Škocjan na Dolenjskem v okviru izdelave programa celostnega razvoja izvedli tudi delavnico z osnovnošolci nižjih razredov. Prosili so jih, naj narišejo, kako si predstavljajo svoj kraj takrat, ko bodo odrasli. Vsebina delavnice ni bila vnaprej napovedana, zato lahko trdimo, da so risbe spontan izraz doživljanja, želja in interesov teh otrok. Prof. Kovačič nam je pokazal nekaj najbolj značilnih risb. Samo ena je bila "čisto" ruralna, kaže sodobno urejeno kmetijo, v vseh drugih so številni urbani motivi. Kaj lahko razberemo iz teh risb? "Najprej pade v oči, da je bilo

Podeželje kot zlata doba na sliki Lucasa Cranacha, 1530

motivov s kmečko tematiko zelo malo, kar je gotovo odraz dejstva, da se število kmetij zmanjšuje, verjetno pa kaže tudi, da je malo mladih, ki v kmetijstvu vidijo svojo prihodnost. Risbe dalje projicirajo želje otrok po možnostih za športno udejstvovanje, kar je razmeroma nova potreba v podeželskem prostoru. Kmečki otroci niso imeli časa in morda tudi ne potrebe za to. Druga taka skupina motivov so možnosti za gastronomsko ponudbo, ki je zanimiva za otroke (slačičarne, picerije). V obeh primerih gre za značilne interese današnjih otrok. Tretja skupina motivov se nanaša na storitveno infrastrukturo (banka, pošta, trgovina, zdravstveni dom, gostišče, bencinski servis, knjižnica ipd). Tu gre verjetno za odraz želja odraslih, ki jih pač otroci zaznavajo iz razgovorov in iz utripa vsakdanjega življenja. Kot odraz vzorov iz širšega okolja pa lahko razumemo motive, ki kažejo moderno urbano ureditev domačega naselja v prihodnosti. Očitno so pri mladi generaciji vtisi in vzori iz urbanega okolja, ki jih občasno doživljajo sami ali vsrkavajo preko medijev, zelo močni. Ali to pomeni, da svojega naravnega, grajenega in socialnega podeželskega okolja ne cenijo več, da so mentalno že močno urbanizirani?"

Podeželje - rajski vrt ali sračje gnezdo?

V našem odnosu do podeželja bi se moralo marsikaj spremeniti, tudi pri podeželanih. Pri starejših bo težko, pri mlajših bo morda šlo. "Zdi se, da bi bilo zelo pomembno pri vzgoji mladih generacij na podeželju močnejše poudarjati kvalitete, posebnosti in prednosti podeželskega okolja in načina

Tako si podeželje predstavljajo otroci nižjih razredov osnovne šole Škocjan na Dolenjskem; v njihovih glavah je očitno že več mestnih kot vaških ikon.

življenja, v katerem odraščajo. Mislim da je treba v programih razvoja podeželja tem vsebinam nameniti več prostora," je prepričan prof. Kovačič. In s tem se lahko samo strinjamo.

Včasih je bilo podeželje prisposoda raja, To velja že od rajskega vrsta na začetku sveta, v katerem sta pred izvirnim grehom živela Adam in Eva. Po izgonu iz raja pa se nam godi tako, kot se. Goran Šoster mi je v pogovoru pred zborovanjem duhovito pripomnil, da imajo danes mnogi podeželjani pred očmi le še "iluzijo raja"; ta se jim prikaže, ko pridejo v megamarket, v katerem najdejo dobrote s celega planeta. Kupujejo jih, zapadli so v potrošništvo. Kako jih nagovo-

riti, da bi te dobrote spet pridelovali sami, čeprav le za svojo samooskrbo in ne za trg? Pa da bi bolj skrbeli za okoljsko čistost in estetsko podobo podeželja? Da bi slednje spet spominjalo na rajski vrt in ne na urbanistično in arhitekturno sračje gnezdo - kar dostikrat je ... Zdi se, da se samozavest slovenskega podeželja kljub vsemu ponovno krepi. Da je tako, je pokazal tudi na gradu Jable iniciirani SPP. Spodbudno je, da se ob pobudah od zgoraj krepijo tudi tiste od spodaj. Leta 2015 bo že 500 let od velikega slovenskega kmečkega punta. Takrat so kmetje gradove požigali, danes podeželjani na njih zborujemo. Razlika je več kot očitna ...

"Če bi moral izbrati eno besedo, s katero bi označil temelj učinkovitega delovanja na področju razvoja podeželja, bi se odločil za tole - PONOS. Na ponos včasih gledamo kot na grešno lastnost. Morda to res lahko postane, ko zadeva posameznika. Jaz pa govorim o kolektivnem ponosu vasi, skupnosti, pokrajine, etnične skupine."
(M. Dower)

Na dan reformacije 2011 je umrl Niko Kavčič, škofjeloški rojak, prvak slovenskega bančništva v 2. polovici 20. stoletja. Njegova je bila tudi ideja, da se pošlje zgodovinarja Pavla Blaznika v Münchenske arhive, raziskat zgodovino loškega gospodstva freisinskih škofov ...

Vplivni mož iz ozadja

MIHA NAGLIČ

V Sloveniji je veliko Kavčičev. Med njimi je kar nekaj takih, ki so si po svojem ustvarjalnem prispevku k slovenski stvari zaslužili samostojni članek v Enciklopediji Slovenije. Med temi lahko izpostavimo dva, ki sta s svojim delom sodelovala v nekaterih usodnih odločitvah za razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju. To sta politik Stane (1919-76) in bančnik Niko (1915-2011). Bila sta prijatelja in najožja sodelavca. V letih 1967-72, ko je bil Stane Kavčič predsednik Izvršnega sveta SRS (danes bi rekli predsednik vlade), Niko Kavčič pa generalni direktor Kreditne banke in hranilnice Ljubljana (1969-72, predhodnice današnje NLB), je šlo za poskus, da bi Slovenija, ki je sicer že imela svojo republiko v jugoslovanski federaciji, povečala svojo samostojnost, liberalizirala gospodarsko in demokratizirala politično življenje. Poskus je bil zatrt, glavna akterja pa upokojena oziroma "umaknjena" iz javnega življenja v zasebnost pod policijskim nadzorom. Skoraj šest let se nista videla, ponovno sta se srečala spomladi 1978 in navezala nov ciklus ustvarjalnega sodelovanja. Zadnjič sta se družila 1. marca 1987 v Škofji Loki in obravnavala takrat nadvse aktualno 57. številko Nove revije. Že istega meseca (27. marca) je Stane Kavčič umrl, Niko pa je vzel nase skrb za njegovo duhovno dediščino. Šlo je za Stanetov dnevnik, ki je bil več kot to. Bil je nekakšna oporoka, Niko pa njen izvršitelj. Iskal je urednika, ki bi knjigo tudi izdal. Odločil se je za Igorja Bavčarja in Janeza Janšo. Knjiga je izšla konec marca 1988, njen izid pa je pomenil dvojje: po eni strani posredovanje socialdemokratskih pogledov Staneta (in Nika, s katerim jih je temeljito prediskutiral) Kavčiča politično prebujeni in demokratičnemu izročilu odprti javnosti, po drugi pa javno promocijo urednikov, ki sta knjigo na večernih okroglih mizah predstavljala po vsej Sloveniji.

To početje je bilo glavni vzrok (v njegovi pisarni najdeni oziroma podtaknjeni tajni vojaški dokumenti so bili le povod) za aretacijo Janeza Janše, 31. maja 1988. Razvoj dogodkov od tistega dne naprej je dobro znan, kakor tudi vloga, ki sta jo v tem prelomnem dogajanju odigrala imenovana. Ne pretiravamo, če rečemo, da je bil Niko Kavčič tisti, ki je "lansiral" Janšo in Bavčarja v slovensko politično orbito ...

Ime Nika je bilo v slovenski javnosti dolgo manj znano od imena Staneta Kavčiča. Temu je botrovalo dvojje: Nikov značaj in dejavnost. Njegov značaj je bil tak, da ga ni gnal v ospredje in na visoke politične položaje, ki bi jih sicer zlahka zasedel. Njegova dejavnost, ki se je večino let odvijala v obveščevalni in bančni službi, pa je že po svoji naravi bistveno bolj diskretna od politične. To, kakšen nek človek bo, je najprej neizbrisno zapisano v podedovanih genih, nato pa se oblikuje v družinskem in družbenem okolju, v katerem odrasča. Življenjska zgodba Nika Kavčiča se začne v Škofji Loki, kjer se je rodil 7. decembra 1915.

Rodil se je obrtniški družini. Oče Ivan (Migutov) je bil kleparski in ključavničarski mojster, mati Helena (Mišn'čarjeva) je podedovala gostilno. Imela sta enajst otrok, preživelo jih je osem, šest bratov in dve sestri. Otrok nista vzgajala le v tradicionalnem katoliškem duhu, temveč tudi v duhu svobodomiselnosti in narodne zavednosti, ki ga je tedaj gojilo predvsem telovadno društvo Sokol. V njem si je skupaj z brati tudi Niko utrdil telo in duha, s sokoli je prvič v življenju odšel na daljšo pot v "zlato Prago". Odločitev petih bratov Kavčičev, da se že leta 1941 pridružijo narodnoosvobodilnemu boju, izhaja iz njihovega značaja in predvojne vzgoje. Ko je bil med vojno sprejet v KPS, je Niko v pismu sekretarju Maksu Krmelju 15. decembra 1942 med drugim zapisal: "Na drugi strani želim poudariti visoko narodno zavest, mržnjo in preziranje do klečplazenja in hinavščine, kar

nas je že takoj prve dni potegnilo v vrtnec narodnoosvobodilnega boja ter nas končno moralo privedi v aktivne partizanske vrste, koder smo šele mnogi doživljali težka zapostavljanja in omalovaževanja, bodisi s strani vodstva, kakor partizanov samih ... Tukaj poudarjam, da smo vsi bratje skupaj temeljito prehodili sokolsko telovadnico, kar je dovolj velik porok našega svežega duha in trdnosti ... Kolikor mi je znano, sta temeljni načeli Partije brezpogojna morala in volja do dela! Ostale lastnosti partijca, ki pridejo v poštev, pa so po mojem mnenju le nujna posledica omenjenih ... Ne bi bil iskren, če ne bi priznal, da mi bo že samo misliti, kaj šele ravnati v duhu leninizma in stalinizma delalo še velike preglavice." In mu jih je res in je zato trpel tudi posledice, zlasti v letih po 1972, v konfliktih z "orto" partiji pa ves čas.

Mladi bančni uslužbenec Niko Kavčič, 1937

Rojstvo Droge

"Izvedel sem, da je v zaporu nekdanji hotelir in medvojni župan na Bledu Franc Paar - Nemeč, ki je pred vojno živel na Jesenicah. V zaporu naj bi se pohvalil, da ima recept za izdelavo začimb in še posebej umetnega popra. Izposloval sem njegov izpust (nekateri tovariši iz takratnega časa mi še danes rahlo očitajo, da sem jim ga ukradel iz aresta) in ga nagovoril, da izdela načrt za tovrstno proizvodnjo. Prostore smo rezervirali v zapuščenem objektu nad Portorožem. Paar se je za projekt navdušil. Ko si je ogledal prostore, je svetoval, da bi na zapuščenem zemljiškem kompleksu postavili še moderno vrtnarijo in tako pridelali povrtnine - surovino za začimbe. Poslali smo ga v Nemčijo in Avstrijo, da nam je prinesel prospekte in potrebne načrte za mlinske strojne naprave ter vsa potrebna naročila, še posebej za osnovno poprovo surovino. Dela za tovarnico začimb in vrtnarijo so stekla. Paar je z Bleda pripeljal priznanega vrtnarja Čopa, ki je v povezavi z vrtnarijo prevzel tudi novo cvetlično ureditev Portoroža. Na vrtnariji je zrasel moderen montažni ogrevan rastlinjak, v tistih časih prvi v Sloveniji. Pošiljko potrebnih surovin za izdelavo umetnega popra smo dobili iz Belgijskega Konga. Kmalu so kamionske pošiljke poprovega nadomestka zadovoljevale kupce po Jugoslaviji." / Iz knjige Pot v o samosvojitve, 2001, str. 215-216./

Ko je 1937 končal Državno trgovsko akademijo v Ljubljani in se oktobra istega leta zaposlil v Kreditnem zavodu za trgovino in industrijo (nekdanji ljubljanski podružnici družbe Creditanstalt), je nastopil pot **bančnika**. V bančnih službah je preživel več

kot dvajset let: 1937-42, 1944-45 in 1955-72. Prva je bila v pravkar imenovanem ljubljanskem zavodu, druga pa v Denarnem zavodu Slovenije v Črnomlju, od septembra 1944 do konca aprila 1945. Dne 4. marca 1955 je bil imenovan za prvega direktorja

tedaj ustanovljene Komunalne banke Ljubljana. V letih 1960-63 je bil generalni direktor republiške centrale Narodne banke Jugoslavije v Ljubljani, 1963-65 pa generalni direktor Splošne gospodarske banke SRS. Ker je na tem položaju zavrnil defici-

*Zna biti, da je
Niko Kavčič
edini Slovenec,
ki ima priznani
status dvojnega
prvoborca -
v letih
1941 in 1991!
Ima namreč
partizansko
spomenico 1941
in znak
veteranov 1991.
Te ga mu je
izročil
Janez Janša.*

V SPOMIN

Snovanja

tarni projekt financiranja EKK Velenje (tedanjo različico TEŠ 6), je bil umaknjen na položaj namestnika generalnega direktorja Jugobanke v Beogradu. Ko je njegov "zaščitnik" Boris Kraigher postal predsednik zvezne vlade, se je lahko vrnil v Ljubljano in 1967 postal predsednik Združenja bank Slovenije. Vrhunec njegove kariere pa je bil dosežen v letih 1969-72, ko je bil generalni direktor Kreditne banke in hranilnice Ljubljana, poznejše Ljubljanske banke, ki je postala pojem slovenskega bančništva v Jugoslaviji in širše. Na vseh teh vodilnih položajih v bankah se je zavzemal predvsem za troje: za osamosvajanje slovenskega bančništva od beograjskega, za združevanje razdrobljenih slovenskih bank v eno in močno povezavo, kar je hkrati pomenilo postavljanje finančnih temeljev za slovensko osamosvojitvev.

V njegovo bančniško kariero, ki ga je vodila od nižjega bančnega uslužbenca do prvega moža slovenskega bančništva, je posegla 2. sv. vojna. Tako je v letih 1941-44 in 1945-55 postal tudi **obveščevalec** in **organizator tajnih gospodarskih dejavnosti**. Že leta 1941 se je odločil za upor in se pridružil OF slovenskega naroda. Ko je bil še ljubljanski bančni uslužbenec, je deloval v ilegali, jeseni 1942 pa je odšel v zasneženo Polhograjsko hribovje in se pridružil štirim bratom prvoborcem, ki so se že borili v Škofjeloškem pogorju. Njegova prva naloga je bila postavitev ilegalnih partizanskih tehnik; prvo so z Edom Bregarjem Donom in Milošem Zihierlom postavili v Poljanski dolini, drugo spomladi 1943 na Kokrškem. Iz teh tehnik se je razširjala uporniška beseda, bile so partizanski organi obveščanja. Drug tip obveščanja pa ga je čakal, ko ga je dr. Vito Kraigher zadolžil za vodjo varnostno obveščevalne službe (VOS) na Gorenjskem. To je bilo po tragediji, ki jo je gorenjsko partizanstvo v začetku avgusta 1943 doživelo na Žirovskem vrhu in je bila posledica delovanja gestapovske obveščevalne mreže v partizanskih vrstah. Slednjo je z Bleda usmerjal enigmatični kapetan Helmut Rosumek in je bila pozneje spoznana za najbolj pretkano v celi Jugoslaviji. To epizodo je v Ukani romansirali pisatelj Tone Svetina, Rosumeka je upodobil kot majorja Wolfa.

Biti "obveščen", tako v dnevno političnem kot v varnostnem smislu, je bilo v vojnem času ključnega oziroma glavnega pomena - šlo

je za glave. Ko je bilo vojne konec, je bil Niko poslan na obveščevalno misijo v Trst, kjer je "spremljal" delovanje Angležev in Američanov med Slovenci in Italijani. Decembra 1945 pa je bil premeščen v Centralo OZNE v Ljubljani. Tu so mu ponudili novo in izjemno zahtevno mesto "vodje ekonomskega oddelka s poudarkom na zunanji trgovini". Kaj to pomeni? Šlo je za tajni paradržavni kontrabant velikih razsežnosti, dogajal se je ob takrat še nedorečeni zahodni meji. Del izkupička od tega donosnega posla (reeksport cigaret, proizvodnja in prodaja umetnega popra ...) je oddelek vlagal v nova podjetja z ambicioznim poslovnim programom. Žal le maloštevilni med današnjimi Slovenci vedo, da so z "udbovskim" denarjem in pod vodstvom sposobnih posameznikov, ki jih je Kavčič postavil na vodilne položaje, nastale in se razvijale družbe, ki so slovenskemu gospodarstvu še danes v ponos (kolikor jih niso v zadnjih letih zavozili pohlepni ali nesposobni lastniki in menedžerji, med katerimi se je, žal, znašel tudi Kavčičev nekdanji favorit Bavčar): Auto-commerce, Droga, LTH, Splošna plovba, Tehnounion ... Tudi avtomobilsko delavnico v Novem mestu, iz katere sta se razvila veliki Revoz in slovensko podjetje Adria Mobil, sta v mestu ob Krki zasnovala dva Nika iz slovenske "udbe", Kavčič in Šilih. Udba torej ni služila le likvidaciji vojnih in političnih nasprotnikov, bila je tudi tisto, čemur Američani rečejo "intelligence service", inteligentno služenje (denarja), učinkoviti servis državnim in takratnim slovenskim gospodarskim interesom.

V Kavčičevi življenjski zgodbi beremo tudi, kako je v Škofji Loki nastal LTH. Bilo je leta 1953, ko je bilo treba spričo ureditve razmer na zahodni meji tajno gospodarsko dejavnost UDV ukiniti. Kot zadnja si je Kavčič pri Borisu Kraigherju izgovoril še dva projekta: ustanovitev slovenske pomorske družbe (zdaj Splošna plovba, d. o. o., Portorož) in - kot **lokalpatriot** - ustanovitev nove in ambiciozne firme v rojstnem mestu. "Kot Škofjeločan sem si že ob številnih drugih revitalizacijskih dejavnostih prizadeval, da bi iz zgodovinskega škofjeloškega gradu izselili kaznjence in ga izbrisali iz seznama kazenskih poboljševalnih zavodov. Tedanjo delavnico za električne motorje naj bi spremenili v tovarno hladilnih naprav, ki Škofji Loki pravzaprav pripada glede na pred-

Ločana Niko Kavčič (levo) in Svetko Kobal z otrokoma v ljubljanskem parku Tivoli, 27. aprila 1948

Stane Kersnik Jelovčan (levo) in Niko Kavčič, voditelja VOS na Gorenjskem, Davča, januarja 1945

Niko z ženo in hčerkama pod Storžičem, 1952

Niko Kavčič na Triglavu, 1955

Na vodilnih položajih v bankah se je zavzemal za troje: za osamosvajanje slovenskega bančništva od beograjskega, za združevanje razdrobljenih slovenskih bank v eno in močno povezavo, kar je hkrati pomenilo postavljanje finančnih temeljev za slovensko osamosvojitvev.

V SPOMIN

Snovanja

Orožarske afere

Nad Slovenijo kot da se v 20. stoletju poleg vseh osvoboditeljskih ambicij vleče še prekletstvo z orožarskimi aferami, ki so se tragično zajedale v slovenske politične razmere. Naj spomnim: začel jih je Rudolf Maister novembra 1918 z napadom na skladišče v Meljski kasarni, kar je bilo pogoj, da je lahko uspešno premagal nemško mestno politično oblast v Mariboru. Druga, bolj nevarna, se je pripetila Kidriču leta 1944, sledi ji poseg Teritorialne obrambe leta 1970. Medtem je Maček desetletja v največji konspiraciji za neke izredne razmere v Kočevskem Rogu zbiral in zbral orožje za več kot 10.000 moderno oboroženih pehotnih vojakov. O tem sedanja oblast molči in noče z jasno besedo na dan; javnost raje slepi z oddajo orožja jugoslovanski vojski, in sicer orožja, ki je bilo registrirano po rajonskih odsekih Teritorialne obrambe. Celotna Katoliška akcija med vojno ni bilo prizaneseno. Kociper nam v svoji knjigi ve povedati, da je jeseni 1944 gestapo po župnijah in samostanih v Ljubljani odkril skladišča različnega orožja. Načelnik domobranskega štaba Peterlin in mnogi drugi domobranci so zaradi tega morali v Dachau. Mačku bi sicer lahko očitali njegove dogovore in pogosta srečanja z generali v Sloveniji - srbskimi in drugimi. Toda niti eden od njih ni nikoli prestopil zapornic Gotenice (KOS je tudi o tem sestavljal svoja poročila.) Nova afera z orožjem v osamosvojitvenem času pa se je odvijala pred našimi očmi in že leta obremenjuje politično ozračje Slovenije." / Iz knjige Pot v osamosvojitve, 2001, str. 220-221./

vojno tradicijo ... V sebi in skupaj s pokojnim Ivanom Okornom, predvojnim načrtovalcem proizvodnje hladilnih naprav v tovarni Schneider v Škofji Loki, ter direktorjem kaznilniške delavnice Ladom Logarjem sem snoval tovarno s potrebno strojno opremo z najmanj petsto zaposlenimi delavci. Večje število nekdanjih kaznjencev se je pridružil izkušenim strokovnjakom nove tovarne." Tako so na predvojnih temeljih (Schneider) in iz podjetja Motor, v katerem so kaznjenci izdelovali električne motorje, razvili moderno tovarno hladilnih naprav LTH. Tudi ta tovarna, ki je bila Loki dolgo v ponos, je v zadnjih letih v težavah, vendar ne po zaslugi Nika Kavčiča.

Niko Kavčič je tudi sicer ustvarjalno posegal v loške zadeve, zlasti v 50. letih, čeprav je sicer živel in delal v Ljubljani. V letih 1952-55 je bil član tedanjega občinskega ljudskega odbora (ObLO), slej ko prej je podpiral prizadevanja, ki so jih vodili njegovi tedanji najožji sodelavci v mestu, med njimi brata Pavle in France (Veljko, direktor Šeširja) in prijatelj Marijan Masterl (direktor SGP Tehnik). Pri tem je prišlo do "gotovih napetosti" med Kavčiči na eni in Svetkom Kobalom na drugi strani, zlasti v letih 1954-58, ko je bil slednji predsednik ObLO (danes bi rekli župan) Škofje Loke. Konflikti so bili tako močni, da so jih obravnavali tudi na CK ZKS, dokumentirano vsaj dvakrat (1953, 1959). V zapisniku seje Izvršnega komiteja CK ZKS z dne 10. 12. 1953 beremo, kako France Popit, tedanji

sekretar okrajnega komiteja ZKS Kranj, ugotavlja, "da hoče skupina ljudi izven okraja voditi politiko znotraj okraja, kot je to primer s Kavčiči v Škofji Loki ... Stvari do dna nismo prišli, vendar mislim, da bi bilo treba tudi to vprašanje razčistiti." Boris Kraigher pa na isti seji pripomni, "da bi glede vmešavanja Kavčičev v škofjeloške razmere ne delal iz tega kake posebne afere, kajti odkar se Kavčiči vmešavajo, so v Škofji Loki dejansko marsikaj napravili". Od poznejših posegov Nika Kavčiča v loške zadeve je potrebno omeniti vsaj še dejstvo, da je v letu 1970 zagotovil denar, potreben za razvoj kmečkega turizma (kreditiranje okrog 100 turističnih postelj na območju Starega vrha, v naseljih Zapreval, Četena Ravan in Luša). In ne nazadnje: posredoval je za pomoč obrtni zbornici pri obnovi Kašče, v kateri odtlej deluje tudi izpostava NLB. Niko Kavčič tudi v zadnjih letih rad prihajal v svojo hišo na Studencu in se sprehodil po rodnem mestu.

Še vedno ni povsem "razčiščeno" vprašanje, kdo je omogočil prof. Pavlu Blazniku, da je lahko šel v München raziskovat freisinške arhive - Kobal ali Kavčič? V predgovoru v temeljni loški zgodovinski knjigi Škofja Loka in loško gospostvo (1973) je avtor med drugim zapisal: "S prav posebnim poudarkom pa velja moja hvaležnost guvernerju Narodne banke Slovenije Svetu Kobalu, ki mi je ves zavzet za moje delo pred dolgimi leti kot predsednik občine Škofja Loka znal oskrbeti finančna sredstva in mi s tem omogo-

čil sistematično delo v zbirnici loških arhivalij - v Münchenskih arhivih." Niku Kavčiču pa je v izvod že izšle knjige lastnoročno napisal: "Spoštovanemu Niku Kavčiču v zahvalo za pomoč, ki mi je omogočila delo v Münchenskih arhivih / Pavle Blaznik / Ljubljana, v juliju 1973." Kakšna je torej resnica? Niko Kavčič pojasnjuje: "Najprej je bila ideja, šele za njo je prišla finančna rešitev ... Ideja, ki ste jo pripisali Kobalu, se je skuhalo v moji glavi. Leta 1950 sem obiskoval Goethejev institut na Bavarskem v Ebersbergu. Tam sem prišel v stik s profesorjem dr. Adolfom Eichenseerjem. Povabil sem ga na izlet v Freisinški muzej. Že votivna slika v hodniku muzeja me je stisnila pri srcu. Pri nadaljnjem ogledu mi je rasla domišljija; saj smo se takrat škofjeloški domačini veliko angažirali na revitalizaciji Loke ... Prav v tem času me je prizadela vest, da se je Savinjskih Alpah smrtno ponesrečil sin profesorja Blaznika. Po vsem tem sem zasnoval načrt, da profesorju omogočim znanstveno delo v Münchenskem muzeju. Svoji takratni inozemski organizaciji, ki jo je vodil Kranjčan Bojan Tajnik, sem naročil, da omogoči profesorju vse, kar je potrebno, da bo lahko nemoteno opravil svojo nalogo. Tajnika sem večkrat vprašal za profesorjevo počutje zaradi tragične izgube sina, le-ta mi je vselej odgovoril, da svojo žalost premaguje z dolgimi delovnimi urami ... Svetko Kobal je bil v tistem času župan, zato sem njega naprosil, da bi kot prva uradna oseba

Direktor Niko Kavčič ob slovesu od sodelavcev v Splošni gospodarski banki SRS, 4. junija 1965

Niko Kavčič, gost Glasove preje, v Galeriji Krvina v Gorenji vasi, ob njegovi 90-letnici, 29. 11. 2005 / Foto: Tina Dokl

opravil vse nujne organizacijske postopke. Seveda pa je po vrnitvi s študijskega bivanja na Bavarskem profesor svoje sodelovanje z občino poglobil, da bi izpeljal svoj in naš zgodovinski projekt. Zame je bila takrat bolj pomembna ideja in njena izpeljava, kakor sama finančna rešitev. Pozneje so počastitve pripadale drugim, sprejemali so jih z odprtimi rokami ..." (Gorenjski glas, 29. 10. 1999) Ideja je bila torej Kavčičeva (ki pa je bil leta 1973 že v nemilosti), pri izvedbi je sodeloval tudi Kobal.

Niko Kavčič je torej v svojem življenju opravljal nekatere visoke javne funkcije, zlasti v bančništvu, predvsem pa je deloval kot siva eminenca, "človek iz ozadja" - in ravno kot tak večkrat odločilno posegel v prelomna nacionalna in škofjeloška dogajanja. Predsednik republike dr. Janez Drnovšek mu je leta 2006 podelil zlati red za zasluge - "za delo in zasluge

v dobro slovenskemu narodu in še posebej za pomemben prispevek pri vzpostavljanju temeljnih razmerij v bančništvu ter gospodarske in finančne moči Republike Slovenije". Hkrati zna biti, da je Niko Kavčič edini Slovenec, ki ima priznani status dvojnega prvoborca - v letih 1941 in 1991! Ima namreč partizansko spomenico 1941 in znak veteranov 1991. Tega mu je izročil Janez Janša. Gorenjski glas ga je v Galeriji Krvina v Gorenji vasi 29. novembra 2005, malo pred njegovim 90. rojstnim dnevom, počastil s 85. Glasovo prejo. V Škofji Loki kakšnega posebnega priznanja ni dobil. Leta 2009 je občinski svet zavrnil predlog, da se ga razglasi za častnega meščana. Po njegovi smrti - umrl je 31. oktobra 2011 v Bolnici Petra Držaja v Ljubljani - pa lahko že zapišemo, da mu pripada častno mesto v slovenski, gorenjski in loški zgodovini.

Kdo je omogočil Blazniku, da je lahko šel v München raziskovat freisinške arhive - Kobal ali Kavčič? Kavčič: "Najprej je bila ideja. Zame je bila takrat bolj pomembna ideja in njena izpeljava, kakor sama finančna rešitev. Pozneje so počastitve pripadale drugim, sprejemali so jih z odprtimi rokami ..."

V letu 2011 so ves denar tega sveta znova pobrala filmska nadaljevanja, s tem pa se je tudi samo leto le priključilo značilnemu vzorcu zadnje dekade. Kot vedno pa je množica filmov tudi letos naplavila prgišče originalnih mojstrov, ki nadaljevanja ne potrebujejo.

Pregled filmske letine

SAMO LESJAK

Tudi letos so naši kinematografi ponujali predvsem visoko proračunske 'uspešnice' velikih hollywoodskih studiev. Manjši neodvisni filmi - kolikor sploh pridejo do kino-projekcije in ne končajo neposredno na DVD-jih - so se bili prisiljeni odvrteti v art-dvoranah zunaj komercialnih kino-mrež. Odličen presek vseh filmskih svetov pa je na ogled znova postavil Mednarodni ljubljanski filmski festival - LIFFE. Slovenija se po lanskim taborniškimi avanturah tokrat smeje in pretaka solze ob romantičnih pismih s Poljskega.

Lahkotna neskončnost nadaljevanj

Trend nadaljevanj znanih filmskih serij se je obdržal tudi letos, kar pa ne preseneča: ogromni finančni zaslužki tovrstnih filmov so pač zadosten razlog, da jih filmski studii ne izpustijo iz rok. Glavne tri letošnje polnilce blagajn, izmed katerih je vsak presejal milijardo dolarjev zaslužka, smo videli tudi pri nas. Sklepni del sage o **Harryju Potterju**, tretji del **Transformerjev** in četrti del **Piratov s Karibov** so se s tem vpisali med deseterico najbolj donosnih filmov vseh časov. Tudi drugi najbolj gledani filmi letošnjega leta so nadaljevanja uspešnih predhodnikov: animaciji **Kung Fu Panda 2** in **Avtomobili 2**, saga **Somrak**, peti del akcijske franšize **Hitri in drzni**, nadaljevanje komedije **Prekrokana noč ...** in tako dalje, v nedogled. Kmalu bomo prišli do točke, ko nas bo ob koncu vsakega h'woodskega filma pričakal napis "Se nadaljuje ...". Konec je odpovedan oziroma prestavljen nekam v daljno prihodnost. Kot da bi sodobni h'woodski filmi popolnoma podlegli maksimi neskončnosti serij, ki prinašajo dobiček ter obenem pozabili na originalnost - gledalcem servirajo filme, narejene po istem receptu. Hollywood je očitno ugotovil, da se ljudje v objemu nekoga, ki ga že dobro poznajo, počutijo varni. Filmska nadaljevanja in predelave starejših uspešnic nudijo tako

varnost, studiem pa prinašajo bajne prihodke, katerih del zopet vlagajo v nadaljevanja filmskih serij. Krog je tako sklenjen, zato tudi pogled na prihajajoče filme ni presenečenje: obetajo se nam nadaljevanja filmov **Neverjetno potovanje**, **Spopad Titanov**, nove intrige **Somraka**, pa četrti del **Ledene dobe** ter zaključni del Nolanovega stripovskega spektakla **Temni vitez**. Če k temu dodamo še prihod restavriranih 3D-verzij kulturnih **Vojne zvezd** ter **Titanika**, potem se pred nami že začrta krog filmov, ki bodo pritegnili množice. Nekatere izmed vseh teh spektakelskih uspešnih sploh niso slabe, pa vendar so najlepší prav filmi, ki sicer niso sprogramirani kot velike uspešnice, pa kljub temu s svojo kakovostjo pritegnejo tudi širšo publiko.

Najboljši v senci hitov

Navkljub poplavi komercialnih, bolj ali manj nekoherentnih uspešnic, so naše kinodvorane vseeno dosegli nekateri filmi s kakovostnim presežkom, katerih cilj ni zgolj banalna zabava, ki jo nudijo večinoma izpraznjeni spektakli, temveč skušajo gledalca vpeti v razmišljanje. To seveda ne pomeni, da so tovrstni filmi kaj prikrajšani v vizualnem smislu, prav nasprotno, večina njih je prava paša za oči. To so dokazali filmi kot so fantazmagorični **Prikriti udarec**, briljantna **Izvorna koda** ter mojstrovini **V praznino** režiserja Gasparja Noeja in **Melanholija** Larsa von Trierja.

Kot ponavadi so v začetku leta k nam prišli nekateri lanski oskarjevski nominiranci ter nagrajenci, kot so brutalno poetični **Črni labod**, odličen western bratov Coen **Pravi pogum**, izvrstna ruralna drama **Na sledi očetu** ter zmagovalni **Kraljev govor**. Na februarjski podelitvi zlatih kipcev se bodo med drugimi poklonili letos preminulim Elizabeth Taylor, Cliffu Robertsonu, Petru Falku in Sidneyju Lumetu. Letošnji filmski favoriti - Eastwoodov **J. Edgar**, Spielbergov **Vojni konj** in Scorsejev **Hugo** - nas obiščejo kasneje. Zato pa smo že lahko videli dva filma, v katerih

Od kod smo in kam gremo? ... - Drevo življenja / Foto: arhiv distributerja Blitz Film & Video Distribution

Spektakel naš vsakdanji - Tintin in njegove pustolovščine / Foto: arhiv distributerja Continental Film

dober izbor svojih vlog znova potrjuje Brad Pitt: hipnotično družinsko dramo **Drevo življenja** in baseballski film **Zmagovalec**, ki zna za Pitta res biti zmagovalen. Za vse, ki bolj kot MTV-jevsko zmontirane spektakle uspešnic cenijo poglobljene drame, so bili tu tudi filmi **Še eno leto**, **Jane Eyre**, **Tam nekje**, **Štirikrat**, **Koža**, v kateri živim in **Polnoč v Parizu** režiserja Woodyja Allena, medtem ko je bil sicer tako vsebinsko kot tehnično odličen **Srbski film** za večino prešokanten.

Novembra nas je v filmsko mrzlico zopet spravil ljubljanski festival LIFFE, ki je v dvanajstih dneh prikazal 143 filmov. Prodali so skoraj 50 tisoč vstopnic, festival pa je obiskalo 46 gostov: filmskih ustvarjalcev, članov žirij in novinarjev z vsega sveta. Nagrado za najboljši film (vodomec) je v sicer ostri

konkurenci upravičeno prejel ameriški film **Zaklonske** režiserja Jeffa Nicholasa.

Nekaj filmskih biserov sta nam na gorenjskem ponudila oba programa filmskih gledališč v Kranju in Škofji Loki: navdušili so nas odlična zgodovinska drama **Božji možje**, satirična komedija **Štirje levi**, ruski ledeni psiho-triler **Kako sem preživel to poletje**, mehiška razglednica **Na morje** ter argentinski dobitnik tujejezičnega oskarja **Skrivnost njihovih oči**.

Slovenska filmska bera

Po lanskem taborniškem vseslovenskem hitu **Gremo mi po svoje** množice pri nas letos v dvorane privablja iz Poljske pravkar prispela brezhibna božična romantična komedija **Pisma sv. Nikolaju** pod režisersko taktirko Kranjčana Mitje Okor-

na, medtem ko so se umetniški presežki, kot sta filma **Arheo** režiserja Jana Cvitkoviča in **Circus Fantasticus** v režiji Janeza Burgerja ter dokumentarec **Metoda** Pevca **Aleksandrinke**, morali zadovoljiti z nagradami na letošnjem festivalu slovenskega filma. Ironično, režiser Metod Pevc je sicer poskušal vnovčiti h'woodske formulo filmskih nadaljevanj, zato je posnel film **Lahko noč, gospodična**, neuraden produkt nadaljevanja ustvarjalne zveze z igralco Polono Juh (**Pod njenim oknom**), ki pa v drugo ni obrodila zelenih sadov. Slovenski filmski gledalci imajo očitno dovolj težkih družinskih melodram. Navsezadnje, zakaj bi hodili v kino gledat krizne eksistencialne drame (**Stanje šoka**, **Lahko noč, gospodična**), če pa je krizno-recesijska že sama realnost?

Nekatere izmed vseh teh spektakelskih uspešnic sploh niso slabe, pa vendar so najlepší prav filmi, ki sicer niso sprogramirani kot velike uspešnice, pa kljub temu s svojo kakovostjo pritegnejo tudi širšo publiko.

Društvo slovenskih pisateljev načrtuje v začetku 2012 izdati knjigo Slovenska pisateljska pot. Sestavlja jo sto zapisov o pisateljskih točkah po Sloveniji; gorenjskih 18 je zanj sestavil Miran Hladnik.

Gorenjski kraji na slovenski pisateljski poti (II)

MIRAN HLADNIK

Nadaljujemo z gorenjskimi postanki na slovenski pisateljski poti. To pot vam v branje ponujamo še kraje oziroma postaje Josipa Vandota, Toneta Čufarja in Toneta Svetine.

Josip Vandot

Pravzaprav je vseeno, s katerega konca se podamo na obhod po Vandotovih točkah v Kranjski Gori. Recimo, da nam je bolj pri roki s parkirnega prostora pred hotelom Lek na zahodnem koncu mesta, od koder je le nekaj korakov do parka s kipom Kekca. Od tod je dobrih 200 metrov naprej proti središču pisateljeva rojstna hiša z avtorjevim doprsnim kipom in naslednjimi verzi na spominski plošči:

*Tukaj rodil se je
Josip Vandot,
pisal je knjige za mladi rod.
Živ ohranili mu bodo
spomin
Kekec in Mojca in Kosobrin.*

Od rojstne hiše dalje skozi center po 400 metrih pot pripelje do Liznjekove domačije na Borovski cesti 63, ki jo upravlja Gornjesavski muzej Jesenice in kjer je v kleti stalna razstava o Vandotovem življenju in delu. Tu se med drugim poučimo, da je kipa Kekca in Vandota kraju podaril beograjski kipar Nebojša Mitrić.

Josip Vandot je bil rojen 15. januarja 1884 kot deseti od ducata otrok v družini. Otroštvo je preživel v domačem kraju, v šole pa je moral od doma. Po maturi v Novem mestu je opustil misel na nadaljnji študij in - po zgledu svojega očeta železničarja - sprejel mesto uradnika pri železnici. Službeno so ga prestavljali iz kraja v kraj (Št. Vid ob Glini, Litija, Postojna, Trst, Gradec, Sisak, Slatina-Radenci, Pragersko), tako da je najprej sam, po poroki pa z družino spoznal Koroško, Primorsko, Štajersko in Hrvaško. Službe ni imel rad in se je že po 17 letih upokojil, se ustalil v Ljub-

ljani in se posvetil pisateljevanju. Pred vojno se je družina preselila v Maribor, kjer so jih Nemci ob okupaciji zaprli in izselili na Hrvaško ter naprej v Bosno in požgali njegovo bogato knjižnico. Umrl je ob zavezniškem bombardiranju kraja Trnjanski Kuti pri Slavonskem Brodu 11. julija 1944. Pokopan je na ljubljanskih Žalah.

Skoraj vse, kar je Josip Vandot napisal, je za otroke. Pisateljsko pot je začel z otroškimi pesmimi, izrazito vzgojnimi črticami, s knjižnimi ocenami in študijami o mladinski literaturi, poznan pa je po daljši mladinski planinski pripovedi s pravljico tematiko, tematiko divjih lovcev in pastirskega življenja. Jedro njegovega mladinskega pisanja je med 1918 in 1924 v reviji *Zvonček* objavljena serija planinskih pripovedi o 8-10 let starem fantiču Kekcu (*Kekec na hudi poti*, *Kekec na volčji sledi*, *Kekec nad samotnim breznom*). V knjižni obliki je za njegovega življenja izšla poleg zgodovinske povesti *Prerok Muzelj* (1939) samo prva od Kekčevih povesti (*Kekec iz naših gora*, 1936), po vojni pa so bile planinske pripovedke o Kekcu obilno ponatiskovane, prevajane, dramatisirane in ekranizirane. Leta 1951 so posneli prvi slovenski otroški celovečerni film *Kekec* (nagrajen je bil z beneškim levom), 1963 pa prvi slovenski barvni film (*Srečno, Kekci*). Tretji film ima naslov *Kekčeve ukane* (1968). Vse je režiral Jože Gale, scenarist pa je bil pri prvem Frane Milčinski - Ježek, pri zadnjih dveh pa Ivan Ribič. Trilogija o Kekcu je bila prirejena za slikanico, ob filmu sta postali popularni Kekčevi otroški popevki, po njem so poimenovali slovenski in srbski otroški časopis, filmsko nagrado, pašteto ...

Kekec je vever pastirček, ki rešuje svojo otroško prijateljico iz rok divjih lovcev, divjih mož in žena (Bedanca, Prisanka, Škrlatice, Pehete). Pri tem je ujet, a z zvijačnostjo, pogumom in pomočjo zvestega psa vedno znova pobegne in celo dobi kako čudodelno zdravilo za svoje

Vandotova spominska soba, Liznjekova domačija, Borovška cesta 63

Kip pred rojstno hišo, Podbreg 27

bližnje. Pogumnega Kekca je v naslednjih Vandotovih povestih (*Leš v zameni*, *Romanje naše Jelice*, *Kocljeva osveta*, 1925-27) nadomestil malo starejši in manj poznani junak Kocelj. Pravljico fantastiko je Vandot omejil z opisom nezavidnega socialnega položaja bajtarskih otrok na vasi, ki morajo kot desetniki v rejo ali pastirsko službo v tuje družine, in z idiličnimi popisi planinske narave. Filmske adaptacije so brez tega socialnega sporočila, ohranile in poudarile so samo planinsko idiliko. Ker je Vandot Kekca postavil v realni prostor (v Kranjsko

Goro, kjer starejši domačini zase uporabljajo ime Borovci in ne Kranjskogorci, v Podkuže, v alpske doline in zatrepe za Akom, pod Špikom, v Krnico, Malo Pišnico, na Vitranc, Sleme in v Tamar), ga vzamemo v misel, ko nas na planinskih pohodih zanesne tja, tako kot to že desetletja počno ljubljanski slovenisti z izleti "po Kekčevih poteh".

Tone Čufar

Kateri slovenski kraj naj bi dal delavskega pesnika in pisatelja, če ne železarske Jesenice! Dramatik Tone Čufar

se je rodil 14. novembra 1905 pri Markežu na Murovi (danes št. 13, sto metrov od cerkve proti vzhodu) v najstarejšem delu Jesenic kot tretji otrok v družini tovarniškega mizarja. Družina se je veliko selila, dokler niso zgradili svoje hiše v Podmežakli (Cesta 1. maja 69 - na njej je spominska plošča). Med prvo svetovno vojno je kot otrok pri stricu v Slamnikih nad Bohinjsko Belo pasel živino in v šolo zahajal le pozimi, na paši pa veliko bral. Izučil se je za mizarja, se vpisal v Ljubljani na Srednjo tehnično šolo, ampak rajše kot v šolo hodil v gledališče, ter se po zgledu očeta zaposlil na Jesenicah v tovarni kot mizarjski pomočnik. Zavzeto je deloval v delavskih prosvetnih društvih, nastopal proti verski zaslepljenosti, se zavzemal za pravice delavcev, za mir, svobodo in humanost. S 24 leti je postal član SKOJ-a (Zveze komunistične mladine Jugoslavije) in dve leti nato član Komunistične partije Jugoslavije. Pustil je službo in se posvetil le pisateljevanju. Živel je zelo skromno, saj honorarji niso prihajali redno. Ukvarjal se je z izdajateljstvom, bil urednik in novinar. Leta 1936 so ga za eno leto zaprli (komunistična dejavnost je bila namreč za državo prevratna in zato prepovedana), od česar je prvo polovico preždel v samici, drugo polovico pa v zloglasnem beograjskem političnem zaporu Glavnjača. Ko so ga izpustili, si je našel skromno plačano delo pri mariborskem *Totem listu*. Ob okupaciji je pred Nemci pobegnil v Ljubljano, tam živel pod izmišljenim imenom Karol Štrukelj in se vključil v ilegalno delo za Osvobodilno fronto. Vojna je kruto posegla v njegovo družino: brat je padel na Mežakli, starše so izselili na Bavarsko, njega pa so Italijani zajeli in internirali v Gonars. Ko so ga od tem prepeljali v Ljubljano, da bi ga izročili Nemcem, je bil 10. avgusta 1942 pri poskusu pobega ustreljen (na tem mestu, danes Prušnikova 3 v Šentvidu, je spominska plošča). Tri dni pozneje so daleč stran, v za-

*Da ne bo videti,
kot da so
Jesenice dale
samo Čufarja.
Na Jesenicah
sta mladost
preživela Pavle
Zidar in Rudi
Šeligo, sicer
pa so zaradi
regionalne
porodnišnice
Jesenice
navedene kot
rojstni kraj
marsikateremu
Gorenjcu
iz desetletij
po drugi
svetovni vojni.*

PISATELJI

Snovanja

Čufarjeva rojstna hiša, Murova 13, Jesenice

Doprnski spomenik v Spominskem parku na Plavžu

poru v Kosovski Mitrovici, ustrelili tudi njegovo partnerko, profesorico nemščine in levičarsko aktivistko Silvirio Tomasini; po vojni je bila razglašena za narodno herojko. Tone Čufar je pokopan na starem jeseniškem pokopališču, ki je bilo leta 1977 spremenjeno v spominski park.

Za njim je ostalo prgišče objavljenih proletarskih pesmi na temo socialnega revolta, knjižno objavljena reportažna povest *Februarska noč* (1932) in drame *Polom* (1934), *Ameriška tatvina* (1935) ter *Mali Babilon* (1939), ki jo je napisal v zaporu. Vse drugo je izšlo v knjižni obliki šele po njegovi smrti: knjige kratke proze in dram ter trije delavski romani, od katerih je najbolj poznan *Pod kladivom* (1950).

Kulturno so Jesenice vse v Čufarjevem znamenju. Markira jih več njegovih doprnskih spomenikov: tržaškega kiparja Antona Sigulina, Nike Hafner in Jaka Torkarja (pred gledališča in

v njegovi avli, pred šolskim centrom na Plavžu, ki nosi njegovo ime, in v spominskem parku - vsi so si zelo podobni). Po njem se imenuje jeseniško gledališče. V zavesti je tudi drugod po Sloveniji: v Ljubljani in Mariboru sta šoli z njegovim imenom (slednja izdaja časopis *Čufarjev odmor*), na njegov rojstni dan poteka festival ljubiteljskih gledališč z naslovom Čufarjevi dnevi, kjer za najboljšo predstavo, najboljšo žensko in moško vlogo podeljujejo plaketo v obliki medenina stega odlitka Čufarjevega portreta.

Da ne bo videti, kot da so Jesenice dale samo Čufarja. Na Jesenicah sta mladost preživela Pavle Zidar in Rudi Šeligo, sicer pa so zaradi regionalne porodnišnice Jesenice navedene kot rojstni kraj marsikateremu Gorenjcu iz desetletij po drugi svetovni vojni. Tu se dogaja Finžgarjev roman *Iz moderne sveta* (1904) in roman Kovinarji Mimi Malenšek

(1950). Miha Mazzini je Jesenicam dal literarno podobo v visokonakladnem romanu *Drobtinice* (1987).

Tone Svetina

Prav neverjetno je, kako ima turistični kraj, kakršen je Bled, malo opraviti z literaturo, čeprav se prenekatero literarno delo dogaja prav tu, med prvimi Prešernov *Krst pri Savici*, na kar spominjajo verzi na obelisku, ki stoji ob jezeru pod blejsko cerkvijo. Župančič in Cankar sta zahajala sem v Kesslerjevo počitniško vilo pisat (in se ženit), pisateljsko društvo je imelo med Mlinom in Zako počitniški dom, mednarodni pisatelji so se zbirali na kongresih PEN, tu so živel na kongresih PEN, tu so živel pesnica Vida Jeraj, pisatelj Peter Božič, malo stran v Zasipu je živel pisec lovskih in živalskih povesti Stanko Lapuh - pa se nikjer ne bahajo z njimi. Célo kulturno sfero zastopa šolnik Blaž Kumerdej, po katerem so poimenovali lokalno knjižnico, za oba na Bledu rojena popularna pripovednika, Tonea Svetina in Karla Mauserja, pa je zmanjkalo prostora v lokalnem kulturnozgodovinskem spominu. Njuna usoda je bila v marsičem sorodna: po letih sta bila le malo narazen, njuna očeta sta bila v službi oborožena (eden orožnik, drugi lovski čuvaj), v drugi svetovni vojni sta z orožjem v roki stala na nasprotnih bregovih, oba sta pisala poljudni tip proze in za oba bi danes lahko z zlorabljenim izrazom rekli, da sta zamolčana.

Emigranta Mauserja je v kulturno zavest z monografijo skušal priklicati France Pibernik, Tone Svetina pa kljub zelo veliki bralski odmevnosti in nekdanjim dobrim političnim zvezam tu nima nobenega kulturnega advokata več. Njegovi hiši sta v tuji lasti, skulpture razprodane. Zato je pravzaprav vseeno, kje se ustavimo za kratek premislek o Tonetu Svetini, ali na Mlinski cesti pred hišo št. 10, kjer je živel in so bili včasih pred hišo njegovi kipi, ali pred nekdanjo galerijo na 150 metrov oddaljeni Cesti svobode 39 ob jezerski obali. Na obeh krajih bo poleti težko parkirati. V stiski se vedno lahko umaknemo na blejsko pokopališče, kjer je takoj za glavnim vhodom Svetinov grob.

Tone Svetina je bil rojen 15. novembra 1925, v šolo je hodil v Kranju in na Jesenicah, 1943 je bil mobiliziran v nemško vojsko in je od tam prebegnil k partizanom. Po vojni je končal Srednjo ekonomsko šolo v Kranju in bil zaposlen v različnih političnih

in upravnih službah. Po očetu lovskemu čuvaju je podedoval ljubezen do lova, bil v 70. letih urednik revije *Lovec* in hodil na lov s političnim vrhom, tudi s Titom. Objavljal je lovske povesti (*Lovčeva hči*, 1957, *Orlovo gnezdo*, 1963, *V kraljestvu Zlatoroga*, 2007), ki se dogajajo v hribovih, tako da jih je mogoče šteti tudi med planinske povesti. Plezalsko tematiko je uvedel v alpinističnem romanu *Stena* (1975), posvečenem plezalskemu prijatelju in pisatelju Ivanu Bučerju, ki je leta 1950 padel v navezi z njim v triglavski severni steni in preminul po spletu nesrečnih okoliščin dva dni pozneje, in legendarnemu alpinistu Jožu Čopu, ki je leta 1945, že precej prileten, s Pavlo Jesihovo preplezal smer v triglavski severni steni, ki se po njem imenuje Čopov steber. Pisateljevo življenjsko geslo, da je treba živeti nevarno, kaže na zgledovanje pri alpinističnem vzorniku Klementu Jugu in pri Vladimirju Bartolu. Umrl je 14. aprila 1998 na Bledu.

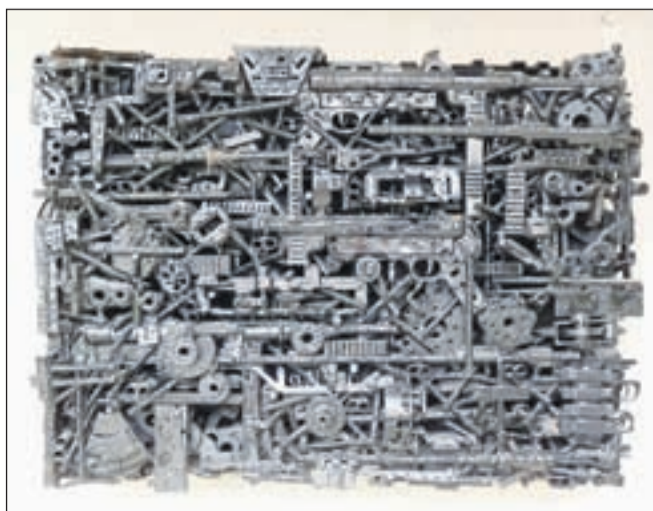
V vojni trilogiji *Ukana* (1965-69), ki ji nekateri pravijo tudi partizanski vestern, je popisal borbeno zgodovino XXXI. divizije in tematiziral tudi dotlej tabuizirane teme povojnih pobojev domobrancev in zaporov na Golem otoku. Avtor je za roman, ki ob Kranjčevem romanu *Za svetlimi obzorji* in

Kavčičevih *Zrtvah* sodi med t. i. epopeje oziroma "v like tekste", prejel nagrado Prešernovega sklada. Kljub veliki popularnosti romana velja, da je do "razkritja" pobojev v zavesti javnosti prišlo šele desetletje pozneje, ko je o isti temi v intervjuju spregovoril Edvard Kocbek in izzval žolčen odgovor oblasti - ni to najlepše potrdilo "literarnosti" Svetinovega pisanja? Roman, ki mu barvo daje vohunska tematika, je doživel izreden bralski uspeh in pripravil avtorja, da mu je dodal še četrti in peti del, ki pa nista več roman v tradicionalnem pomenu besede, ampak nekakšen roman o romanu. *Ukana* je bila prevedena v češčino, srbščino in ruščino (tu menda pol milijona nakladel), predelana v radijsko igro in slikanico. Fabulativno najbolj zanimiva poglavja so locirana na Bled, ki je bil med drugo svetovno vojno štab Gestapa, policije in nemški obveščevalni center.

Svetina je bil tudi kipar in grafik. Njegove skulpture iz zvarjenih kosov orožja imajo protivojno sporočilo, naletimo pa nanje na vrhu Porezna, na Kozari, v Lescah, v Radovljici, pri hotelu na Pokljuki, v Trebnjem, v Križah in drugod. Bil je družbeno angažiran, zavzet za varstvo okolja (npr. proti zajezitvi Radovne, Tare in Soče) in za varstvo otrok in žrtev vojne.

Pisatelj kip na Cesti svobode 39

Svetinova skulptura v Radovljici

Prav neverjetno je, kako ima turistični kraj, kakršen je Bled, malo opraviti z literaturo, čeprav se prenekatero literarno delo dogaja prav tu, med prvimi Prešernov Krst pri Savici, na kar spominjajo verzi na obelisku, ki stoji ob jezeru pod blejsko cerkvijo.

Radovljiški rojak, arhitekt Ivan Vurnik (1884-1971) je eden izmed treh pionirjev in utemeljiteljev moderne arhitekture na Slovenskem. Avtor vrste sodobnih arhitekturnih rešitev je deloval tudi na urbanističnem in pedagoškem področju.

Arhitekt Ivan Vurnik

DAMIR GLOBOČNIK

Moj ded in moj oče sta svoje življenje žrtvovala delu umetne obrti v me- jah, ki so bile pri nas v strokovnih knjigah v 19. stoletju nakazane. Zato je razumljivo, ako sem želel postati kedaj arhitekt." Misel iz leta 1967, ki jo najdemo v arhitektovih, v celoti še neobjavljenih zapiskih, nas opozarja, da je Ivan Vurnik izšel iz družinske podobarske in kamnoseške delavnice z več kot polstoletno tradicijo.

Janez Vurnik st.

Arhitektov stari oče **Janez Vurnik st.** (1819-1889) iz Stare Oselice v Poljanski dolini se je izsolal pri podobarju in slikarju Mateju Goričniku v Radovljici. Leta 1841 se je osamosvojil in si v Radovljici kupil hišo, po domače imenovano *Pri Žgajnarju* (danes Partizanska 6). Njegova kamnoseška in podobarska delavnica je izdelovala oltarje, prižnice, cerkvene klopi, orgelske omaro in drugo cerkveno opremo v t. i. historičnih slogih, v neoromanskem, neogotskem, neorenesančnem slogu, in prenavljala stare oltarje. Sčasoma si je uredil strokovno knjižnico, ki jo je sin **Janez Vurnik ml.** (1849-1911) še dopolnjeval, tako da je obsegala več kot 700 del o stavbarstvu, kiparstvu, estetski teoriji, cerkveni opremi in ornamentiki. Danes jo hrani SAZU v Ljubljani. Predloge za oltarje in druge izdelke pričajo, da sta bila oba Vurnika dobra risarja. Včlanjena sta bila v stanovsko zvezo avstrijskih stavbenikov Wiener Bauhütte.

Janez Vurnik ml.

Arhitektov oče, podobarski in kamnoseški mojster Janez Vurnik ml. je vselej imel pet ali več učencev in nekaj kamnosekov. Če je bilo dosti naročil, je bilo pri hiši do 30 ljudi, delavnica pa se je razširila tudi na bližnjo pristavo. Od leta 1894 je bil član Društva za krščansko umetnost, ki je povezovalo ugledne cerkvene dostojanstvenike, izobražence in umetnike. Leta 1904 je postal konservator c. kr. central-

Ivan Vurnik

ne komisije za varstvo spomenikov na Dunaju. Delavnica Janeza Vurnika ml. je izdelala štiri oltarje in večino cerkvene opreme za novo romarsko cerkev sv. Vida na Brezjah, ki so jo začeli graditi leta 1889. Tabernakeljski glavni oltar v cerkvi na Brezjah (nastal je v letih 1900-1907) velja za najlepšega med oltarji, ki so nastali po Vurnikovih osnutkih. Zasnovan je v neorenesančnem slogu. Menzo je v tehniki inkrustacije izdelala vsa Vurnikova delavnica. Najbolj nadarjen med pomočniki in učenci, **Jožef Pavlin** (1875-1914), je izklesal kipa sv. Klare in sv. Frančiška Asiškega. Kipa sta nastala na Dunaju, kjer se je Pavlin tedaj poskušal vpisati na likovno akademijo. Pavlinovo delo so tudi personifikacije treh teoloških kreposti ob tamburju kupole. Kupolo in kip Srca Jezusovega vrh nje je izdelal pomočnik **Janez Resman**, ki je kasneje postal župan v Mošnjah. Leta 1911 je Janez Vurnik ml. nenadoma umrl, že tri leta kasneje je v Galiciji padel Jožef Pavlin. Tako je Vurnikova podobarska tradicija v Radovljici zamrla.

Študij in prva dela Ivana Vurnika

Arhitekt **Ivan Vurnik** je bil rojen 1. junija 1884 v Radovljici. Osnovno šolo je obiskoval v rojstnem kraju, med letoma 1895 in 1904 klasično gimnazijo v Kranju, med 1905 in 1907 pa I. državno gimnazijo v Ljubljani. Vpisal se je na arhitekturni oddelek C. kr. visoke tehnične šole na Dunaju. Učitelja König in Mayreder sta bila klasicistično usmerjena arhitekta. Z modernejšimi smermi ga je

seznanjal arhitekt slovenskega rodu Maks Fabiani. Proti koncu študija se je na Fabianijevo priporočilo tri semestre izpopolnjeval v mojstrski šoli Otta Wagnerja. Ob zaključku študija leta 1912 je odšel s štipendijo za tri mesece v Rim. Novembra 1913 se je poročil z Dunajčanko poljskega rodu, slikarko, grafičarko in snovalko dekoracij **Helena Kottler** (1882-1962). Zaposlil se je kot pomožni arhitekt v biroju, ki je vodil zidavo novega Hofburga (cesarskega dvora). Leta 1915 se je vrnil v Radovljico in začel s samostojnim arhitekturnim delom. Sredi avgusta 1915 je bil vpoklican k vojakom, med drugim je bil na soški fronti, na Južnem Tirolskem, v Nišu (tu je uredil vojaško pokopališče) in Leskovcu. Leta 1919 se je naselil v Ljubljani. Naslednje leto je postal docent za stavbeništvo na Tehnični fakulteti Univerze v Ljubljani, leta 1929 redni profesor.

Glede na uveljavljeno družinsko delavnico najbrž ni naključje, da je Vurnikovo prvo samostojno delo nastalo na področju cerkvene opreme. *Božji grob za župnijsko cerkev na Bledu* si je arhitekt Vurnik leta 1912 zamislil v obliki medeninastega reliefa v kamnitem okvirju. Leta 1913 je zasnoval notranjščino *škofovske kapele v Trstu* (kapele za škofa dr. Andreja Karlina). Kapela, pri kateri je harmonično povezal slikarske in kiparske prvine, reliefe v bellem kararskem marmorju in bogato pozlačeno geometrično okrasje, velja za enega najlepših primerov secesijske sakralne umetnosti pri nas.

Vrhunec ustvarjalnosti

Sanatorij za pljučne bolnike na Golniku (1920-1921) predstavlja začetek najbolj plodnega Vurnikovega ustvarjalnega obdobja v dvajsetih in na začetku tridesetih let. Vurnik je želel fasado stavbe z bolniškimi sobami in drugimi prostori za 100 bolnikov obogatiti s štukaturnim okrasom, ki pa ni bil izveden. Tudi *Narodni dom* v Kranju (1922, po vojni je bil temeljito prezidan) je zasnoval v obliki osrednjega stavbenega dela in dveh stranskih kril. Pri fasadi s tremi šilastimi loki so bili opazni vplivi

Janez Vurnik ml., študija tabernaklja za cerkev na Brezjah (iz: Ivan Vurnik - Slovenski arhitekt, 1994)

Letno kopališče Obla Gorica v Radovljici, 1932-1933

*Palača
Zadružne
gospodarske
banke na
Miklošičevi cesti
velja za najlepšo
stavbo v
Ljubljani. Z njo
se je Vurnik
v letih 1921 in
1922 podal na
pot oblikovanja
slovenskega
narodnega sloga
v arhitekturi,
t. i. narodne
ornamentike.*

ARHITEKTURA

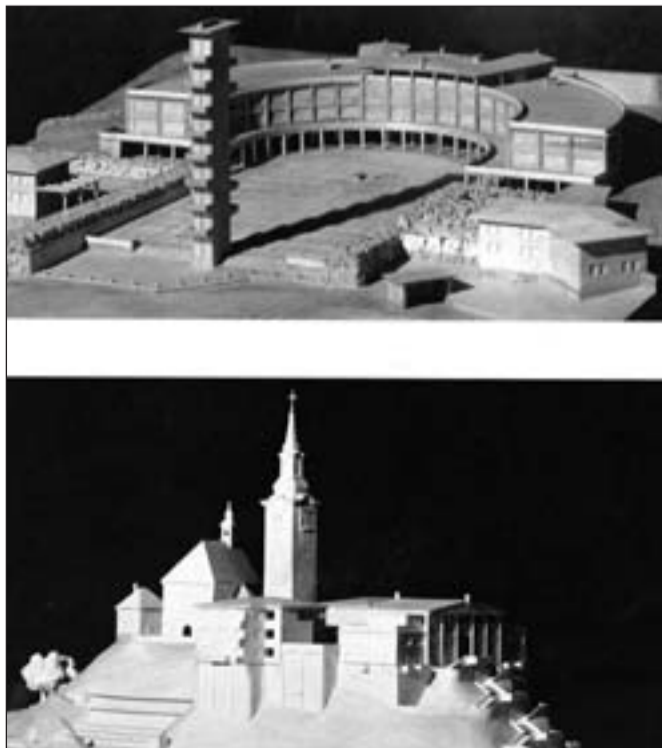
Snovanja

Zadrúžna gospodarska banka v Ljubljani, 1921-1922

Škofovska kapela v Trstu, 1913 (iz: Ivan Vurnik - Slovenski arhitekt, 1994)

Maketa načrtovanih objektov za Bled (iz: Ivan Vurnik - Slovenski arhitekt, 1994)

gotike in češke arhitekture, ki jih lahko zasledimo tudi pri *Sokolskem domu* na Taboru v Ljubljani (1923-1925). Zgradbo s telovadnimi dvoranami, društvenimi prostori in stanovanji, ki se na vseh straneh skorajda enakovredno odpira v prostor, krasijo razgibani stavbni členi in štukatura.

Palača *Zadrúžne gospodarske banke* na Miklošičevi cesti velja za najlepšo stavbo v Ljubljani. Z njo se je Vurnik v letih 1921 in 1922 podal na pot oblikovanja slovenskega narodnega sloga v arhitekturi, t. i. narodne ornamentike. Oprl se je na dunajske in češke zglede, na dekorativne rešitve secesije in prvine ljudskega okrasa. Ornamentalno dekoracijo zunanjsčine je zasnoval skupaj s soprogo Heleno Vurnik, ki je poslikala tudi notranjsčino. Uporabila sta belo, modro in rdečo (barve narodne zastave) in zlato rumeno barvo. Ornament v obliki nageljnovog cveta izvira iz ljudskih vezenin. Nekoč je bila poslikana tudi stranska fasada, saj je bila Zadrúžna gospodarska banka ob svojem nastanku vogalna stavba.

Začetnik modernega urbanizma

Vurnik velja za pobudnika modernega urbanizma na Slovenskem. Urbanizem je uvedel tudi v študij na šoli za arhitekturo. Začetek intenzivnega ukvarjanja z urbanizmom je bil *načrt za delavsko naselje v Mariboru* iz leta 1928, ki je bil tudi edini dosledno uresničen. Vurnik je za mariborsko delavsko stanovanjsko kolonijo zasnoval vrstne enodružinske hiše, ki so bile dovolj poceni, da so si delavci lahko privoščili plačevanje obrokov posojila zanje.

Urbanistični in regulacijski načrt Bleda je Vurnik leta 1931 predstavil na nemški gradbeni razstavi v Berlinu. Leseno maketo načrtovanih objektov je izdelal eden izmed nekdanjih učencev Vurnikovega očeta. Vurnik je potek obvozne ceste planiral daleč od jezera, v Zaki naj bi bil stadion s smučarsko skakalnico, na hribu Straže restavracija, ob obali jezera turistični kompleks, nov Zdraviliški dom, razgledni stolp, veliki bloki in enodružinske hiše, na otoku gostišče in prenočitveni objekti za romarje. Neuresničeni so ostali tudi regulacijski načrti za Hrastnik, Grosuplje, Trbovlje, Kranj, Ljubljano, Štepanjo vas pri Ljubljani, deloma pa so upoštevali Vurnikov regulacijski načrt za Radovljico.

Dela v Radovljici

V rojstni Radovljici so po Vurnikovih načrtih zgradili *trgovsko hišo Moda* (1922-1925, danes Vila Savnik) in

hotel Grajski dvor. Sodobna trgovska hiša, ki zapira prostor graščinskega parka, se harmonično povezuje s sosednjimi starejšimi stavbami. Na drugi strani parka so med letoma 1934 in 1936 zgradili Grajski dvor. Vurnik je pri glavni fasadi, ki je usmerjena proti parku, uporabil koncept palače. Zadnja fasada sledi funkcionalističnim principom. Z njimi se je Vurnik seznanil med ogledom svetovne razstave dekorativnih umetnosti v Parizu, na kateri je sodeloval s fotografijami Zadrúžne gospodarske banke.

Vrh Vurnikove funkcionalistične faze predstavlja *športno kopališče Obla Gorica* (1932-1933), ki ga je Vurnik postavil v naravno okolje. Eleganten, konstruktivistično zasnovan železobetonski skakalni stolp je spominjal na skulpturo. Bazena je imel olimpijsko dolžino 50 metrov, a je bil širok samo 10 metrov. Kopališče je veljalo za izjemen primer radikalnega funkcionalizma v Srednji Evropi. Vurnik je pripravil načrte tudi za podobni kopališči v Kranju in na Ptujju, ki pa niso bili uresničeni.

Arhitekturni oddelek na Tehnični fakulteti je bil leta 1920 ustanovljen na Vurnikovo pobudo. Vurnik se je zavzemal, da bi se mu pridružila tudi Fabiani in Jože Plečnik. Plečnik je povabil sprejel in prevzel šolo arhitekturne kompozicije, Vurnik pa je predaval vse tehnične predmete. Leta 1925 se je oddelek formalno razdelil na Vurnikovo in Plečnikovo šolo oziroma seminar.

Do odkritega tekmovanja med Vurnikom in Plečnikom je prišlo leta 1933, ko je bil objavljen Plečnikov načrt za novo univerzitetno knjižnico v Ljubljani. Vurnik je izdelal "protiprojekt" in ga naslednje leto objavil v brošuri. Knjižnica naj bi imela trinadstropni glavni del in enako visok knjižni silos, ki naj bi zadoščal za 50 let, kasneje pa bi ga bi bilo mogoče povečevati. Rektor ljubljanske univerze je Vurnikov in Plečnikov projekt poslal v primerjalno oceno profesorju Ottu Salvisbergu v Zürich, ki je Vurnikov projekt po funkcionalni plati imel za bolj primerne. Skenili so, da bodo za notranjo ureditev knjižnice upoštevali Vurnikov načrt, Plečnik pa naj bo avtor fasad. Leta 1935 je gradnja knjižnice prevzela banovina, ki se je odločila za Plečnikov načrt.

Vurnik kasneje ni dobil nobenega večjega pomembnega arhitekturnega naročila. Ukvarjal se je z dekorativno umetnostjo. Pripravljali so osnutke za cerkveno opremo, oltarje, tabernaklje, kelihe, orgelske omare, svečnike, monštrance, mašne plašče, prte idr. Preizkusil se je v

različnih tehnikah, praviloma v sodelovanju z ženo Heleno Vurnik.

Vrnitev v Radovljico

Leta 1946 so Ivana Vurnika poslali na študijski dopust, da so lahko neovirano izvedli nove namestitve na fakulteti. Vurnik se je leta 1957 upokojil in umaknil v Radovljico. Leta 1961 mu je profesorski zbor Tehnične visoke šole na Dunaju podelil Prechtlovo medaljo. Leta 1966 je prejel Prešernovo nagrado za prispevek k razvoju slovenske arhitekture, leta 1970 so ga imenovali za častnega občana Radovljice.

V Radovljici je nadaljeval z arhitekturnim delom, vendar je bil njegov edini pravi naročnik frančiškanski samostan na Brezjah. Leta 1965 so se frančiškani v spomin na 30-letnico II. evharističnega kongresa za Jugoslavijo odločili preurediti neorenesančno fasado bazilike Marija Pomagaj. Vurnik je v duhu arhitekturnega dekorativizma fasado poživil z mozaičnimi simboli, okrasi in napismi v zlato, modro, rdečo in rumeni barvi. Mozaike so izdelale šolske sestre iz Radovljice. Leta 1967 je bilo prenovljeno atrijsko dvorišče med cerkvijo in samostanom. Kapelico sv. Frančiška Asiškega (sekundarna kapelica Marije Pomagaj), ki so jo zgradili v počastitev 60-letnice kronanja podobe Marije Pomagaj, je zasnovana v stilu slovenske planinske kočice.

Vurnik je kmalu po vojni na radovljiškem pokopališču zgradil družinsko grobnico, v kateri je pokopan sin Niko, ki je leta 1942 kot ilegalec padel pod streli italijanskih okupatorjev na začetku tivolskega drevo reda v Ljubljani. Preprost mavzolej ima korenine v egiptovski arhitekturi. Mozaični okras s sinovim portretom in Kristusovo glavo s sinovimi portretnimi potezi je pripravila Helena Vurnik. Zadnje večje Vurnikovo delo je projekt uršulinskega samostana in cerkve v Rimu (1967-1968), ki pa je ostal le v maketi. Ivan Vurnik je v sedemdesetih letih umrl 8. aprila 1971 v Radovljici.

Vurnikovo zapuščino (načrte, skice in korespondenco) hrani Muzej za arhitekturo in oblikovanje v Ljubljani. Leta 1992 je bil v Radovljici organiziran strokovni posvet o Vurnikovem življenju in delu. Leta 1994 je izšel zbornik Ivan Vurnik - Slovenski arhitekt, januarja 1995 je bila na ogled retrospektivna razstava o Vurniku v Cankarjevem domu. Leta 2008 je Vurnikov rojstni dan postal praznik Krajevne skupnosti Radovljica. 8. aprila 2011 so 40-letnico arhitekta smrti na Brezjah počastili s sveto mašo in slovensko akademijo.

Vurnik se je 1957 upokojil in umaknil v Radovljico. Leta 1961 mu je profesorski zbor Tehnične visoke šole na Dunaju podelil Prechtlovo medaljo; 1966 je prejel Prešernovo nagrado za prispevek k razvoju slovenske arhitekture; 1970 so ga imenovali za častnega občana Radovljice.

RAZMISLEK

Snovanja

Kje je pravzaprav Slovenija? Le malo tujcev ve, kam jo umestiti na zemljevidu sveta; Američani jo pogosto postavijo kar nekam na mejo z Rusijo ali med nekdanje sovjetske republike, številni Evropejci pa jo nenehno zamenjujejo s Slovaško ali kako baltsko republiko. In niso redki, ki jo še danes, ko je že dvajset let neodvisna in samostojna država, uvrščajo v nekdanjo, zdavnaj neobstoječo Jugoslavijo.

Slovenija za Luno

DRAGO BAJT

Geografi uvrščajo Slovenijo v Srednjo Evropo, na območje med Severnim in Baltskim morjem na severu in Sredozemljem na jugu. Poudarjajo narodnostno mešanost in prehodnost tega območja, torej mešanje različnih germanskih, slovanskih in romanskih prvin. Za temeljno sociografsko značilnost Srednje Evrope imajo gostoto poseljenosti, razvito infrastrukturo v starih mestih, trgih in gručastih vaseh na podeželju in dokaj visok življenjski standard, zlasti v osrednjem in zahodnem delu (Nemčija, Švica, Avstrija). Vzhodni del (Poljska, nekdanja Vzhodna Nemčija, Češka, Slovaška, Madžarska, Slovenija in Hrvaška), ki je po drugi svetovni vojni imel večinoma socialistično družbeno ureditev, pa se pospešeno trudi dohiteti razviti zahod in se čim hitreje približati velikemu idealu: Zahodni Evropi. To mu počasi uspeva, nekaterim državam hitreje, drugim počasneje; Slovenija zadnji čas zaostaja, potem ko je bila nekaj let vodilna socialistična dežela.

Kot je razvidno, je geografsko-zgodovinski položaj Slovenije trdno določen z njenim položajem v osrčju Evrope. Njena zgodovinska usoda je bila ves čas odvisna od nemštva. Prva državna tvorba "Praslovenec", Karantanija, je bila na ozemlju med Alpami in Panonijo, v današnji Avstriji, in je, vsaj kulturno, prek Koroške že segala tudi na ozemlje današnje Gorenjske. Tisočletje se je iz nemških mejnih grofij oblikovala državna tvorba, ob ris prihodnje države iz slovenskih dežel, ki so se ves čas ohranjale sredi nemško-italijanske okolice, naslanjale pa zlasti na južnoslovanske sosedje. Tako se je Slovenija nazadnje izoblikovala v okvirih Avstro-Ogrske, dokler se ni po lastni volji združila s Hrvati in Srbi ter ostala južnoslovanska politična tvorba vse do razpada Ju-

goslavije leta 1991. Že od druge svetovne vojne naprej se je nagibala na Zahod in pripadala zahodni vplivni sferi, kar se je z osamosvojitvijo dokončno potrdilo. Sodobna Slovenija kot del Srednje Evrope nedvomno teži h kulturnemu Zahodu.

Slovenska kultura je bila vseskozi vezana na slovensko jedro. Tako so najzgodnejša cerkvena besedila od 8. prek 11. vse do 15. stoletja (*Brižinski spomeniki*, *Rateški* in *Stiški rokopis* idr.) prevodi nemških izvirnikov v staro cerkveno slovensščino s številnimi narječnimi posebnostmi. Trubar je slovensščino povzdignil v samostojen knjižni jezik z mnogimi elementi sosednje nemščine in italijanščine; taka je vstopila med slovanske jezike. Čeprav ji je po eni strani najbližja hrvaščina (kajkavščina), in čeprav si je v obdobju skupnega življenja z drugimi jugoslovanskimi narodi nakopičila tudi obilico srbske leksike (v administraciji, šolstvu, politiki, vojski), je neizpodbitno, da ima celo množino prevzetih besed iz zahodnoslovanskih jezikov, predvsem češčine, pa tudi skoraj toliko izvorno nemškega besedja kakor češčina ali poljščina. Tudi to kaže, da položaj slovensščine med slovanskimi jeziki ni enoumno jase: ostaja nekje na sredi med jugom in zahodom. Zato je razumljivo, da se je tudi pri nas izoblikoval kulturni krog Srednje Evrope, zlasti med književniki (Kovačič, Jančar); in ni naključje, da je prav pisatelj Peter Handke, rodovno navezan na koroške Slovence, ta pojem posmehljivo označil za meteorološki pojav.

Po vseh zgodovinskih in kulturnih izkušnjah je potem takem bolj ali manj jasno, da je slovenska usoda trdno povezana z usodo Srednje Evrope in prek nje z evropskim zahodom. Zaradi tega so se Slovenci tako z lahkoto odcepili od južnoslovanske države in se osamosvojili; balkanski način vladanja in mentaliteta roparskih vitezov nista bila v skladu s srednjeevropskim lepodušjem. Prav-

zaprav so številni Slovenci že po razpadu Avstro-Ogrske terjali avtonomijo in se upirali življenju v trodinini plemenski skupnosti Kraljevine SHS; a vabljivost slovanstva nasproti stoletnemu nemštvu je bila tedaj še privlačnejša. Drugič se je pokazal odpor do velikega brata z Vzhoda po drugi svetovni vojni; na diktat so realistične stvarnosti so bili posebej občutljivi umetniki, ki so pod pritiskom politike le za kratek čas prisegli na prapor socialnega naročila in utilitarnosti. Ljubezen do ruščine in Rusov ni bila nikdar posebej topla, kar priča, da se sami nikakor nočemo videti v Vzhodni Evropi, kamor nas pogosto potiska prav svetovni Zahod. Smešno je bilo torej nedavno glasovanje o prihodnjem nestalnem članstvu Slovenije v Varnostnem svetu OZN, kjer smo - po kakšnih merilih? - tekmovali z Madžarsko in Azerbajdžanom za barve Vzhodne Evrope.

A takšne stvari se kar prepogosto ponavljajo. Značilne primere - ki bi bili žalostni, če ne bi bili groteskno smešni - postavlja Slovenija v Vzhodno Evropo (in celo na Bližnji vzhod!) najdemo na področju športa in zabavne kulture; pri tem je slovensko značilno in povsem v skladu z narodnim značajem ljudstva kočijažev in hlapcev to, da se tega sploh ne zavedamo, kaj šele, da bi se čemu uprli. Že leta, tudi po osamosvojitvi Slovenije, voljno sodelujemo v različnih balkanskih regionalnih ligah, kot da se nikakor ne bi mogli posloviti od nekdanjih hegemonov. Sodelujemo tudi v vseh mogočih evropskih športnih tekmovanjih, kjer nastopajo moštva iz Izraela; doslej še nisem slišal pametnih razlogov, zakaj naj bi bil Izrael evropska država. Največja smešnica zadnjih let pa so tekmovanja za pesem Evrovizije; ta so se - po zaslugi vodstva evropskih televizij - spremenila v praktično tekmo evropskih in azijskih držav, kako konkurirati glasbi tretjega sveta. Brez sence dvoma - in tudi brez

Avstro-Ogrska leta 1914: v njej je bila tudi današnja Slovenija.

Srednja Evropa danes: Slovenija ima v njej svojo državo.

upa zmage - se Slovenija spopada z državami Bližnjega vzhoda in Kavkaza, resno prepričana, da soustvarja evropski glasbeni okus, ki ga na Evroviziji krojijo klike jezikovno, politično in versko povezanih držav Evrazije. Jasno, da brez vsakršnega uspeha, saj v tekmi ne zmaguje glasba, temveč globalni okus preprostih množic polikulturalnega sveta, podložen s političnimi interesi in podmazan z opranim denarjem.

Kje je torej Slovenija - za nas same? V Evropi, v Aziji, na Marsu? V Vzhodni Evropi ali na zahodnem Balkanu? Pa ne da res v Srednji Evropi? Zdi se, da nam je čisto vseeno, kam nas kdo vtakne; saj smo vendar svetovljani, držav-

ljani sveta! Dejstvo je, da marsikateri, morda celo večinski Slovenec, ne pozna mesta svoje domovine v svetu. Za marsikoga je Slovenija vsepovsod, od Evrope do Azije, od Vzhoda do Juga. To pa pomeni nikjer. Bržkone smo za Luno. Slovenci namreč vse preradi pozabljam, da se bomo morali sami postaviti tja, kamor spadamo, torej v Evropo. In tega ne bomo storili tako, da bomo posnemali vse in vsakogar, temveč tako, da bomo prinesli Evropo v sleherni slovenski dom. Nihče nas ne bo evropeiziral, če se ne bomo sami.

Slovenci pozabljam, da se bomo morali sami postaviti tja, kamor spadamo, torej v Evropo. In tega ne bomo storili tako, da bomo posnemali vse in vsakogar, temveč tako, da bomo prinesli Evropo v sleherni slovenski dom. Nihče nas ne bo evropeiziral, če se ne bomo sami.

Nedavne volitve v Nikaragvi so potekale v znamenju mirovniške in hipijevske ikonografije. Volitve je kot član misije Evropske unije opazoval tudi naš sodelavec.

Nad vsem skupaj je revolucija

MARKO JENŠTERLE

z zvočnikov je odmevala melodija znane skladbe Stand By Me Bena E. Kinga, javnosti bolj poznana v izvedbi Johna Lennona. Ampak besedilo je bilo v španščini in drugačno. Izvajalci so peli o tem, da bo zmagala Nikaragva. Uradna predvolilna skladba stranke Sandinistične fronte narodne osvoboditve (FSLN) je prej spominjala na hipijevska srečanja kot na resne predvolilne spopade.

Letošnje volitve v Nikaragvi v svetu niso postale znane le po tem, da so vladajoči sandinisti brez najmanjših zadržkov zatirali opozicijo in kršili volilna pravila, ampak tudi po kršitvah mednarodnih avtorskih pravic. Lastniki pravic pesmi Stand By Me so namreč protestirali, ker jih ni nihče vprašal, ali je skladbo mogoče uporabiti v strankarske namene, kaj šele, da bi jim za to plačal. Pa ni nič pomagalo. Sandinisti so jo vrteli še naprej, kot tudi številne druge svetovne hite, v katerih so predelali besedila in z njimi propagirali svojo stranko. Med navdušujočo množico so se prepletale skladbe skupin The Beatles, Boney M in še marsikoga drugega. Predvolilna ikonografija je bila bolj podobna kakšnemu Woodstocku kot političnemu srečanju v Ma-

nagvi, mestu, v katerega so bila v sedemdesetih in osemdesetih letih uprte oči vsega sveta. Tudi naše tedanje jugoslovanske. Nikaragva je bila po Kubi naslednji dokaz, da je socializem mogoč tudi v Latinski Ameriki. Hkrati je bila to revolucija z izjemno visoko kulturo. Ob predsedniku Danielu Ortegi sta bila visoko na oblasti dva znamenita pisatelja. Sergio Ramirez je postal podpredsednik države, duhovnik in pesnik Ernesto Cardenal pa kulturni minister. Predvsem slednji je v osemdesetih letih Nikaragvo naredil za kulturni center sveta, saj so k njemu hodila tako zveneča imena, kot so Jevgenij Jevtušenko, Graham Greene, Gabriel Garcia Marquez, Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Jean Ziegler, Margaret Randall, Noam Chomsky, Salman Rushdie, Julio Cortazar, Mario Benedetti, Mario Vargas Llosa in še mnogi drugi. Ko so se vračali v svoje domovine, so v knjigah in člankih pisali hvalnice sandinistični revoluciji.

Od vsega tega je danes ostalo le nekaj melodij popularnih pesmi s prirejenimi političnimi besedili. Nikaragva je pozabljena od sveta. Kolegica Lucero Millan, direktorica tamkajšnjega gledališkega festivala, ki se je iz Mehike konec sedemdesetih let prišla borit v Nikaragvo,

mi je dejala: "Nekoč so sem prihajala najbolj zveneča imena sveta, ampak, ko se je revolucija končala, so vsi odšli. Le redki smo ostali in se še naprej borimo za kulturo, s katero je vsak dan slabše." Na območju Nikaragve se namreč ne odvija več spopad komunizma z Združenimi državami Amerike, saj vodstvo sandinistične stranke z levico nima več ničesar skupnega. Daniel Ortega je s svojo soprogo Rosario Murillo, ki je sicer res pesnica, postal eden glavnih kapitalistov v državi. Javnost njegove soproge ne pozna po njeni literarni dejavnosti, ampak po tem, da je njegova uradna govornica in iz ozadja vodi vso politiko. Njunih osem otrok danes obvladuje večino najpomembnejših nikaragovskih medijev, družina pa si je v dolgih letih nakopičila toliko kapitala, da so nekdanje ideje o enakosti in boju proti revščini samo še farsa. Ni naključje, da Sergia Ramirez in Ernesta Cardenala ni več ob Danielu Ortegi. Stvari so še hujše. Ernesta Cardenala so izgnali z njegovega otoka Solentiname na jezeru Nikaragva, na katerem je nekoč v svoji skupnosti združeval ljudske umetnike in vrhunske svetovne intelektualce. Njegovo skromno cerkev so pred kratkim oskrunili z žaljivimi grafiti. Za vsem skupaj stoji

nek nemški priseljencec, ki se je navezal na sandinistično oblast in hoče zdaj legendarni Solentiname tržiti kot turistično atrakcijo.

Dobro zrežirana zmaga

Nikaragve s svojimi teksti nekoč niso podpirali le svetovni literati, ampak tudi glasbeniki. Sandinistična revolucija je bila svojevrsten glasbeni navdih. V sami državi sta jo opevala brata Carlos in Luis Enrique Mejia Godoy, ki danes vodita družinsko gostilno in v njej ob koncu tedna prepevata turistom. Z Luisom Enriquejem sva se nekaj dni pred volitvami dobila v pavzi med njegovim nastopom. Spominjal se je časov, ko je tudi Jugoslavija podpirala njihovo revolucijo. "Volili bomo za mir," je nato prepeval z odra. Sporočilo je bilo jasno. Sandinisti so mirovniško hipijevsko ikonografijo zgovorno vključili tudi v druge dele volilne propagande. Na predvolilnih propagandnih majicah njihove stranke je bil ob sloganu "Ljubezen, mir, življenje" natisnjen še prepoznaven mirovniški znak.

V Nikaragvi so vladajoči sandinisti že mesece pred volitvami pripravljali svojo zmago. Daniel Ortega je najprej za predsednika državne volilne komisije ustoličil prijatelja Roberta Rivasa Reye-

sa, ki si je po revoluciji med drugim nakopičil številne nepremičnine v Kostariki, luksuzne avtomobile in si kupil tudi tri letala. Vse to s plačo 5000 dolarjev na mesec. V njegovih vilah so nekaj časa živeli otroci Daniela Ortege. Tudi opozicija, ki rezultatov volitev noče priznati, je sicer na pomoč poklicala različne glasbenike, ki so snemali pesmi in opevali korupcijo v državi, ampak njihova besedila so sandinisti hitro preglasili. Opozicijske stranke menijo, da so bile volitve že v osnovi nezakonite. Daniel Ortega je najprej volilna pravila popravil tako, da se lahko na volitvah zmaga že s 40 odstotki glasov, potem pa mejo celo znižal na 35 odstotkov, če drugouvrščeni za zmagovalcem zaostaja za več kot 5 odstotnih točk. Najbolj pa je njegove nasprotnike pred volitvami zmotila presoja ustavnega sodišča, ki je Ortegi dovolilo vnovično kandidiranje za predsednika, čeprav po ustavi drugi mandat ni možen. Ustavno sodišče je namreč ugotovilo, da je "ustava neustavna", saj je nad vsem skupaj revolucija, ki lahko v svojem imenu postavlja pravni sistem. Zdaj, ko so sandinisti tudi v kongresu dobili absolutno večino, bodo ob živahnih zvokih na novo komponiranih revolucionarnih pesmi popravili še ostale neprijetne zakone.

Ustavno sodišče je Ortegi dovolilo vnovično kandidiranje za predsednika, čeprav po ustavi drugi mandat ni možen. Ustavno sodišče je namreč ugotovilo, da je "ustava neustavna", saj je nad vsem skupaj revolucija ...

Volilne podobe iz Nikaragve, novembra 2011 | Foto: Marko Jenšterle

Jeseni je izšel tretji del stripovske sage Meksikajnarji avtorjev Zorana Smiljanica in Marijana Pušavca. Glavni junak Anton Brus se je z Maksimiljanovo vojsko znašel na mehiških tleh. Brali boste zgodbo, ki zapelje, in gledali slike, ki so prave majhne mojstrovine.

Prešeren v mehiški puščavi

ZORAN SMILJANIĆ, STRIPOVSKI AVTOR

IGOR KAVČIČ

Po prvih dveh delih *Miramar in Laibach* in kot običajno predhodnem izhajanju v reviji *Mladina* (med novembrom 2010 in julijem 2011) je izšel tretji del stripovske sage *Meksikajnarji z naslovom Meksiko!* Je še v mislih načrtovanih pet delov?

"Ja, plan izgradnje avtoceste nekoliko zamuja, hehe ... Seveda sta v načrtu še dva dela. Ko je leta 2006 izšel prvi del, sva z Marijanom načrtovala, da bodo albumi izhajali na približno leto in pol, vseh pet torej nekako v osmih letih, a se je strip izkazal za zahtevnejši zalogaj, kot sva sprva mislila. Res sva v zaostanku, a sva pri delu pokazala vso resnost, natančnost in zavzetost, tako pri zgodbi kot risbi.

Eden od razlogov za zamudo pa je tudi ta, da se od stripa pri nas ne da dostojno živeti in moram zato, da si lahko vzamem leto za Meksikajnarje, risati komercialne projekte. Ta strip je namreč produkt ljubezni, entuziazma in želje povedati to malo znano zgodbo o Slovencih v Mehiki. Ko rišem strip, se mu povsem posvetim. Takrat grem v nekakšno osamo, ko zavračam večino drugih naročil in komuniciram samo s svojimi stripovskimi junaki, se z njimi družim, se celo v sanjah pogovarjam z njimi. Ves čas sem na preži, na lovu za idejami, kako kakšen prizor bolje povedati in zrežirati. Ko je strip enkrat narisana, sem izčrpan, naveličan in moje junake mirno brcnem iz hiše. Čez nekaj časa pa spet začnejo trkati po okenski šipi in sitnariti, naj jih spustim noter."

Sta prvi in drugi del razprodana?

"Drugi del je razprodan v celoti, prvega, ki je bil hkrati z izidom drugega ponatisnjen, pa je še mogoče dobiti."

Od kod želja v strip spraviti zgodbo, ki na prvo in najbrž tudi drugo in tretjo žogo širšemu občinstvu ni poznana in v današnjem času zagotovo ni tako atraktivna, kot bi bili recimo kakšni Poslednji tajkuni v Stožicah ...

"Gre za izpolnitev nekega davnega otroškega sna. Poleg tega se nama je zdela zabavna ideja o združitvi žanra vesterna in Slovenije, kar je precej bizarna kombinacija. Vestern imam rad, Slovenijo pa poznam. Mogoče ne vem za vse detajle o konjih, pištolah, psihologiji divjega zahoda, vem pa, kako razmišlja Slovenec, če ga postaviš v mehiško puščavo."

Puščave v tretjem delu stripa res ne manjka ...

"Tudi v četrtem je bo veliko. Puščava je bila pravzaprav najin začetni motiv. Z Marijanom sva se vseskozi veselila trenutka, ko se bo junak Anton Brus znašel sam v puščavi. V precej brezupnem položaju, ko se mora soočiti sam s seboj. Ko pokoplje prijatelja Ivana, v žepu otipa Prešernove poezije ..."

... in začne brati ...

"... pesem, ki jo je Prešeren napisal v spomin prijatelju Matiju Čopu ob njegovi smrti. Če postaviš Prešerna v kontekst mehiške puščave in ga tam bere tvoj glavni junak, dobi pesem povsem novo dimenzijo, novo vrednost ..."

Prešernova poezija v mehiški puščavi, se vam ne zdi to preveč stripovsko?

"Saj je v stripu vse mogoče, mar ne? Zdelo se nama je dobra domislica, da verzi narežemo velikega pesnika zazvenijo tam nekje daleč, sredi peska, pod žgočim soncem, kjer ni nikogar, razen klopotič, škorpionov in mrhovinarjev ..."

Sama zgodba je daleč od prislovično puste puščave. Gre za dve zgodbi cesarja Maksimilijana in slovenskega vojaka Toneta Brusa, vsakega s svojimi razlogi, zakaj se je podal v Mehiko. Kako pri zgodbi sodelujeta z Marijanom Pušavcem?

"Pred vsakim delom stripa se dobiva pri njem doma in kakšen teden stresava ideje. Ker je osnovna zgodba že postavljena, si zamisliva in zapiševa okvirno razporeditev prizorov, dogodke, dialoge. Pri kreiranju in sestavljanju prizorov sva prava obrtnika: žagava, vrtava, piliva,

Kranjčan Zoran Smiljanic je nedvomno eden najuglednejših slovenskih avtorjev stripa. | Foto: Ivan Smiljanic

lepiva, brusiva, sestavljava, rušiva in spet 'jovo nanovo', dokler zadeva ne stoji. Mora biti funkcionalna in lepa hkrati, kot nočna omarica. Mora biti razumljiva in skrivnostna hkrati. Veliko se pogovarjava, pregovarjava, prigovarjava drug drugemu in zagovarjava svoje ideje. Proces je zahteven in zabaven hkrati, blebetava o najbolj intimnih stvareh, ustvarjava nekaj, česar še ni bilo. To je dober občutek. Ko imava enkrat scenosled, jaz narišem *storyboard* (zgodba v slikah, slikoris), Marijan pa napiše dialoge, ki jih v nadaljevanju še dodatno piliva, se greva nekakšen ping pong, dokler nisva oba zadovoljna. Marijan je besedni, jaz pa bolj vizualni tip in vsak mora opraviti svojo domačo nalogo. Tako po enem letu nastane šestinšestdeset ročno pobarvanih strani, kar mogoče niti ne zgleda veliko, a lahko rečem, da je za tem veliko trdega dela. Generalno gledano morajo biti zgodba in risbe jasne in razumljive za vsakogar, je pa v stripu tudi nekaj subjektivnih, odštekanih elementov, ki jih bodo bralci morali odkriti sami, odvisno, kako dobro znajo brati strip."

Na kakšno stripovsko bralstvo stavite?

"Bralce od 15 let naprej, od najstnikov do zrelih bralcev,

ki jih zanima zgodovina, hkrati pa jim ne manjka pustolovskega duha. Tudi, ko sva bila z Marijanom mulca, sva si predstavljala, da bi želela brati nekaj takega. S stripom sva poskušala zadovoljiti malega Marijana in Zorana. Sicer pa stripa ne berejo zgolj stripoljubci, ampak tudi slavisti, zgodovinarji ..."

In preverjajo, če sta v zgodbi in podobah v njem dovolj kompetentna ...

"Za kompetentnost skrbi tudi kak dober meter knjig na temo Maksimilijana, Meksikajnarjev, Mehike v drugi polovici 19. stoletja ... Leta 1994 sem s tem namenom odpotoval v Mehiko, iz nemščine sem dal prevesti knjigo o Maksimiljanovi ekspediciji, imam nekaj knjig o vojaških uniformah iz tistega časa, pa dragoceno knjigo litografij mehiških mest iz 19. stoletja ... Dokumentacije imam toliko, da bi se z njo lahko grel celo zimo ..."

Letos jeseni ste poleg izdaje tretjega dela *Meksikajnarjev*, "objavili" še strip na spletnem portalu *Državnega zbora*, pri *Striparnici Buch* pa je izšel tudi ponatis vašega kulturnega stripa iz konca osemdesetih let, *Hardfuckers* ...

"Ustava v stripu je bil skupni projekt državnega

zbora in ustavnega sodišča ob dvajsetletnici slovenske ustave. Pripravili so ustavo za slepe, gluhe in skrajšano ustavo v stripu za višje razrede osnovne šole. Delati za državo je nekaj povsem drugega, kot pa risati lasten strip. Dolgočasen in abstrakten jezik, v katerem je napisana ustava, sem moral narediti zanimivega in razumljivega za mlade, pri tem pa so mi ves čas škilili čez ramo različni strokovnjaki za ustavno pravo, ki so skrbno tehtali vsako mojo besedo, vejico in piko. Lahko rečem, da je bilo veliko radiranja in popravljanja. Zame je bila to povsem nova izkušnja: kljub strogo omejeni svobodi sem moral iz vsega iztisniti nekaj ustvarjalnega soka in občasno mi je to celo uspelo. Odzivi so različni, večinoma pozitivni, nekateri na forumih kritizirajo prepad med zapisano besedo in resničnostjo, kar tudi drži ...

Čisto druga pesem pa so *Hardfuckers*, ki so jih ob 20-letnici prve izdaje znova izdali v trdi vezavi, ker je Mladina integralna izdaja iz leta 1999 že zdavnaj pošla. V spomin na stare dobre čase, ko smo se borili za demokracijo, pravično družbo in enakost, dobili pa ... A smo se za to borili?!"

"Gre za izpolnitev nekega davnega otroškega sna. Poleg tega se nama je zdela zabavna ideja o združitvi žanra vesterna in Slovenije, kar je precej bizarna kombinacija. Vestern imam rad, Slovenijo pa poznam."

RADOLJŠKI

GG

PRILOGA GORENJSKEGA GLASA

Glasovi izletniki so se odpravili v Prekijo. Več na strani 37. / Foto: AB

KULTURA

SAMA ZARIŠE SVOJE MEJE

Rada Panič je dvaindvajsetletna študentka Ekonomske fakultete v Ljubljani, ki se v prostem času prelevi v nadarjeno risarko. Doslej je bil njen talent skrit v umetniški mapi.

34

AVTOMOBILIZEM

SEDENJE NA DVEH STOLIH NAENKRAT

Opel Zafira Tourer povečuje gnečo med enoprostorskimi avtomobili.

35

LJUDJE

BUČNA STRAST

Tokrat so se Glasovi izletniki odpravili v Prekijo. Okušali so bučno olje, se posladkali s čokolado z bučnimi semeni in se kopali v Biotermah. Radovljiški otroci pa so spoznavali svet glasbe. / Foto AB

37

TOREK_27. 12. 2011

KULTURA

SAMA ZARIŠE SVOJE MEJE

LESCE

Koncert MPZ Triglav

Jutri, v sredo, 28. decembra, ob 18.30 bo v cerkvi Marijinega vnebovzeta v Lescah Božično-novoletni koncert Moškega pevskega zbora Triglav iz Lesc. Zbor je v goste povabil tudi Pevsko društvo Triglavski zvonovi Dovje-Mojstrana pod vodstvom Metke Magrič. I. K.

Rada Panić je dvaindvajsetletna študentka Ekonomske fakultete v Ljubljani, ki se v prostem času prelevi v nadarjeno risarko. Doslej je bil njen talent skrit v umetniški mapi.

Tjaša Kržišnik

Simpatična Bohinjka že od majhnih rok rada riše, vendar pri likovnem pouku nikoli ni imela velikih možnosti, da bi svoj talent tudi razvijala. Kot nam Panićeva pojasni, so bile ure zasnovane raznoliko in posledično ni imela priložnosti pogosto risati. Spominja se, kako je v zadnjem letniku srednje šole sama začela brskati po spletnih straneh velikih umetnikov, občudovala njihove portrete in takrat tudi začela risati. Kot vsak začetnik tudi sama ni vedela veliko o tehnikah, primerem papirju, svinčnikih, vendar če je želja, je vse mogoče in s tem se strinja tudi mlada umetnica. Od prvega portreta, narisane s tehničnim svinčnikom, je skozi leta ustvarjanja osvojila tudi slikarski material in pripomočke. Danes kupuje točno določen papir, odkrila pa je

Mlada risarka Rada Panić s svojim najljubšim portretom

tudi svinčnike, ki se zlijejo z njeno roko.

Zelo rada riše portrete, saj jo znova in znova pritegnejo človekove oči, nos, gubice ali nasmeh. Takrat si namesti slušalke, zavrti kakšno pesem skupine Coldplay, ali pa Boba Dylana, mogoče Tupaca in se včasih za več ur prepusti zanimivim linijam, ki nastanejo izpod njenega svinčnika.

Pozitivni odzivi njenih prijateljev na njene risbe zaenkrat še niso prerasli v kaj več kot v izobešene portrete na stenah Ekonomske šole Radovljica. Se mlada umetnica kaj spogleduje z idejo o samostojni razstavi? "Občutek, ko te nekdo pohvali in ceni tvoje delo, je res lep, vendar mislim, da še nisem dovolj dobra in slikarsko dovršena za tak podvig. Sem še preveč "zelena" v umetniškem svetu in mislim, da se moram še veliko naučiti, preden bom pripravljena na kaj takega," je skromno pripomnila Panićeva.

Veseli december v Kranju 2011

MEDNARODNA RAZSTAVA JASLIC
17. 12. - 6. 1. 2012 v rovih pod starim Kranjem

BOŽIČNO NOVOLETNI SEJEM
19. - 31. 12. na Glavnem trgu

PRAVLJIČNA DEŽELA IN OBISK DEDKA MRAZA
27. - 30. 12. ob 18. uri na Glavnem trgu

SILVESTROVANJE 31. 12.
Za najmlajše s čarovnikom Gregom
Ob 12. uri na Glavnem trgu

NUŠA DERENDA, OGNJEMET
Od 22. ure na Slovenskem trgu

www.tourism-kranj.si

LAŽJI SUDOKU

5	3			9	6		4
1		4				8	6
		9		1			3
					1	7	
			7	8		2	6
3		2	5				
8	4			7			
		5				9	4
	9		2	5			8

Rešitev:

9	5	7	1	4	2	1	6
7	2	6	9	1	5	8	3
5	2	1	6	7	9	5	8
8	6	7	2	9	5	1	3
6	1	9	7	8	1	5	4
4	5	2	7	8	9	6	3
6	9	3	5	2	4	7	1
1	7	2	9	6	8	3	5

TEŽJI SUDOKU

4					3		9	5
		8						
			1	7		8	4	
	6		5					9
	8	5				6	3	
3					2		7	
	4	7		6	5			
						4		
6	9		3					

Rešitev:

9	5	7	1	4	2	1	6
7	2	6	9	1	5	8	3
5	2	1	6	7	9	5	8
8	6	7	2	9	5	1	3
6	1	9	7	8	1	5	4
4	5	2	7	8	9	6	3
6	9	3	5	2	4	7	1
1	7	2	9	6	8	3	5

Navodilo za reševanje: v kvadrate vpišite števila od 1 do 9 tako, da se ne bo nobeno število ponovilo ne v vrstici ne v koloni ne v enem izmed odebeljenih devetih kvadratov.

Sestavila: P. F.

KRANJ

Perpeetum Jazzile napolnili Glavni trg

Tradicionalni predbožični koncert brčkone najpopularnejše slovenske vokalne skupine Perpeetum Jazzile je v petek na Glavni trg privabil množico Kranjčanov (na fotografiji), ki so neizmerno uživali ob najbolj znanih skladbah v izvedbi PJ. Njihov nastop je bil obarvan dobrodelno, saj so na Zavodu za turizem in na Fakulteti za organizacijske vede ob tem zbirali embalirano hrano za družine v stiski. I. K. / Foto: Matej Slabe

AVTOMOBILIZEM, KINO

SEDENJE NA DVEH STOLIH NAENKRAT

Opel Zafira Tourer povečuje gnečo med enoprostorskimi avtomobili.

Matjaž Gregorič

Nemški Opel ima na cestah novo orožje za mešanje kart v razredu srednje velikih in večjih enoprostorcev. Nova Zafira Tourer namreč s 4,57 metra zunanje dolžine sega kar v dve velikostni kategoriji, saj sedanjo Zafiro, ki bo še ostala v prodaji, dolžinsko prekaša kar za 19 centimetrov. Zafira Tourer se oblikovno nekoliko naslanja na svojo manjšo sestro, še bolj pa na nove Oplove oblikovalske smernice, kar na primer dokazujejo žarometi v obliki bumeranga, značilna maska hladilnika in drugi elementi. Prostornosti v potniški kabini ne manjka, sedeži so razporejeni v treh vrstah, zadnji dve se elegantno zložita v karoserijsko dno. Prtljažnik se razteza od 152 do vmesnih 710 in razkošnih 1860 litrov, kadar so zadaj zloženi vsi sedeži. Pri boljših nivojih opreme

udobje izboljšuje zložljiv srednji sedež in razmik stranskih v drugi vrsti. Zafira Tourer vozniku (pretežno za doplačilo) ponuja še precej asistenčnih sistemov, na primer prilagodljive žaromete s samodejnim delovanjem, obveščanje voznika o prepoznanih prometnih znakih in svetovalni parkirni sistem in tako

naprej. Med dodatno opremo je tudi nosilec za kolesa, imenovan flex fix, ki je skrit v zadnjem odbijaču. Pogonu so namenjeni štirje bencinski in dva turbodizelska motorja, oziroma njihove izvedbe, pri bencinskih je osnovni 1,8-litrski (85 kW/115 KM), ki se mu pridružuje še močnejši (103 kW/140 KM), nato sledi-

ta dva 1,4-litrska z dodanim turbinskim polnilnikom (88 kW/120 KM in 103 kW/140 KM). Oba turbodizla sta 2,0-litrska in imata različno zmogljivost (96 kW/130 KM in 121 kW/165 KM), sčasoma se jima bo pridružil še šibkejši. Po uradnem ceniku najcenejša Zafira Tourer stane 21.830 evrov.

GARMIN TUDI LETOS USPEŠNO

Matjaž Gregorič

Podjetje Geoset iz Šenčurja, na slovenskem trgu zastopa in uvaža navigacijske naprave Garmin, je letos doseglo pričakovani promet v višini štiri milijone evrov. Podjetje beleži rast prodaje v vseh segmentih, največji na področju navtike, zahvaljujoč tudi sodelovanju s slovenskima izdelovalcema plovil Elan in Seaway group. Letos so sledili dosednji dinamiki prodaje in prodali največ cestnih navigacijskih naprav, sledijo fitness, navtične in ročne. V Sloveniji

letos beležijo že več kot 160 tisoč uporabnikov Garminovih naprav. Za prihajajoče leto podjetje napoveduje prisotnost na širšem trgu uporabe GPS naprav. Že letos so

predstavili naprave za različne vrste sledenja. Novosti pri kartografiji so boljša pokritost držav bivše Jugoslavije, več kot 10,2 milijona kilometrov pokritosti z novimi ce-

stami, 4,9 milijona priljubljenih točk in več prenovljenih naslovov za pokritost Portugalske, Belgije, Irske in Turčije. Pri napravah je mogoče brezplačno v 90 dneh od prvega vklopa naprave opraviti nadgradnjo kartografije, za licenco za doživljenjsko nadgrajevanje pa je treba odšteti 99 evrov. V začetku prihodnjega leta bo na voljo prenovljena celotna serija cestnih naprav serije Nüvi. V prihodnje Garmin načrtuje intenzivnejši prodor na avtomobilski trg, kjer želijo igrati tudi vlogo dobavitelja navigacijskih sistemov za prvo vgradnjo.

KINO SPORED

KOLOSEJ DE LUXE, KRANJ (CENTER)

Torek, 27. 12.
14.10, 16.40, 19.00, 21.20
PISMA SV. NIKOLAJU
18.20, 21.00 SHERLOCK HOLMES: IGRA SENC
19.10, 21.50
MISUJA NEMOGOČE - PROTOKOL DUH
14.20, 16.20 ARTHUR BOŽIČEK
13.40, 15.30, 17.20 ALVIN IN VEVERIČKI 3

Sreda, 28. 12.
14.10, 16.40, 19.00, 21.20
PISMA SV. NIKOLAJU

18.20, 21.00 SHERLOCK HOLMES: IGRA SENC
19.10, 21.50
MISUJA NEMOGOČE - PROTOKOL DUH
14.20, 16.20 ARTHUR BOŽIČEK
13.40, 15.30, 17.20 ALVIN IN VEVERIČKI 3

PLANET TUŠ, KRANJ

Torek, 27. 12.
14.10, 18.50, 21.20 PISMA SV. NIKOLAJU
13.10, 18.10, 21.00
MISUJA NEMOGOČE - PROTOKOL DUH
11.25, 14.05, 18.45, 21.25
SHERLOCK HOLMES: IGRA SENC

11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00
ALVIN IN VEVERIČKI 3, sinhroniziran
20.30 SILVESTROVO V NEW YORKU
11.05, 16.00 ARTHUR BOŽIČEK, sinhroniziran
11.50, 16.40 ARTHUR BOŽIČEK, 3D, sinhroniziran
19.10, 21.30
LJUBEZEN, TRAKTOR IN ROCK'N'ROLL
16.45 LE KAKO JI TO USPE?

Sreda, 28. 12.
14.10, 18.50, 21.20 PISMA SV. NIKOLAJU
13.10, 18.10, 21.00
MISUJA NEMOGOČE - PROTOKOL DUH

11.25, 14.05, 18.45, 21.25
SHERLOCK HOLMES: IGRA SENC
11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00
ALVIN IN VEVERIČKI 3, sinhroniziran
20.30 SILVESTROVO V NEW YORKU
11.05, 16.00 ARTHUR BOŽIČEK, sinhroniziran
11.50, 16.40 ARTHUR BOŽIČEK, 3D, sinhroniziran
19.10, 21.30
LJUBEZEN, TRAKTOR IN ROCK'N'ROLL
16.45 LE KAKO JI TO USPE?
Organizatorji filmskih predstav si pridružujejo pravico do spremembe programa.

PREHITITE VIŠJE TROŠARINE!!!

S 1.1.2012 se bodo v Sloveniji zvišale trošarine za vozila z dizelskim motorjem. Ne zamudite! Totalna razprodaja zaloga po likvidacijskih cenah samo še 4 dni!

Samo še

4 dni

SPORTAGE do 2.700 EUR ceneje!

pro.ceed do 2.000 EUR ceneje!

SOUL do 3.000 EUR ceneje!

SORENTO do 6.200 EUR ceneje!

www.kia.si

KIA - Največ za Vaš denar!

KMAG d.d., Leskoškova 2, Ljubljana, 01/58-43-333

MEDVODE: ČREŠNIK 01/361-22-50

KRANJ: NASMEH 04/235-17-77

BLED: AMBROŽIČ 04/574-17-84

Komb. porabe goriva: 4,3 - 8,8 l/100km, emisije CO₂: 113 - 209 g/km CO₂.

Vse ostale informacije o porabi goriva in emisijah CO₂ vozil najdete v priložni o varčni porabi goriva in emisijah CO₂, ki ga dobite na prodajnem mestu in na www.kia.si/emission. Ponudba velja do razprodaje vozil! Višine popustov so odvisne od modelov in opreme vozil modelno leto 2011 na zalogi. Popusti pri modelih cee'd so sestavljeni iz popusta za vozila ML2011 (400 EUR) ter Joker popustov v višini 1.600 EUR (Zaloga 700 EUR + Staro za novo 600 EUR + Krpan 300 EUR). Pogoji garancije so na voljo v garancijski knjižici vozila, oz. pri pooblaščenem zastopniku vozil Kia. Slike so simbolične. KMAG d.d., Leskoškova 2, Ljubljana.

DRUŽABNA KRONIKA

BUČNA STRAST

V petek so se Glasovi izletniki odpravili v Prlekijo. Okušali so bučno olje, se posladkali s čokolado z bučnimi semeni in kopali v Biotermah. Radovljiški otroci pa so spoznavali svet glasbe.

A. Brun, T. Kržišnik

Na poti do Sv. Jurija ob Ščavnici naletimo na Oljarno Kocbek, družinsko oljarno že od leta 1929. Glasove popotnike sta sprejela oče in sin, **Anton in Gorazd Kocbek**, v oljarni pa so jim pripravili pravo degustacijsko pojedino. Poleg hladno in toplo stisnjenih olj so lahko poskusili tudi domač namaz iz bučnih semen, pa salamo in čokolado z bučnimi semeni. Strinjali so se, da je bil okus olj tako dober, da bi dejansko

res potrebovali samo še vaniljin sladoled, da vidijo, kako izpade še ta tako opevana kombinacija.

Sledili sta kosilo in kopanje pri Mali Nedelji, potem pa vrnitev na Gorenjsko. Sicer bolj kopalni izlet je tokrat zanimivo dopolnilo novo znanje o bučnem olju, ki ga je z nami delil Gorazd in z veseljem tudi odgovarjal na zastavljena vprašanja. Za glasbeno razpoloženje je poskrbel Brane Dežman, ki je z veseljem raztegnil meh, domov pa so se Glasovci vračali prijetno utrujeni v večernih urah in večina vsaj z eno steklenico bučnega ali sonč-

ničnega olja omenjene oljarnice.

Enote vzgojno-varstvenega zavoda Radovljica pa so letos v znamenju glasbenega projekta. Izvajajo ga z namenom, otrokom čim bolj približati različne stile glasbe in jih seznaniti z glasbami vseh vrst in oblik. Oddelek vrtca Radovljica, ki ima igralnice v osnovni šoli, je tako sredi decembra otrokom pripravil prav poseben dan.

"Zjutraj nas je najprej obiskal dedek Mraz in nam prinesel darila. Otroci so se ga razveselili, se z njim slikali ter se s pesmijo Siva kučma poslovlili od dobrega moža, zatem

pa smo se peš odpravili do župnijske cerkve sv. Petra. Tam smo spoznali orgle, ki nam jih je predstavila orglarica **Lucija Grimani**, otroci pa so veselo pritiskali na tipke ter navdušeno poslušali prve zvoke iz cerkvenega glasbila," je povedala vzgojiteljica **Andreja Peternel** in hkrati pozdravila letošnji projekt. Po napornem dnevu je sledila pravljica in počitek, ob koncu dneva pa sta malčke obiskala tudi glasbenika **Gal in Severa Gjurin**, ki sta jih skozi pestro animacijo, kjer ni manjkalo otroških pesmic, plesa in spoznavanja glasbil, popeljala v čarobni svet glasbe.

Pri Kocbekovih sta nas sprejela oče in sin, Anton in Gorazd Kocbek. Gorazd nam je tudi predstavil tudi postopek pridobivanja olja. / Foto: AB

Degustacija različnih bučnih olj, čokolade, salame in namaza z bučnimi semeni je navdušila borbončice Glasovih potnikov. / Foto: AB

Harmonikar Brane Dežman / Foto: AB

Bioterme je predstavil animator Grega Rozman. / Foto: AB

Otroke sta v okviru glasbenega projekta obiskala glasbenika Gal in Severa Gjurin, ki sta jim pripravila zabaven in hkrati tudi poučen program. / Foto: TK

VRTIMO GLOBUS

Petnajstletni rekorder

Pred dnevi je komaj petnajstletnemu Kalifornijcu **Jordanu Romeru** v okviru projekta, s katerim je želel doseči sedem vrhov sveta, uspelo osvojiti najvišjo goro na Antarktiki z nadmorsko višino 4897. S tem je postal najmlajši planinec, ki mu je uspelo preplezati najvišje vrhove vseh sedmih celin sveta. Z novim rekordom je prehitel leto dni starejšega Britanca Georgea Atkinsona, sicer pa je Jordan pri desetih letih priplezal na Kilimandžaro, pri trinajstih pa na Mount Everest.

Visoka odpravnina

Ameriški igralec **Mel Gibson** (55) se je po tridesetih letih zakona ločil od Robyn, s katero ima sedem otrok. Ta poteza je igralca stala polovico premoženja, ki so ga ocenili na osemsto petdeset milijonov dolarjev. Pri reviji People so zapisali, da vrtoglavi znesek štejejo za najvišje ločitveno izplačilo v zgodovini Hollywooda.

Punčka za De Nira

Oskarjev nagrajenec **Rebert De Niro** (68) je pred dnevi že petič postal oče. S sedanjo ženo **Grace Hightower** (56) sta postala ponosna starša hčerke Helen Grace, ki je na svet prirojala s pomočjo nadomestne matere. Skupaj imata tudi trinajstletnega sina Elliota, De Niro pa ima iz prejšnjih zvez še Dreno (40), Raphaela (35) ter dvojčka Juliana in Arona (16).

Nujna operacija za princa

Britanski princ Filip (90) je bil sprejet v bolnišnico zaradi bolečin v prsih. Kot se je kasneje izkazalo, je bila za slabo počutje kriva zamašena arterija, ki so jo zdravniki že uspešno operirali. Kraljica Elizabeta je skupaj s svojimi otroki, princema Andrewom in Edwardom ter princeso Anno, že obiskala moža, poročajo v reviji People.

Decembra je Casino Tivoli Lesce praznoval peti rojstni dan. V ta namen so pripravili simpatično zabavo, izbrali pa tudi najlepšo med najlepšimi. Žal se med prve tri niso prebile Gorenjke. Prva spremljevalka je postala 20-letna Tara Stožir Bovšnar iz Šentjurja, druga 24-letna Ljubljancanka Dijana Krička, najlepša pa leto dni starejša Eva Mihelčič, ravno tako iz Ljubljane. / Foto: Uroš Rosič

Povlje

Romjeve jaslice na Povljah

Čprav je Peter Stare, po domače Romjev s Povelj, zadnja leta znanec prepričeval, da je tokrat zadnjič postavil jaslice na vrtu pred hišo, si je vsakič premislil. Tako je tudi pred letošnjim božičem postavil že enajste jaslice na prostem, h katerim vabi napis na odcepu ceste proti Povljam. Če kdo morda ne ve, kje leži ta zanimiva vas ob vznožju Storžiča s čudovitim razgledom na kranjsko kotlino tja do Šmarne gore, mu pomagamo, da so Povlje vas nad Trstenikom, vanjo pa je treba zaviti s ceste Trstenik-Bašelj-Preddvor. Peter pri letošnjih jaslicah ni posegal po novostih, ampak se je odločil za postavitev svojih prvih iz leta 2000. Vsak obisk je za Petra nagrada za njegovo vztrajno in vestno delo pri negovanju tradicije postavljanja klasičnih slovenskih jaslic. J. K.

JESENICE

Božiček obdaril bolne otroke

V prazničnih dneh se je Božiček ustavil tudi v Splošni bolnišnici Jesenice in obiskal male bolnike na pediatričnem oddelku. Knjige, risalni bloki, barvice, sestavljanke in družabne igre, ki so jih podarili donatorji, bodo otrokom, trenutno se jih na pediatričnem oddelku zdravi trideset, vsaj nekoliko skrajšali dneve, ki jih morajo preživeti v bolnišnici. M. A.

Kranjska Gora

Novoletni koncert pihalnega orkestra

V dvorani Vitranc bo danes ob 20. uri tradicionalni novoletni koncert Pihalnega orkestra Jesenice-Kranjska Gora, ki ga svojim občanom za novoletno darilo poklanja Občina Kranjska Gora. M. A.

HALO - HALO GORENJSKI GLAS

telefon: 04 201 42 00

Naročilo za objavo sprejemamo po telefonu 04/201-42-00, faksu 04/201-42-13 ali osebno na Bleiweisovi cesti 4, v Kranju oz. po pošti - do ponedeljka in četrta do 11.00 ure! Cena oglasov in ponudb v rubriki: Izredno ugodna.

OBVESTILA O DOGODKIH OBJAVLJAMO V RUBRIKI GLASOV
KAŽIPOT BREZPLAČNO SAMO ENKRAT.

PRIREDITVE

Slovo od starega leta

Tržič - Društvo upokojencev Tržič prireja prireditev Slovo od starega leta v Restavraciji Raj danes, v torek, 27. decembra, ob 17. uri.

Koledovanje

Bistrica pri Tržiču - Krajevna skupnost Bistrica danes, v torek, 27. decembra, vabi na koledovanje z gostujočimi koledniki in nastopom domačega pevskega zbora iz Bistrice. Po njihovem nastopu se bo program nadaljeval v Trgovskem centru Deteljica, kjer bosta za tople napitke v mrzli zimi poskrbela Krajevna skupnost Bistrica in Balinarski klub Bistrica. Sledilo bo veselo vaško srečanje pri kapelici v starem delu Bistrice.

Silvestrovanje v Tržiču

Tržič - Občina Tržič vabi, da v novo leto vstopite v zavetju šotora v atriju Občine Tržič in v družbi domačega ansambla Lajb iz Podljudelja. Prireditev se bo začela ob 21. uri.

Za otroke v knjižnicah

Jesenice - Jutri, v sredo, 28. decembra, bo ustvarjalna delavnica, Zvonček cin-cin ob 17. uri, v četrtek, 29. decembra, pa bo ura pravljic ob 17. uri.

Žiri - Igralne ure v nemščini se bodo v knjižnici začele jutri, v sredo, 28. decembra, ob 17. uri.

Tržič - Od 27. do 30. decembra v tržiški knjižnici od 10. do 12. ure poteka delavnica Okrasimo smrečico, v četrtek, 29. decembra, pa bo ob 17. uri ura pravljic.

Kranj - Lutkovna predstava Mojca Pokrajculja Gledališča Zapik in obisk Dedka Mrza bosta v knjižnici danes, v torek, 27. decembra, 18. uri.

KONCERTI

Božično-novoletni koncert

Kranj - Moški pevski zbor Maj vabi na božično-novoletni koncert, ki bo v avli Mestne občine Kranj jutri, v sredo, 28. decembra, ob 19. uri.

KLANČKOVI ZAKLADI

Ali ste vedeli, da je krasitev novoletnega drevesa že zelo stara navada? Že pred več kot 2000 leti so ljudje krasili jelke ali smreke zato, ker se konec decembra začne dan daljšati. To pomeni, da je noč krajša, zato je tudi manj teme. Na tak način so takrat praznovali prihod dni, ko sonce sije dlje časa. Danes pa otroci najraje krasijo drevesca zato, ker vedo, da Dedek Mraz tja postavi darila. Pravijo, da Dedek Mraz živi pod Triglavom in da se na zadnji dan v letu k otrokom pripelje s sanmi. Obdari jih takrat, ko še spijo. Angelca si že cel december prepeva tisto pesmico: Siva kučma, bela brada, topel kožuh, zvrhan koš. Joj, že prišel je

NAGRAJENCI (29):

Timea Topolovec, Vrhnika
Jožica Bregar, Kranj
Matevž Poljanec, Bled

30 Besedila: Manca Bežek, Kristina Sever, Irena Čebulj
Oblikovanje in ilustracije: **sa@telje**

HEJ JUHEJ, NOVO LETOJE PRED VRATI!
OTROCI, ALI STE ŽE POSTAVILI
IN OKRASILI NOVOLETNO
DREVESCE? JA, SEVEDA STE GA
ŽE. V MOJEM DOMKU V ROVIH
POD STARIH KLANČKOVIM IMAM KAR
ŠTIRI NOVOLETNE JELKE - ENO ZA
ANGELCO, ENO ZA LOVRA,
ENO ZA FRANCLJA IN ENO
SEVEDA ZAME - VSI SMO BILI
LETOS ZELOOO PRIDNI!
SEDAJ VSI SKUPAJ ČAKAMO
KAKŠNA DARILA NAM BO
DEDEK MRZ PRINESEL. PA VI?
STE BILI TUDI VI PRIDNI IN ŽE
NESTRPNO ČAKATE DARILA?

UŽIVAJTE MED PRAZNIKI!
BODITE ZDRAVI,
RDEČELIČNI IN VESELI.
STARŠEM IN PRIJATELJEM
POVEJTE, DA JIH IMATE RADI.
NE BRIŠTE
NOSOV V ROKAVE.
NAJEJTE SE MEDENIH
KOLAČKOV.
RAJAJTE!

med nas stari, dobri Dedek Mraz... Ker me je zanimalo, kdo je napisal tako lepo pesmico sem zadnjič skočil v knjižnico in našel knjigo, kjer je pisalo, da jo je napisal skladatelj Janez Bitenc. Vendar je to le ena izmed pesmi o Dedku Mrazu - poznate vi še kakšno drugo mali moji prijateljčki?

NAGRADNO VPRAŠANJE 30

Napišite naslov pesmice o Dedku Mrazu, ki jo poznate. Pa ne Siva kučma!

Na dopisnico napiši pravičen odgovor. Pripiši še svoje ime in priimek ter pošlji na naslov: **Zavod za turizem Kranj, Glavni trg 2, 4000 Kranj, ZA KRANČKA**, najkasneje do **18. januarja 2012**.

Med prispelimi odgovori bomo izžrebali **tri** nagrajence, ki bodo prejeli **majico škrate Krančka**.

MojeDelo.com

Izberi prihodnost

MOJE DELO, spletni marketing, d.o.o., Litostrojska c. 44c,
1000 Ljubljana, Slovenija, T: 01 51 35 700
VEČ INFORMACIJ IN ZAPOSILITVENIH OGLASOV (300 - 500)
NA: www.mojedelo.com, info@mojedelo.com

Vodja projektov - strojni inženir m/ž (okolica Kranja)

Delovno mesto zajema: tehnološko podporo proizvodnemu timu, pripravljanje in uvajanje izdelkov v proizvodnjo, organiziranje dela in nadzor nad izvajanjem dela, izvedbo poskusne serije, razvoj in urejanje tehnološke dokumentacije. Kl interim, d. o. o., Pražakova 04, 1000 Ljubljana. Prijave zbiramo do 20. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Vodja tehnologije - projektni vodja m/ž (okolica Kranja)

Delo bo zajemalo: načrtovanje in izvajanje strategije razvoja tehnologije, planiranje in analizo proizvodnih postopkov ter raziskava izvedljivosti, vodenje projektov - nariše se predlog po želji stranke, določijo se dimenzije, vizualno se ga oblikuje, nato pa se ga posreduje v izdelavo v proizvodnjo. Kl interim, d. o. o., Pražakova 04, 1000 Ljubljana. Prijave zbiramo do 20. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Komerčialist - vodja produkta m/ž (Podnart)

Znanja, ki so zahtevana: znanje enega tujega jezika (ang., nem.), obvladovanje programov Windows in Excel, komunikativnost, organiziranost, natančnost, občutek za trende. Nudimo delo za nedoločen čas s 6.mesečnim poskusnim delom. Steelplast, d. o. o., Otoče 32, 4244 Podnart. Prijave zbiramo do 20. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Kreditni analitik m/ž (Kranj)

Pričakujemo osebo, ki ima odlične delovne navade, pripravljenost na večerno priključitev na IT-sistem (potrjevanje) in odlične komunikacijske veščine. Nujno je znanje angleškega in srbo-hrvaškega jezika. Manpower, d. o. o., PE Kranj, Koroška cesta 14, 4000 Kranj. Prijave zbiramo do 19. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Kuhar m/ž v Lescah (Lesce)

Vaše naloge obsegajo: priprava toplih in hladnih obrokov, organiziranje dela, vodenje in poznavanje dokumentacije HACCP. Sodexo, d. o. o., Železna cesta 16, 1000 Ljubljana. Prijave zbiramo do 19. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Kuharski pomočnik m/ž na območju Gorenjske (območje Gorenjske)

Vaše naloge bodo: sodelovanje pri pripravi obrokov, čiščenje delovne površine in delovnih sredstev, delitev hrane, oskrbovanje delilne linije. Sodexo, d. o. o., Železna cesta 16, 1000 Ljubljana. Prijave zbiramo do 19. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Prodajalec m/ž (Radomlje in Kamnik)

V živilskem marketu Radomlje oz. Veronika Kamnik - franšiza Tuš, zaposlimo prodajalko/ca. Pričakujemo: izobrazbo IV. stopnje, delovne izkušnje, komunikativnost in veselje do dela z ljudmi, zanesljivost in predanost delu. Nudimo urejeno delovno mesto v sodobno opremljeni poslovalnici, možnost zaposlitve za nedoločen čas, stimulatívno plačilo, plačevanje dodatnega pokojninskega zavarovanja. Politex, d. o. o., Cesta borcev 1, 1235 Radomlje. Prijave zbiramo do 15. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Strojnik CNC programer in operater na rezkalnem stroju m/ž (Kranj)

Pričakujemo: V. stopnjo izobrazbe, poznavanje obdelav na rezkalnem stroju in na struženju. Osnovna izobrazba obdelovalec kovin, poznavanje klasičnih strojnih obdelav struženje in rezkanje, delo z računalnikom (MS Office, obvladovanje ustreznih programov za programiranje CNC, Acad, SolidWorks ...). Iskra Strojgradnja in Vzdrževanje, d. o. o., Savska loka 4, 4000 Kranj. Prijave zbiramo do 13. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Strojnik inženir projektant tehnolog / univ. dipl. ing. strojništva m/ž (Kranj)

Od vas pričakujemo: VI. ali VII. stopnjo izobrazbe, delo z računalnikom (MS Office, obvladovanje ustreznih programov za projektiranje Acad, SolidWorks ...), saj 3 leta delovnih izkušenj, Strokovni izpit po ZGO (zaželen), vozniški izpit kategorije B. Iskra Strojgradnja in Vzdrževanje, d. o. o., Savska loka 4, 4000 Kranj. Prijave zbiramo do 13. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Elektroinženir z delovnimi izkušnjami s področja prenapetostnih zaščit ali s področja izdelkov na elektroenergetiki m/ž (Ljubljana)

Vaše delo bo obsegalo: vodenje in delo na razvojnih projektih prenapetostnih zaščit; strokovno-tehnična podpora kupcem, sodelovanje s prodajo pri snovanju strategij za nova področja (aplikacije), pregled nad konkurenco in konkurenčnimi rešitvami na trgu ter jasno poznavanje tehničnih potreb trga. Iskra Zaščite, d. o. o., Stegne 35, 1521 Ljubljana. Prijave zbiramo do 12. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Komerčialist(ka) na terenu (teren Slovenija)

Podjetje Matmar-line, d. o. o., je že 20 let pooblaščen distributer čistilnih sistemov in čistil za vzdrževanje in čiščenje bivalnih prostorov. Delo obsega prodajo na terenu že pridobljenim strankam s ciljem nadgradnje storitve. Pričakujemo: končano srednješolsko izobrazbo ali visoko šolo. Kandidata, ki je komunikativen, energičen, samostojen, odgovoren in urejen, z veseljem do dela na terenu. Matmar-Line, d. o. o., Brnčičeva ulica 13, 1231 Ljubljana - Črnuče. Prijave zbiramo do 11. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

Novinar, voditelj m/ž (Škofja Loka)

Opis dela: zamisel in priprava scenarijev, izpeljava studijskih in terenskih oddaj, pokrivanje aktualnih dogodkov in prireditev na področju Gorenjske, pisanje in branje spremnih besedil. Pričakujemo: vsaj V. stopnjo izobrazbe, veselje do nastopa pred kamero, izkušnje z javnim nastopanjem so prednost. Media partner, d. o. o., Kapucinski trg 8, 4220 Škofja Loka. Prijave zbiramo do 04. 01. 2012. Podrobnosti na www.mojedelo.com.

LOTO

Rezultati 103. kroga - 25. decembra 2011
5, 15, 17, 20, 22, 23, 35 in 29

Lotko: **8 6 9 7 9 4**

Loto PLUS: **2, 8, 17, 19, 21, 37, 39 in 4**

Sklad 104. kroga za Sedmico: **1.700.000 EUR**

Sklad 104. kroga za Lotka: **450.000 EUR**

Sklad 104. kroga za PLUS: **280.000 EUR**

GG naročnine

E-POŠTA: narocnine@g-glas.si, TELEFON: 04 201 42 41

www.gorenjskiglas.si

Sponzor nagradne križanke, ki je bila objavljena 13. decembra 2011 v Gorenjskem glasu, je bilo podjetje **Avtohiša Vrtač, d. o. o., iz Stražišča pri Kranju**. Nagrajenci so: 1. nagrado: VW Polo - vikend uporabo, prejme **Slavko Pestar, Šenčur**; 2. nagrado: VW Polo - enodnevno uporabo, prejme **Ljudmila Križnar, Škofja Loka**; 3. nagrado: podeljuje Gorenjski glas, prejme pa jo **Mira Lušina, Dražgoše**.

OKUSNO
Hitro, enostavno in zabavno!
100 enostavnih, slastnih in uporabnih receptov za vsak dan in za posebne priložnosti izpod kuhinjske Radoša Skrta, očeta, moža, strokovnjaka za internetni marketing in velikega ljubitelja kuhanja. Ob vsakem receptu je tudi fotografija.

Redna cena je 24,99 EUR. Posebna cena za bralce Gorenjskega glasa je **20 EUR** + poština.

Knjigo lahko kupite na Gorenjskem glasu, Bleiweisova cesta 4, Kranj, jo naročite po tel.: 04/201 42 41 ali na: narocnine@g-glas.si.

Gorenjski Glas

10€

STENSKI KOLEDAR

V Društvu za zaščito živali Kranj se zares trudijo za dobrobit živali. Če imate dobro srce in radi pomagate, kupite stenski koledar s kužki ali mucki, ki vas bodo razveseljevali vse leto. Fotografije za koledar so prispevali simpatizerji in posvojitelji živali. Koledarji so veliki in pregledni, imajo tudi prostor za zapiske. **Celoten izkupiček bo namenjen oskrbi brezdomnih in zavrženih živali**, cena koledarja je 10 EUR.

Koledar lahko kupite na Gorenjskem glasu, Bleiweisova cesta 4, Kranj.

Gorenjski Glas www.gorenjskiglas.si

Mali oglasi

tel.: 201 42 47
fax: 201 42 13
e-mail: malioglas@g-glas.si

Male oglase sprejemamo: **za objavo v petek - v sredo do 14.00 in za objavo v torek do petka do 14.00!** Delovni čas: **ponedeljek, torek, četrtek, petek neprekinjeno od 7. do 15. ure, sreda od 7. do 16., sobote, nedelje in prazniki zaprto.**

NEPREMIČNINE

OSTALO

ODDAM

GROB s spomenikom na Blejski Dobravi, ☎ 041/419-888 11006166

KERN
NEPREMIČNINE
Maistrov trg 12, 4000 Kranj
Tel. 04/202 13 53, 202 25 66
GSM 051/320 700, Email: info@kj-kern.si

MOTORNA VOZILA

AVTOMOBILI

PRODAM

MAZDA6, 2.0 TE Plus, letnik 2008, prevoženih 23.500 km, kovinska barva, odlično ohranjena, garažirana, cena 14.200 EUR, ☎ 041/721-572 11005692

STROJI IN ORODJA

PRODAM

ŽAGA tračna za razrez profilov Bianco mod. 420 SA 60 stop. DX, cena 700 EUR, ☎ 030/324-606 11006179

GRADBENI MATERIAL

GRADBENI MATERIAL

DESKE in plohe, parjene in neparjene bukve, javorja, jelše, lipe, hrasta, hruške in kostanja, možna dostava, ugodno, ☎ 040/211-346 11006178

KURIVO

PRODAM

DRVA - metrska ali razžagana, možna dostava, ☎ 041/718-019 11005779

BUKOVA drva, cena 55 EUR, mešana drva, cena 40 EUR, možnost razreza in dostave, ☎ 040/338-719 11005780

LESNE brikete za kurjavo, ugodno, ☎ 04/53-31-648, 040/887-425 11006015

MIZARSKE odrezke za kurjavo, ☎ 040/887-425 11006014

SUHA mešana drva, možna dostava in razrez, ☎ 031/676-235 11005993

STANOVANJSKA OPREMA

POHIŠTVO

PRODAM

OTROŠKO sobo za otroka do 12 let, ugodno, ☎ 040/201-166 11006056

GOSPODINJSKI APARATI

PRODAM

ČISTILNI univerzalni aparat z vsemi priključki, ☎ 040/303-405 11006175

GLASBILA

PRODAM

DIATONIČNO harmoniko 338 + 3, ☎ 041/934-138 11006124

STARINE

KUPIM

STAR denar, značke, medalje, srebrnino, odlikovanje, ure ..., ☎ 030/670-770 11006180

OTROŠKA OPREMA

PRODAM

OTROŠKO sobo, zelo ugodno, ☎ 040/201-166 11006057

MEDICINSKI PRIPOMOČKI

OČALA 50.- EUR ceneje za nove stranke Optike Aleksandra v Qlandiji. Velja ob nakupu korekcijskih očal (okvir, stekla, montaža) do 31. 3. 2012. Tel. 04/234 234 2, www.optika.si. 11006135

KMETIJSTVO

PRIDELKI

PRODAM

KRMNI in jedilni krompir, ☎ 040/355-865 11006177

OREHOVA jedrca, ☎ 070/318-597 11006176

VINO - cviček, integrirana pridelava, v rinfuzi ali ustekleničen, z dokumentacijo, ☎ 031/206-874 11006090

VZREJNE ŽIVALI

PRODAM

2 KOZLIČA za zakol ali rejo, ☎ 041/848-539 11006168

BIKCA simentalca za rejo, ☎ 051/884-923 11006170

BIKCA simentalca, starega 1 mesec, Olševek 40, ☎ 031/255-194 11006174

ČB BIKCA, starega 10 dni, ☎ 041/418-616 11006169

ČB BIKCA in 2 ČB telički, stari 14 dni, ☎ 031/863-490 11006172

ČB TELIČKO, staro 3 tedne ali menjam za slamo, ☎ 04/53-31-310, 041/970-056 11006167

V računovodskem servisu iščemo knjigovodjo (m/ž)

- samostojno knjiženje DDV-ja in poznavanje programa VASCO od 1. marca 2012 do 31. maja 2013 zaradi nadomeščanja delavke na porodniškem dopustu. Prošnje pošljite v roku 15 dni na naslov: DADA, d. o. o., Trg Prešernove brigade 10, 4000 Kranj.

PRAŠIČA za zakol, krmljen z domačo krmo, ☎ 041/416-241 11006171

KUPIM

ODKUPUJEMO krave, telice, bike - za izvoz, najboljša plačilo - plačilo takoj ter dostava krmil in vitaminov TMK črnci, svetovanje na domu Smrekca center, d. o. o., Žabnica, ☎ 04/25-51-313 11005777

POSLOVNI STIKI

FESST d.o.o., Koroška c. 2, Kranj

Nudimo vse vrste posojil, ugodne obresti
04/236-73-75

STORITVE

NUDIM

ASTERIKS SENČILA Rozman Peter, s. p., Cesta na Loko 2, 4290 Tržič, tel.: 59-55-170, 041/733-709; žaluzije, roloji, rolete, lamelne zavese, plise zavese, komarniki, markize, www.asteriks.net 11005781

FLORIJANI, d. o. o., C. na Brdo 41, Kranj izvaja vsa gradbena dela od temeljev do strehe, adaptacije, omete, omete fasad, kamnite škarpe, tlakovanje dvorišč, ☎ 041/557-871 11005782

POSTAVLJANJE panelnih in žičnih ograj, tlakovanje dvorišč, izdelava betonskih zidov, Vincencij Šubic s.p., Zg. Bitnje 141, Žabnica, ☎ 051/413-373 11005989

TESNENJE OKEN IN VRAT, uvožena tesnila, do 30 % prihranka pri ogrevanju. Prepiha in prahu ni več! Zmanjšan hrup, 10 let garancije. BE & MA, d. o. o., Ekslerjeva 6, Kamnik, ☎ 01/83-15-057, 041/694-229, 040/653-373 11005778

IŠČEM

POMOČ pri dostavi kosil in gospodinjstvu starejše osebe, med delavnici na območju Bohinja, ☎ 031/808-158 11006173

RAZNO

PRODAM

DOMAČE žganje, sintesizer s stolom, novo deklisko kolo, ☎ 040/389-518 11006116

ZAHVALE, OSMRTNICE

Žalost in hvaležnost lahko izrazite z objavo osmrtnice ali zahvale v različnih velikostih.

Naročila sprejemamo po faksu: 04/201 42 13 ali e-pošti: malioglas@g-glas.si

Gorenjski Glas

ZAHVALA

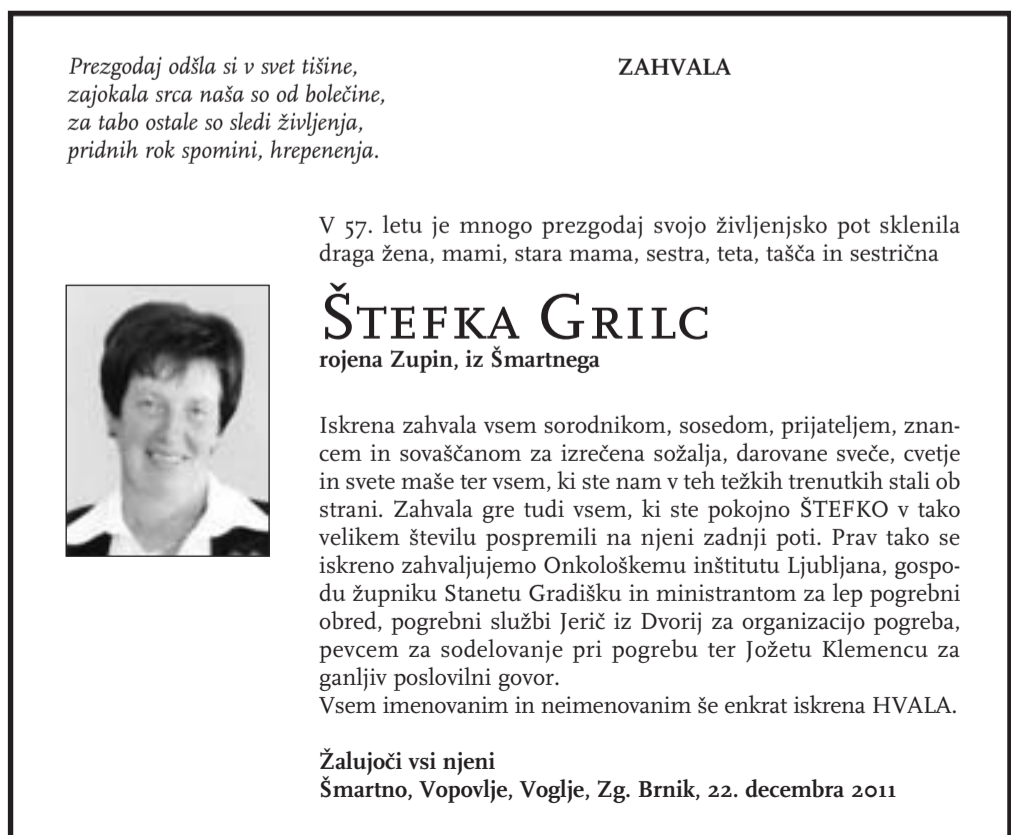
Kogar imamo radi, nikoli ne umre, samo - daleč, daleč je ...

Nenadoma nas je v 82. letu za vedno zapustil naš dragi mož, brat in stric

VINKO FERLAN

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za izrečena sožalja, stiske rok, podarjene sveče in cvetje ter svete maše. Zahvaljujemo se reševalni ekipi Zdravstvenega doma Šk. Loka za nujno in hitro medicinsko pomoč ter osebju Centralne intenzivne terapije v UKC Ljubljana. Zahvala gospodoma župnikoma Damjanu Proštu in Ivanu Miheliču za lepo opravljen pogrebni obred s sveto mašo in bolnišničnemu duhovniku g. Toniju za duhovno oskrbo. Hvala vsem, ki ste se mu poklonili in ga pospremili na njegovi zadnji poti, prav tako tudi pogrebniemu podjetju Akris za organizacijo pogreba.

Žalujoci: žena Slavka, brat Janez in sestra Julka z družinami Ševlje, 22. decembra 2011

ZAHVALA

Prezgodaj odšla si v svet tišine, zajokala srca naša so od bolečine, za tabo ostale so sledi življenja, pridnih rok spomini, hrepenjenja.

V 57. letu je mnogo prezgodaj svojo življenjsko pot sklenila draga žena, mami, stara mama, sestra, teta, tašča in sestrična

ŠTEFKA GRILC
rojena Zupin, iz Šmartnega

Iskrena zahvala vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem, znancem in sovaščanom za izrečena sožalja, darovane sveče, cvetje in svete maše ter vsem, ki ste nam v teh težkih trenutkih stali ob strani. Zahvala gre tudi vsem, ki ste pokojno ŠTEFKO v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti. Prav tako se iskreno zahvaljujemo Onkološkemu inštitutu Ljubljana, gospodu župniku Stanetu Gradišku in ministrantom za lep pogrebni obred, pogrebni službi Jerič iz Dvorij za organizacijo pogreba, vsem za sodelovanje pri pogrebu ter Jožetu Klemencu za ganljiv poslovilni govor.

Vsem imenovanim in neimenovanim še enkrat iskrena HVALA.

Žalujoci vsi njeni Šmartno, Vopovlje, Voglje, Zg. Brnik, 22. decembra 2011

ANKETA

Kako voščimo

ALENKA BRUN IN SAMO LESJAK

Naključne sogovornike smo vprašali, kako voščijo za božič in novo leto. Ali storijo to osebno, ostajajo zvesti poštanim voščilom ali uporabljajo raje elektronsko obliko voščila oziroma telefonsko sporočilo? So morda pisanje voščilnic sploh opustili?

Foto: Alenka Brun in Nadja Stare

Aleš Rot, Kranj:

"Božičnih voščilnic ponavadi ne pošiljam, ob novem letu pa najbližjim najraje voščim kar osebno. Telefonskih sporočil in elektronske pošte ne uporabljam, bolj mi je všeč osebno voščilo."

Vlasta Filipič, Ljutomer:

"Še vedno kupim novoletne čestitke, pišem pa že dolgo ne več. Sem se kar nekako odvadila. Interneta ne uporabljam, telefonsko sporočilo je neosebno. Če že voščim, potem voščim osebno."

Manja Ščetinec, Čirče:

"Praznike najraje voščim osebno. Bolj oddaljenim sorodnikom pošljem voščilnico, prijateljem in znancem napišem telefonsko sporočilo. Prijateljem voščim preko Facebooka."

Jože Bizovičar, Kranj:

"Za pisanje novoletnih voščilnic mi zaradi delovnih obveznosti žal največkrat zmanjka časa. Z veseljem pa voščim ljudem osebno ter jim obenem podarim tudi kakšno pomarančo."

Vera Grohar, Škofja Loka:

"Še vedno pišem tudi voščilnice, vendar imam raje osebna voščila. Lani sem jih napisala petindvajset, letos deset. Pošljem pa tudi kakšno telefonsko in elektronsko voščilo."

Fasada iz oranžnih cevi

Nenavadno okrašena hiša v središču Kamnika je inštalacija mladega umetnika Simona Podgorška.

JASNA PALADIN

Kamnik - Fasada stare meščanske hiše ob Trgu prijateljstva v Kamniku že nekaj dni privablja poglede radovednih mimoidočih. Prepletena je namreč z oranžnimi cevmi, kakršne v gradbeništvu uporabljajo za zaščito električnih in telekomunikacijskih napeljav.

A ne gre za kakšno gradbeno dela, pač pa za poseben projekt mladega kamniškega umetnika in fotografa, ki je za svojo Inštalacijo, kakor je projekt poimenoval, uporabil kilometer plastičnih cevi. S tem je material, ki je očem navadno skrit v stenah zidov, postavil na ogled mimoidočim, hišo pa iz dela urbanega prostora postavil v kontekst umetniškega. Simon Podgoršek je diplomiral na varšavski Akademiji Fotografija, zaključuje pa tudi visokošolski študij fotografije na VIST-u v Ljubljani. "Vsem je jasno, da sodobna družba temelji na žicah. Internet, mobilni telefoni, bančno omrežje in ne nazadnje elektrika so tiste stvari, brez katerih si življenja več ne predstavljamo. V našo podzavest so se vpisali tako močno, da jih jemljemo skoraj za tako samoumevne kot dele lastnega telesa. Z Inštalacijo postavljam na ogled poveza-

Hiša na Trgu prijateljstva z oranžnimi cevmi ponazarja avtorjev pogled na svet navidezni povezav.

ve, ki so navadno skrite v stenah naših stanovanj in v zadnjem času postajajo vedno bolj nevidne (brezžične). Če smo klasično električno napeljavo že povsem sprejeli in smo v zadnjem desetletju postali povsem odvisni od mobilnih telefonov, pa zadnje čase postajamo vse bolj odvisni tudi od socialnih napeljav. Čeprav so mobilniki prinesli obilico novih možnosti in so bis-

tveno olajšali načrtovanje in izpeljavo vseh možnih situacij, so nam tudi dosti vzeli. Svoboda, za katero so se uspešno borile prejšnje generacije, v absolutnem smislu skorajda ne obstaja več. Zelo podobno se v zadnjem času dogaja s spletnimi socialnimi omrežji. Mlajše generacije si svojega življenja brez njih skoraj ne morejo več zamisliti. Možnosti in kvantiteta povezav,

ki nam jih prinašajo, so različne, spet pa jemljejo našo zasebnost. S svojo inštalacijo simbolično prikazujem naravo teh navidezni povezav. Stavba je povsem normalno funkcionirala brez njih, zdaj pa predstavlja novo stanje. Skozi čas se bo inštalacija rahlo spreminjala in bo na koncu izginila (verjetno bo postala nevidna)," je svoj projekt predstavil **Simon Podgoršek**.

KRATKE NOVICE

KRAJ

Dodatne omejitve pri gotovinskem poslovanju

Danes, v torek, začnejo veljati spremembe pravilnika o izvajanju zakona o davčnem postopku, ki dodatno omejujejo gotovinsko poslovanje. Po novem plačila v gotovini niso več možna za vse dohodke iz delovnega razmerja (plača, regres, povračilo stroškov v zvezi z delom), za dividende in obresti, ki presegajo 50 evrov (doslej 125 evrov), in za prejemke od kmetijskih pridelkov, gozdnih plodov ter izdelkov domače in umetnostne obrti, ki presegajo 50 evrov (doslej 125 evrov). Doslej so poslovni subjekti lahko poslovali med seboj v gotovini, če plačilo ni preseglo 420 evrov, zdaj se ta meja znižuje na 50 evrov. V gotovini pa bo še naprej možno izplačevati pokojnine ter nadomestila in druge dohodke iz obveznega, obveznega dodatnega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. **C. Z.**

ŠENČUR

V novem letu nove cene vrtcev

S 1. januarjem se bodo podražili vzgojno varstveni programi v vrtcih na območju občine Šenčur. Cena za prvo starostno obdobje se bo povišala za 8,46 odstotka in bo po novem znašala 423 evrov (doslej 390 evrov), za drugo starostno obdobje pa za slabih pet odstotkov na 316 evrov (doslej 301 evro). Cena za program predšolske vzgoje se lahko zniža v primeru dnevni odsotnosti, pri uveljavljanju rezervacije v mesecu juliju in avgustu ter v primeru bolniške odsotnosti otroka, ki je daljša od tridesetih koledarskih dni, je na decembrski seji sklenil občinski svet. "Primerjava z drugimi občinami kaže, imamo še vedno zelo prijazne cene vrtcev," je ob tem dejal župan **Miro Kozelj**. Občina Šenčur je sicer letos za subvencije predšolskega varstva porabila slabih 970 tisoč evrov, v prihodnjem letu pa naj bi ta strošek znašal 1,2 milijona evrov. Cene vrtcev so se v Šenčurju nazadnje spremenile 1. junija 2008. **S. Š.**

KRAJ

Poziv Rdečega križa: ima kdo peč za drva

Območno združenje Rdečega križa Kranj je prejelo sporočilo, da bi Golničan, ki je brez zaposlitve in prejema humanitarno pomoč Rdečega križa, nujno potreboval peč na drva, najbolje bi bil "kiperbuš". Peč, ki jo je imel doslej, ni več uporabna, tako da je ostal brez vsakršnega gretja. Če ima kdo še dobro peč na drva in je ne potrebuje več, naj pokliče na Rdeči križ na telefonsko številko 04/20 18 670. **C. Z.**

vremenska napoved

Danes in jutri bo precej jasno, po kotlinah bo zjutraj in dopoldne megla ali nizka oblačnost. V četrtek dopoldne bo še jasno z meglo po kotlinah, popoldne pa se bo od zahoda pooblačilo, zvečer bodo že manjše padavine.

Agencija RS za okolje, Urad za meteorologijo

TOREK

-5/3°C

SREDA

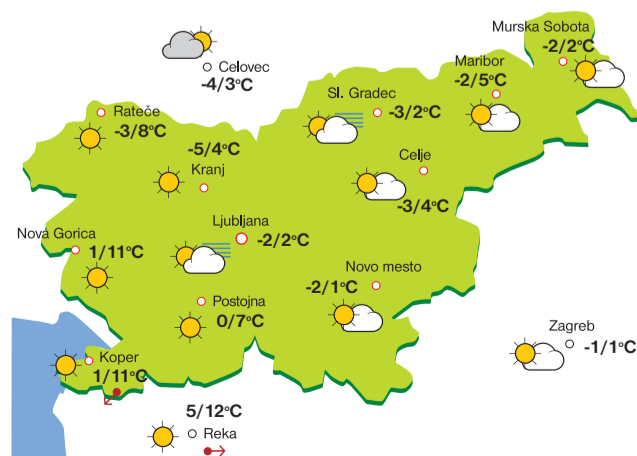

-5/4°C

ČETRTEK

-5/3°C

RADIO KRANJ
 97,3 MHz
RADIO KRANJ d.o.o.
 Stritarjeva ul. 6, KRANJ
 TELEFON:
 (04) 281-2220 REDNOČLA
 (04) 281-2221 IZSILJE
 (04) 2022-222 PROGRAM
 (051) 303-505 PROGRAM GSI
 FAX:
 (04) 281-2225 REDNOČLA
 (04) 281-2229 IZSILJE
 E-pošta:
 radiokranj@radio-kranj.si
 GORENJSKI MEČARJEK
 www.radio-kranj.si